

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η “Αναπτυσσόμενη Κίνα” και ο ρόλος της στην παγκόσμια αναπτυξιακή συνεργασία: αποδέκτης ή δωρητής;

Τσαμπάκαλου Δήμητρα (Α.Μ. 1215Μ079)

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων καθηγητής: Τσάλτας Γρηγόριος

Αθήνα, Νοέμβριος 2016

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Γρηγόριο Τσάλτα καθώς, και, τον υποψήφιο διδάκτορα κ. Ροδοθεάτο Γεράσιμο, χωρίς την πολύτιμη βοήθεια των οποίων δεν θα μπορούσε να καταστεί δυνατή η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Επιπροσθέτως, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου και στους φίλους μου για την αμέριστη και διαρκή ενθάρρυνση και υποστήριξη κατά την διάρκεια της συγγραφής.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Συντμήσεις	5
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
Μέρος Πρώτο: Η Κίνα ως λήπτης επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας.....	11
Κεφάλαιο 1: Ιστορική Αναδρομή.....	11
1.1 Σοβιετική βοήθεια στην Κίνα	12
1.2 Διμερής αναπτυξιακή βοήθεια στην Κίνα μετά το 1979.....	14
Κεφάλαιο 2: Ορισμός και κινεζικοί φορείς διαχείρισης της ΕΑΒ.....	19
2.1 Ορισμός Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας	19
2.2 Κινεζικοί φορείς διαχείρισης της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας.....	20
Κεφάλαιο 3: Διμερής αναπτυξιακή συνεργασία με την Κίνα στον ρόλο του λήπτη	23
3.1 Η Ιαπωνία σαν ένας δωρητής στην Κίνα	23
3.2 Οι ΗΠΑ σαν ένας δωρητής στην Κίνα	32
3.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση σαν ένας δωρητής στην Κίνα.....	37
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα	41
Μέρος δεύτερο: Η Κίνα ως δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας	45
Κεφάλαιο 1: Ιστορική Αναδρομή.....	45
1.1 Εξωτερική βοήθεια με απώτερο στόχο την διπλωματία	46
1.2 Η περίοδος του οικονομικού πραγματισμού	49
1.3 Αναπτυξιακή συνεργασία για αμοιβαία οφέλη.....	51
1.4 Πλήρης ανάμειξη και διεθνή ευθύνη	53
Κεφάλαιο 2: Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια.....	54
2.1 Ορισμός κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας.....	55
2.2 Στρατηγική κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας.....	57
Κεφάλαιο 3: Όγκος και γεωγραφική κατανομή	65
3.1 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στην Αφρική.....	69
3.2 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στην Ασία.....	76
3.3 Η Κίνα στην Λατινική Αμερική και την Καραϊβική	82
3.4 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού	86
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα	91
Μέρος Τρίτο: Συμπεράσματα.....	95
Βιβλιογραφία	100

Εικόνες – Πίνακες – Σχεδιαγράμματα

Σχεδιάγραμμα 1 - Συνολικός όγκος εκταμιεύσεων EAB στην Κίνα, 1979-2013 (USDmillion).....	16
Σχεδιάγραμμα 2 – Συνολικός όγκος εκταμιεύσεων EAB στην Κίνα από τους κύριους δωρητές, 1979-2013, (USD million).....	17
Σχεδιάγραμμα 3 – Είδη ιαπωνικής αναπτυξιακής βοήθειας.....	28
Πίνακας 1 – Η σύνοψη των ιαπωνικών δανείων γεν στην Κίνα.....	29
Πίνακας 2 – Όγκος των ιαπωνικών δωρεών και των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας.....	31
Πίνακας 3 – Χρηματοδότηση και προγράμματα αναπτυξιακής βοήθειας των ΗΠΑ στην Κίνα.....	35
Σχεδιάγραμμα 4 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια, 1953-1979 (USD million).....	49
Σχεδιάγραμμα 5 – Φορείς διαχείρισης της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας.....	60
Σχεδιάγραμμα 6 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια, 1996-2007 (USD million).....	66
Σχεδιάγραμμα 7- Κατανομή της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας σύμφωνα με το εισόδημα των χωρών – παραληπτών.....	68
Σχεδιάγραμμα 8 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Αφρική.....	73
Σχεδιάγραμμα 9 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια στην Αφρική, 2003-2012.....	75
Σχεδιάγραμμα 10 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Μέση Ανατολή.....	78
Σχεδιάγραμμα 11 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Νότια Ασία.....	79
Σχεδιάγραμμα 12 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Κεντρική Ασία.....	80
Σχεδιάγραμμα 13 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Ανατολική Ασία.....	81
Σχεδιάγραμμα 14 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Λατινική Αμερική.....	84
Σχεδιάγραμμα 15 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Λατινική Αμερική.....	85
Εικόνα 1- Η κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού.....	89

Συντμήσεις

Ελληνικές

ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΣΧ:	Αναπτυξιακοί Στόχοι Χιλιετίας
ΕΑΒ:	Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια
ΕΑΒ:	Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας
ΕΑΧ:	Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες
ΕΣΣΔ:	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΗΠΑ:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΛΔΚ:	Λαϊκή Δημοκρατία Κίνας
ΛΔΚ:	Λαϊκή Δημοκρατία Κορέας
ΜΚΟ:	Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί
ΟΗΕ:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΟΕ:	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΕ:	Σοβιετική Ένωση

Ξενόγλωσσες

ADB:	Asian Development Bank
APEC:	Asia-Pacific Economic Cooperation
ASEAN:	Association of Southeast Asian Nations
CDB:	China Development Bank
CDM:	Clean Development Mechanism
CECC:	Congressional-Executive Commission on China

CICETE:	China International Centre for Economic and Technical Exchanges
DAC:	Development Assistance Committee
DCI:	Development Cooperation Instrument
DOE:	Department of Energy
FOCAC:	Forum on China-Africa Cooperation
HHS:	Department of Health and Human Services
IMF:	International Monetary Fund
JICA:	Japan International Cooperation Agency
MOF:	Ministry of Finance
MOFCOM:	Ministry of Commerce
MOST:	Ministry of Science and Technology
NGO:	Non-Governmental Organization
OECD:	Organisation for Economic Cooperation and Development
PIFS:	Pacific Islands Forum Secretariat
PNTR:	Permanent Normal Trade Relations
RMB:	Renminbi
SCO:	Shanghai Cooperation Organization
SDRC:	State Development and Reform Commission
SSC:	South-South Cooperation
UNDP:	United Nations Development Programme
USA:	United States of America
USAID:	U.S Agency for International Development

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Η αρχιτεκτονική του διεθνούς συστήματος αναπτυξιακής βοήθειας έχει μεταβληθεί, κατά κόρον, τα τελευταία χρόνια. Για περισσότερα από 60 χρόνια, ένα δίκτυο εθνικών και διεθνών οργανισμών και προγραμμάτων εξωτερικής βοήθειας είχαν οικοδομηθεί, κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με απώτερο στόχο «την προαγωγή της κοινωνικής προόδου και των καλύτερων συνθηκών ζωής για όλους τους λαούς», σύμφωνα με τις επιταγές του Σχεδίου Μάρσαλ¹. Ωστόσο, η ανάδυση νέων οικονομικών δυνάμεων που συνδέονται με την παγκοσμιοποίηση, η αποικιοκρατία, ο Ψυχρός Πόλεμος, οι περιβαλλοντικές πιέσεις, η κατάρρευση της δικτατορίας σε πλήθος αναπτυσσόμενων χωρών καθώς, και, η επιτακτική ανάγκη διαχείρισης των εύθραυστων κρατών, αποτέλεσαν εξελίξεις που ώθησαν στον μετασχηματισμό της πυραμίδας των δωρητών και των λήπτριων χωρών, όπως την γνωρίζαμε μέχρι και το πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα.

Ως επακόλουθο υπήρξε ο πολλαπλασιασμός του αριθμού των χωρών – δωρητών Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ). Κατά την δεκαετία του 1970, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ), η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο αντιπροσώπευαν τους κύριους δωρητές, με τα κράτη της Κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών και τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης² να συγκεντρώνουν, παράλληλα, το μεγαλύτερο μέρος των πακέτων εξωτερικής βοήθειας, ενώ οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου είχαν αρχίσει, ήδη, να απορροφούν σημαντικό τμήμα αναπτυξιακής ενίσχυσης. Σήμερα, η δραστηριότητα των προαναφερόμενων τριών χωρών καλύπτει, μόλις, το 40% από τον συνολικό όγκο εκταμιεύσεων ΕΑΒ, ενώ την

¹ Wolfensohn Center for Development at Brookings, *Development Assistance in the 21st Century*, 2009, p. 2

² Χουλιάρης Α., Εισαγωγή, στο: Χουλιάρης Α., (επιμ.), *Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια προς τον 21^ο αιώνα*, 1998, Εξάντας, Αθήνα, σελ. 16

Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ), που υπάγεται στον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), συνθέτουν 30 κράτη-μέλη³.

Στο μπλοκ, ωστόσο, των δωρητών έχει προστεθεί ένας μεγάλος αριθμός χωρών μεσαίου εισοδήματος, οι οποίες, αν και εξακολουθούν να αναγνωρίζονται, στην διεθνή σκηνή, ως αναπτυσσόμενες χώρες, δραστηριοποιούνται, ταυτόχρονα, και ως δωρητές πακέτων ενίσχυσης. Οι αναδυόμενοι δωρητές, όπως πολύ συχνά αναφέρονται στην διεθνή σκηνή, συμπεριλαμβανομένων της Κίνας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, της Κορέας, της Ινδίας, της Σαουδικής Αραβίας καθώς, και της Βραζιλίας⁴, έχουν αρχίσει να εισάγουν νέους όρους στο διεθνές σύστημα αναπτυξιακής βοήθειας, αυξάνοντας τον όγκο της βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεδομένου ότι δεν υπόκεινται στη νομοθεσία του Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) και της Development Assistance Committee (DAC). Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ) αποτελεί, ίσως, το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα χώρας, που αναγνωρίζεται ταυτόχρονα και ως λήπτης και ως δωρητής.

Χάριν των τριών δεκαετιών θεαματικής οικονομικής ανάπτυξης, το Πεκίνο είναι μία αναδυόμενη οικονομική δύναμη με ένα, ολοένα, και αυξανόμενο μερίδιο επιρροής στη διεθνή σκηνή, ξεπερνώντας, στην πυραμίδα των παγκόσμιων οικονομιών, τόσο την Γερμανία, που μέχρι πρότινος, αποτελούσε την νούμερο ένα χώρα εξαγωγών όσο και την γειτονική της Ιαπωνία, και, καταλαμβάνοντας την δεύτερη θέση, αμέσως μετά τις ΗΠΑ. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι κινεζικές αρχές έναντι των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ) και παρά την μείωση του δείκτη της φτώχειας για τον κινεζικό πληθυσμό⁵, ο κόκκινος δράκος εξακολουθεί να μαστίζεται από τις σημαντικές διαφορές εισοδήματος και από την παρεπόμενη κοινωνική διαστρωμάτωση, ενώ, παράλληλα, η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η

³ OECD, OECD Development Assistance Committee where Governments Come Together to Make Aid Work, 2007, p. 1

⁴ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*

⁵ https://ec.europa.eu/europeaid/countries/china_en [τελευταία πρόσβαση: 30/10/2016]

ενεργειακή εξάρτηση, για την υποστήριξη της ενεργοβόρας κινεζικής βιομηχανίας, εξακολουθούν να αποτελούν τροχοπέδη για την άνοδο του κινεζικού αναπτυξιακού επιπέδου.

Τα κίνητρα σύναψης αναπτυξιακών σχέσεων με την Αφρική, την Ασία, την Λατινική Αμερική και τα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού, από τη μία καθώς, και, ο μεγάλος αριθμός των πηγών βοήθειας που διοχετεύονται στις κινεζικές αρχές για την αντιμετώπιση των προκλήσεων, από την άλλη, διχάζουν την διεθνή κοινότητα αναφορικά με την κατάταξη της ΛΔΚ στον κατάλογο με τις αναπτυσσόμενες ή με τις αναπτυσσόμενες χώρες, προκαλώντας, την ίδια ώρα το αίσθημα της απειλής για τις αναπτυσσόμενες χώρες της Δύσης.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτής της μελέτης πηγάζει από τον διττό ρόλο που έχει καρπωθεί ο αναπτυσσόμενος γίγαντας, από το πρώτο κιάλας στάδιο της ανακήρυξής του. Ο κόκκινος δράκος, επικαλούμενος τον τίτλο της αναπτυσσόμενης χώρας, απορροφά μεγάλο μέρος των πακέτων εξωτερικής βοήθειας με κατεύθυνση την ανοικοδόμηση του κοινωνικού κράτους και την διαχείριση της περιβαλλοντικής κρίσης, στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασής του με την Ιαπωνία, τις ΗΠΑ και τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), διάδραση, η οποία αναλύεται μέσα από την έκταση του πρώτου μέρους.

Το δεύτερο μέρος εστιάζει στο διαφορετικό μοντέλο αναπτυξιακής συνεργασίας που προάγεται από το Πεκίνο, μέσα από την επισκόπηση της ιστορικής εξέλιξης του με την πλειοψηφία των κρατών του Τρίτου Κόσμου, βασιζόμενο στην αρχή της ισότητας και του αμοιβαίου οφέλους. Ο όγκος και η σύνθεση των οικονομικών ροών του εμπορίου, των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) και της εξωτερικής βοήθειας θα αποτελέσουν τους δείκτες εκτίμησης της κινεζικής αναπτυξιακής δραστηριότητας.

Στο τρίτο μέρος επιχειρείται η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την ιδιότητα της ΛΔΚ στο διεθνές σύστημα αναπτυξιακής βοήθειας, μέσα από την αποτίμηση των δύο επιμέρους ρόλων της και, κατά πόσο, η κινεζική δραστηριότητα θα μπορούσε να οδηγήσει στην μεταβολή των δεδομένων και στην σκιαγράφηση νέων ισορροπιών στην διεθνή σκηνή.

Μέρος Πρώτο: Η Κίνα ως λήπτης επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας

Κεφάλαιο 1: Ιστορική Αναδρομή

Παρότι η ΛΔΚ, τα τελευταία χρόνια, έχει μαγνητίσει την παγκόσμια προσοχή με την πρωτοφανή ανάπτυξη που έχει επιτύχει, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ετών, διαδραματίζοντας έναν ολοένα και πιο ενεργό ρόλο στην διεθνή οικονομική και πολιτική σκηνή με ένα μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 9,7%⁶, παράλληλα, πρόσφατα σχεδιαγράμματα εμφανίζουν στοιχεία που αποδεικνύουν πως περισσότεροι από 400 εκατομμύρια άνθρωποι του κινεζικού πληθυσμού ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας κατά την χρονική περίοδο από το 1997 έως και το 2002. Ως εκ τούτου, το Πεκίνο, με την ταυτότητα μίας αναπτυσσόμενης χώρας, λαμβάνει Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια μέσω της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας που τελεί υπό την αιγίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, προκειμένου να καταστήσει βιώσιμο το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού του.

Ωστόσο, η δραστηριοποίηση της Κίνας ως μία χώρα-αποδέκτη βοήθειας δεν αποτελεί ένα τόσο πρόσφατο φαινόμενο. Αντίθετα, η ΛΔΚ, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, αμέσως μετά την ίδρυσή της, δραστηριοποιούνταν ταυτόχρονα ως μία χώρα-αποδέκτης και ως μία χώρα-δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας⁷, διαμορφώνοντας και στα δύο πεδία μία μακρόχρονη και αξιοσημείωτη πορεία. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί πως, παρότι το Πεκίνο τα τελευταία χρόνια συζητείται, κυρίως, στα διεθνή φόρουμ για το έργο που παράσχει σαν ένας από τους σπουδαιότερους χορηγούς βοήθειας, δεδομένου ότι διαφέρει σημαντικά από εκείνο που επιδεικνύει η DAC, ο ρόλος του σαν λήπτης αναπτυξιακής βοήθειας παρουσιάζει εξίσου έντονο ενδιαφέρον, το οποίο και αξίζει να αναλυθεί.

⁶ Barth J., Caprio G., Phumiwasana T., *The Transformation of China from an Emerging Economy to a Global Powerhouse, The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth*, Vol 8, 2009 [τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016]

⁷ Nowak W., *China's Development Aid Strategies, David Publishing Company*, Vol. 14, No 4, 2015, p. 201

Πιο αναλυτικά, παρότι διαχρονικά όλα τα στελέχη του Κομμουνιστικού Κόμματος της ΛΔΚ⁸ είχαν υιοθετήσει εξ αρχής μία επιφυλακτική στάση έναντι της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, το ολέθριο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ώθησε τον κόκκινο δράκο στην ανάπτυξη διμερών σχέσεων με την Σοβιετική Ένωση (ΣΕ) για την ανάκτηση της αναπτυξιακής του πορείας. Έτσι, με τον τρόπο αυτό, ξεκίνησε να διαγράφεται η ιστορική πορεία με την Κίνα στον ρόλο του αποδέκτη της δυτικής βοήθειας, η οποία δύναται να διακριθεί σε δύο περιόδους.

1.1 Σοβιετική βοήθεια στην Κίνα

Ειδικότερα, η πρώτη περίοδος σηματοδοτεί την έναρξή της από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 και ολοκληρώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Πρόκειται για μία περίοδο, όπου οι κινεζικές αρχές λαμβάνουν μεγάλης κλίμακας οικονομική βοήθεια⁹ από την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ).

Έχοντας σαν υπόβαθρο το σύστημα του διπολισμού που μεσουρανούσε, ο Mao Zedong καθώς, και, πληθώρα μελών του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος τάχθηκαν φανερά στο ανατολικό μπλοκ, παρέχοντας με κάθε τρόπο την υποστήριξή τους στις χώρες της ΣΕ και λαμβάνοντας, ως αντάλλαγμα, μεγάλα ποσά αναπτυξιακής βοήθειας. Η σοβιετική βοήθεια προς τον κόκκινο δράκο λάμβανε, κυρίως, τη μορφή των δανείων χαμηλού επιτοκίου, τα οποία αφιερώθηκαν, κατά κύριο λόγο, για την διεξαγωγή προγραμμάτων ανοικοδόμησης. Επιπροσθέτως, ο μεγάλος αριθμός των σοβιετικών πακέτων βοήθειας χορηγήθηκε με τη μορφή των πρώτων υλών, του εξοπλισμού καθώς, και, με την αποστολή εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού για την υποστήριξη της απόπειρας για την εκβιομηχάνιση.

⁸ Zhou H., Zhang J., Zhang M., *Foreign Aid in China*, 2014, Springer, p. 15

⁹ Zhou H., Zhang J., Zhang M., *Foreign Aid in China*, 2014, Springer, p. 17-18

Όσον αφορά τους κινεζικούς τομείς, οι οποίοι απορρόφησαν την σοβιετική ενίσχυση, ιδιαίτερη προτεραιότητα δόθηκε στα βιομηχανικά έργα καθώς, και, στα πολιτικά και στρατιωτικά προγράμματα, δεδομένου και του Πολέμου με την Κορέα που μεσουρανούσε. Επιπροσθέτως, οι τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας, της εκπαίδευσης, της υγείας, της οικονομίας καθώς, και, του σχεδιασμού του συστήματος απέσπασαν υψηλά ποσοστά από την σοβιετική βοήθεια¹⁰. Τέλος, ένα σημαντικό μέρος των σοβιετικών δανείων προορίζονταν για την ανέγερση έργων υποδομής στην χώρα.

Παράλληλα, σε επίπεδο Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η ΕΣΣΔ, σε μία προσπάθεια αντιδιαστολής της αμερικανικής υπεροχής, υπήρξε υπέρμαχος της Κίνας, όσον αφορά την αναγνώριση της τελευταίας ως νόμιμης κυβέρνησης έναντι της Ταϊβάν. Η διάδραση μεταξύ των δύο μερών επισφραγίστηκε, ακόμη, περισσότερο με την υπογραφή της Συνθήκης για την Φιλία¹¹ τον Δεκέμβριο του 1949. Στο πλαίσιο εφαρμογής της εν λόγω Συνθήκης, οι σοβιετικές αρχές χορήγησαν στο Πεκίνο δάνεια ύψους 300 εκατομμυρίων δολαρίων¹², για την αποπληρωμή των οποίων η ΛΔΚ προσέφερε σημαντικό μέρος των αποθεμάτων της σε χρυσό στις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Μεταξύ των πακέτων βοήθειας της ΕΣΣΔ εντασσόταν η αποστολή 20.000 σοβιετικών εμπειρογνομόνων καθώς, και, η υποδοχή Κινέζων φοιτητών στη Ρωσία προκειμένου να φοιτήσουν σε σχολές επιστήμης και τεχνολογίας. Τέλος, ο κόκκινος δράκος παραχώρησε στην ΣΕ δύο λιμάνια στην Μαντζουρία, όπως επίσης και μεταλλευτικά δικαιώματα στο Xinjiang.

¹⁰ CIA Historical Review Program, *Soviet Economic Assistance to the Sino-Soviet Bloc Countries*, June 2015, p. 59

¹¹ Copeland V., *The History of USSR-China Relations*, Workers World, 1975, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.workers.org/marcy/cd/samclass/class/pcnvrt04.htm> {τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016}

¹² China and the USSR, διαθέσιμο στο: <http://www.johndclare.net/China11.htm> {τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016}

Η σινο-σοβιετική συμμαχία δεν υπήρξε, απλώς, ένα παραδοσιακό παράδειγμα αναπτυξιακών εταίρων. Αντίθετα, η ΣΕ, παράλληλα με την χορήγηση αναπτυξιακής βοήθειας, εισήγαγε τα σοβιετικά γονίδια και αποτέλεσε το μοντέλο ανάπτυξης στις προσπάθειες των κινεζικών αρχών για την προαγωγή της σοσιαλιστικής εκβιομηχάνισης και της αναδιάρθρωσης του οικονομικού συστήματος. Προκειμένου να υλοποιηθεί το πενταετές αναπτυξιακό πρόγραμμα της ΛΔΚ, οι σοβιετικές αρχές παρείχαν τεράστιο όγκο χρηματοδότησης, τεχνογνωσίας και εξειδίκευσης σε όλα τα στάδια του κινεζικού ανασχηματισμού καθώς, επίσης, διεξήγαγαν αναπτυξιακά προγράμματα για την αύξηση του μεριδίου της κινεζικής βιομηχανίας στην αγορά.

Ωστόσο, η διαμάχη μεταξύ του Χρυστόφ και του Μάο, το καλοκαίρι του 1960, σήμανε και το τέλος της συνεργασίας μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων, με αποτέλεσμα ο πρώτος να ανακαλέσει την σοβιετική αποστολή των εμπειρογνομόνων από την ΛΔΚ. Μετά την κατάρρευση των σινο-σοβιετικών σχέσεων, οι κινεζικές αρχές ακολούθησαν το μοντέλο της αυτοδυναμίας. Πρόκειται για μία πολιτική που στοίχησε στον κόκκινο δράκο την καταγγελία των δανείων από τις δότριες χώρες και την παύση της αναπτυξιακής συνεργασίας, τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο, καθώς θεωρήθηκε πως η ακολουθητέα κινεζική πολιτική ταπεινώνει την προθυμία των δωρητών¹³.

1.2 Διμερής αναπτυξιακή βοήθεια στην Κίνα μετά το 1979

¹³ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 2

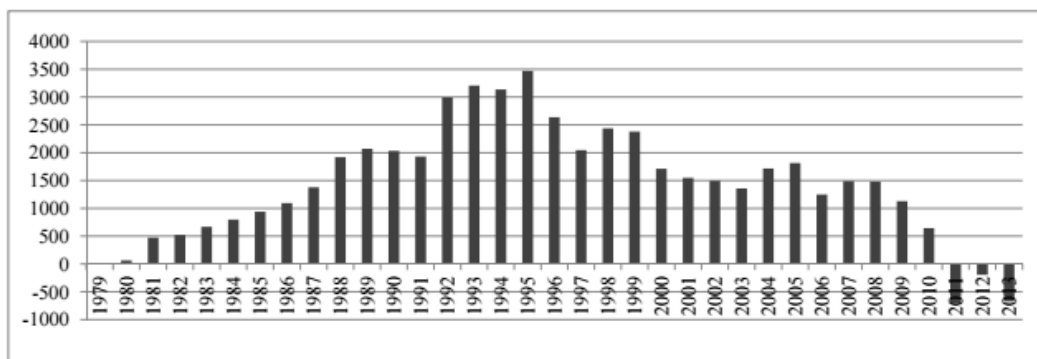
Η υιοθέτηση της πολιτικής του Ανασχηματισμού και του Ανοίγματος από τις αρχές του αναπτυσσόμενου γίγαντα, κατά το 1978, σηματοδοτούν και την έναρξη της δεύτερης ιστορικής περιόδου. Το Πεκίνο είχε συνειδητοποιήσει πως για την μετάβαση στην οικονομία της αγοράς απαιτείται εκσυγχρονισμός των παραγωγικών δομών και των μεθόδων διαχείρισης καθώς, και, μεταβολή τόσο του τρόπου ζωής όσο και του τρόπου σκέψης¹⁴. Έτσι, το 1979, η Κίνα στράφηκε προς το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Programme – UNDP), υπογράφοντας την Τυποποιημένη Βασική Συμφωνία Βοήθειας (Standard Basic Assistance Agreement), την οποία διαδέχτηκε στη συνέχεια μία νέα συμφωνία με το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Τροφής.

Απόρροια της διάδρασης των κινεζικών αρχών με το UNDP υπήρξε η κινητοποίηση περισσότερου του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίου για την υποστήριξη της κινεζικής αναπτυξιακής απόπειρας. Υψίστης σημασίας υπήρξε και η ολοκλήρωση 900 προγραμμάτων στο εσωτερικό της ΛΔΚ, το περιεχόμενο των οποίων κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα τομέων, όπως είναι η γεωργία, η βιομηχανία, η ενέργεια, η δημόσια υγεία, η καταπολέμηση της φτώχειας και η οικονομική αναδιάρθρωση¹⁵. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί, πως από το 1982 το UNDP, σε συνεργασία με το Διεθνές Κέντρο της Κίνας για τις Οικονομικές και Τεχνικές Ανταλλαγές (China International Centre for Economic and Technical Exchanges – CICETE), έχει προάγει και εφαρμόσει πέντε θεματικά προγράμματα και πλαίσια συνεργασίας με απώτερο στόχο την ανάπτυξη.

¹⁴Zhou H., Zhang J., Zhang M., *Foreign Aid in China*, 2014, Springer, p. 18

¹⁵UNDP in China, διαθέσιμο στο: <http://www.cn.undp.org/content/china/en/home/operations.html> {τελευταία πρόσβαση:28/10/2016}

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα από το 1978 και η στροφή των κινεζικών αρχών προς την οικονομία της αγοράς προσέλκυσε το ενδιαφέρον τόσο πολυμερών οργανισμών και ποικίλων χωρών του ΟΟΣΑ όσο και των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (ΜΚΟ), οι οποίοι άρχισαν να προσφέρουν αναπτυξιακή ενίσχυση στο Πεκίνο. Τα ποσά που χορηγούνταν αυξάνονταν σταδιακά, όπως αποτυπώνεται και στο σχεδιάγραμμα 1, με αποτέλεσμα η Κίνα να καταστεί μία από τις μεγαλύτερες λήπτριες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο¹⁶. Μάλιστα, υπολογίζεται πως από τον συνολικό όγκο των 6,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων που χορηγήθηκε στην ΛΔΚ, κατά την χρονική περίοδο 1979-2006, το 19,7% αφορούσε προγράμματα πολυμερούς αναπτυξιακής συνεργασίας, ενώ το ποσοστό των 80,3% διαμορφώθηκε από τις διμερείς αναπτυξιακές σχέσεις.

Σχεδιάγραμμα 1: Συνολικός όγκος εκταμιεύσεων ΕΑΒ στην Κίνα, 1979-2013 (USD million)

Πηγή: Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, διαθέσιμο στο:

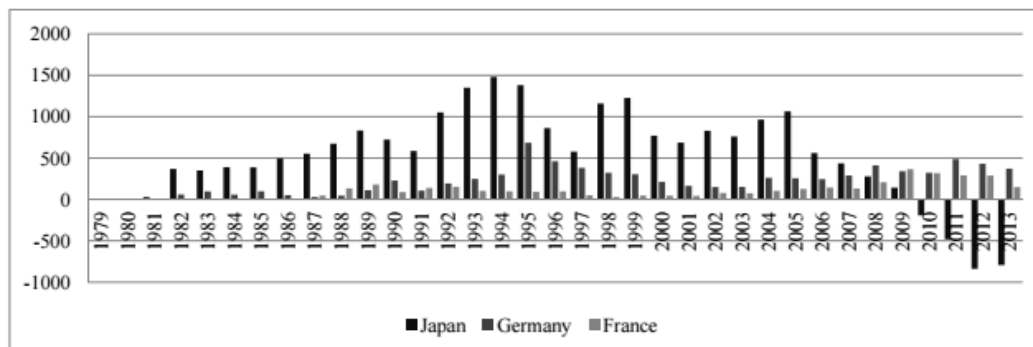
<http://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/55c3015e50cd0.pdf>

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον OECD και την DAC, από το 1979 έως και το 2003, η συνολική αναπτυξιακή βοήθεια που απέσπασαν οι κινεζικές αρχές υπολογίζεται στα 107,2 δισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία το ποσό των 49,686 δισεκατομμυρίων δολαρίων αφορούσε την ΕΑΒ ενώ το ποσό των 14,443 δισεκατομμυρίων δολαρίων προέρχονταν από εθελοντική βοήθεια.

¹⁶Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, p. 202 [τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016]

Τα υψηλά ποσά αναπτυξιακή βοήθειας διαδέχτηκαν οι οικονομικές κυρώσεις μετά την στρατιωτική καταστολή των διαδηλώσεων υπέρ της δημοκρατίας που έλαβαν χώρα στην πλατεία Tian'anmen το 1989, αναστέλλοντας προσωρινά την οικονομική ανταπόκριση των δότριων χωρών. Παράλληλα, το ολοένα και αυξανόμενο κινεζικό χρέος δυσχέραινε ακόμη περισσότερο την κατάσταση, με αποτέλεσμα να αποσυρθούν τα ιδιωτικά κεφάλαια λόγω των πολιτικών αβεβαιοτήτων.

Η εμπειρία που αποκόμισε από τα γεγονότα του 1989 ώθησαν την ΛΔΚ να επαναπροσδιορίσει την στρατηγική που ακολουθούσε στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας. Ειδικότερα, ναι μεν εξακολούθησε να προάγει την συνεργασία με τους αναπτυξιακούς της χορηγούς αλλά επιχείρησε να διαμορφώσει την πολιτική της κατά τρόπο τέτοιο, ώστε να μην βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση από εκείνους.

Σχεδιάγραμμα 2 – Συνολικός όγκος εκταμιεύσεων ΕΑΒ στην Κίνα από τους κύριους δωρητές, 1979-2013, (USD million)

Πηγή: Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, διαθέσιμο στο:
<http://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/55c3015e50cd0.pdf>

Στα χρόνια που ακολούθησαν, τα ποσά αναπτυξιακής βοήθειας που προορίζονταν για την ΛΔΚ γνώρισαν αρκετές διακυμάνσεις¹⁷. Ιδιαίτερα, κατά την τριετία 2011-2013, τα συνολικά ποσά ΕΑΒ που εκταμιεύτηκαν για τον αναπτυσσόμενο γίγαντα

¹⁷ Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, p. 203

είχαν πρόσημο αρνητικό, με αποτέλεσμα οι κινεζικές αρχές να εξοφλούν, κυρίως, αναπτυξιακά δάνεια που τους είχαν χορηγηθεί παρά να λαμβάνουν νέα. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως, από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα μέχρι και σήμερα, μεταξύ των κύριων χορηγών ΕΑΒ προς το Βασίλειο της Μέσης Ανατολής συγκαταλέγονται, σύμφωνα με το Σχεδιάγραμμα 2, η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ, η Γερμανία καθώς, και, η Γαλλία, την δράση των οποίων θα γνωρίσουμε αναλυτικά στη συνέχεια του κεφαλαίου.

Κεφάλαιο 2: Ορισμός και κινεζικοί φορείς διαχείρισης της ΕΑΒ

Για την κατανόηση της διαφοράς μεταξύ του δυτικού συστήματος αναπτυξιακής βοήθειας και του περίπλοκου αναπτυξιακού μοντέλου που υιοθετούν οι αναδυόμενοι δωρητές του ανατολικού μπλοκ, κρίνεται απαραίτητο να παρατεθεί, με το παρόν κεφάλαιο, ο ορισμός της ΕΑΒ, όπως αυτός έχει διατυπωθεί από την Επιτροπή Αναπτυξιακής βοήθειας του ΟΟΣΑ, καθώς , επίσης, και το κινεζικό μοντέλο διαχείρισης της λαμβανόμενης ΕΑΒ.

2.1 Ορισμός Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας

Ειδικότερα, ως Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια νοούνται οι οικονομικές ροές προς κάθε χώρα ή περιοχή, που συγκαταλέγεται στον κατάλογο των χωρών-αποδεκτών της DAC, και προς κάθε πολυμερή οργανισμό που παρέχονται από επίσημους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών και κρατικών κυβερνήσεων ή, και, από τους εκτελεστικούς οργανισμούς τους καθώς, και, κάθε είδους συναλλαγή, η οποία χορηγείται με απώτερο στόχο την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης και της ευημερίας των αναπτυσσόμενων χωρών και έχει χαρακτήρα ευνοϊκό, περιλαμβάνοντας τουλάχιστον κατά 25% το στοιχείο της δωρεάς¹⁸. Ο εν λόγω ορισμός, που δημιουργήθηκε με σκοπό την ευκολότερη καταγραφή του όγκου της βοήθειας, αναφέρεται, κυρίως, στα δάνεια ΕΑΒ¹⁹ χαμηλού επιτοκίου και στις

¹⁸ OECD – Definition of Official Development Assistance, διαθέσιμο στο:

<http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm> {τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016}

¹⁹ Japan International Cooperation Agency – Types of ODA, διαθέσιμο στο:

https://www.jica.go.jp/english/our_work/types_of_assistance/oda_loans/overseas/index.html {τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016}

δωρεές που χορηγούνται σε διμερές επίπεδο, ενώ αξίζει να επισημανθεί πως ΕΑΒ παρέχεται και σε πολυμερές επίπεδο.

2.2 Κινεζικοί φορείς διαχείρισης της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας

Παρότι οι μορφές της ΕΑΒ που προσφέρονται στις κινεζικές αρχές είναι συγκεκριμένες, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τον οργανισμό διαχείρισης²⁰ του λαμβανόμενου όγκου βοήθειας. Αντίθετα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και μετά, ένας μεγάλος αριθμός υπουργείων και άλλων οργάνων της δημόσιας διοίκησης δραστηριοποιούνταν ως επίσημοι φορείς για την υποδοχή και την διαχείριση της αναπτυξιακής ενίσχυσης. Όσον αφορά την πολυμερή συνεργασία, το Υπουργείο Οικονομικών ήταν επιφορτισμένο με τις αρμοδιότητες διαχείρισης της βοήθειας από την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) και η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας (People's Bank of China) για την Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης (Asian Development Bank - ADB)²¹. Στην περίπτωση της διμερούς αναπτυξιακής συνεργασίας, ο αριθμός των κρατικών υπηρεσιών διαχείρισης βρίσκονταν σε άμεση εξάρτηση από τη χώρα-δωρητή και από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προγραμμάτων ενίσχυσης.

Ωστόσο, ήδη από τις αρχές της χιλιετίας, οι κινεζικές αρχές έχουν απονείμει την διαχειριστική δικαιοδοσία της αναπτυξιακής βοήθειας σε τρία υπουργεία. Πρόκειται για το Υπουργείο Οικονομικών (Ministry of Finance-MOF), το Υπουργείο Εμπορίου (Ministry of Commerce-MOFCOM) καθώς, και, το Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας (Ministry of Science and Technology-MOST).

²⁰ Center for Global Development, *The Chinese Aid System*, 2007, p. 2

²¹ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 2-3

Πιο αναλυτικά, το Υπουργείο Οικονομικών αναδύεται ως ο κύριος φορέας για την λήψη και την κατανομή της ΕΑΒ, τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο, δεδομένου ότι φέρει και την ευθύνη της αποπληρωμής των δανείων που χορηγούνται στις κινεζικές αρχές. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί πως, παράλληλα με το Υπουργείο Οικονομικών της ΛΔΚ, η Κρατική Επιτροπή για την Ανάπτυξη και τις Μεταρρυθμίσεις (State Development and Reform Commission-SDRC) διαδραματίζει έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στην κατανομή των αναπτυξιακών δανείων μεταξύ των κινεζικών χρηστών.

Σε πρώτο στάδιο, το MOF²² προβαίνει σε διαπραγματεύσεις με τις δότριες χώρες για τον συνολικό όγκο και τους όρους χορήγησης των δανείων. Εφόσον η διαδικασία του πρώτου σταδίου ολοκληρωθεί, το MOF διαχέει τις απαραίτητες πληροφορίες και τις κατευθυντήριες γραμμές σε όλα τα αρμόδια Υπουργεία καθώς, και, στα οικονομικά γραφεία όλων των περιφερειών της ΛΔΚ. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της αναπτυξιακής βοήθειας αξιοποιείται για μεγάλα κατασκευαστικά έργα, η SDRC είναι επιφορτισμένη με την επιλογή των έργων που θα συμπεριληφθούν στην τελική λίστα για την υλοποίηση μέσω του Υπουργείου Οικονομικών.

Ως διαχειριστής των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας σκιαγραφείται το Υπουργείο για την Επιστήμη και την Τεχνολογία²³. Ειδικότερα, το MOST δραστηριοποιείται σε συνεργασία με άλλα υπουργεία και περιφερειακά σώματα κατά ένα τρόπο που ομοιάζει, σε μεγάλο βαθμό, με εκείνο του MOF. Σύμφωνα με το MOST, τα προγράμματα για την τεχνική συνεργασία ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες, στα Προγράμματα Μελέτης για την Ανάπτυξη (Development Study) και στα Ειδικά Προγράμματα Τεχνικής Συνεργασίας (Special Technical Cooperation). Η πρώτη κατηγορία αφορά την μελέτη ενός πεδίου για την διεξαγωγή επενδύσεων

²² Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 4

²³ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 4-5

μεγάλης κλίμακας, όπως είναι η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, η κατασκευή αυτοκινητόδρομων και αεροδρομίων. Από την άλλη πλευρά, στα Προγράμματα Ειδικής Τεχνικής Συνεργασίας συγκαταλέγονται ανεξάρτητα έργα, εκ των οποίων μεγάλο μέρος εμπίπτει στους τομείς της έρευνας και της εκπαίδευσης.

Τέλος, τα έργα ενίσχυσης που υλοποιούνται από τις χορηγούμενες δωρεές τελούν υπό την ευθύνη του Υπουργείου για το Εμπόριο²⁴. Μεταξύ των κύριων αρμοδιοτήτων του MOFCOM συγκαταλέγονται η διεξαγωγή πολιτικής διαλόγου με όλους τους δωρητές. Ειδικότερα, το MOFCOM γνωστοποιεί στις δότριες χώρες τους κινεζικούς τομείς προτεραιότητας και οι τελευταίες, με τη σειρά τους, ενημερώνουν τον όγκο και το είδος της βοήθειας που δύνανται να διαθέσουν. Η εν λόγω πληροφόρηση κοινοποιείται από το MOFCOM στο σύνολο των περιφερειακών κυβερνήσεων καθώς, και, σε όλα τα αρμόδια Υπουργεία.

Σε κάθε περίπτωση, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο για την Επιστήμη και την Τεχνολογία καθώς, και, το Υπουργείο Εμπορίου αποτελούν τους κύριους φορείς διαχείρισης της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας που χορηγείται στις κινεζικές αρχές. Ωστόσο, για την καλύτερη δυνατή δραστηριοποίησή τους, διαθέτουν τις δικές τους υπηρεσίες και γραφεία σε ολόκληρο το περιφερειακό δίκτυο της ΛΔΚ, ενώ, ταυτόχρονα, η ροή των πληροφοριών και η διαδικασία έγκρισης σε εθνικό επίπεδο λαμβάνουν χώρα διαμέσου του εν λόγω συστήματος οργάνωσης. Τέλος, κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί πως, ένας μεγάλος αριθμός των αναπτυξιακών προγραμμάτων με προορισμό την ΛΔΚ υποστηρίζονται όχι μόνο από χώρες-δωρητές αλλά και από περιφερειακούς ή τοπικούς οργανισμούς.

²⁴ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 5

Κεφάλαιο 3: Διμερής αναπτυξιακή συνεργασία με την Κίνα στον ρόλο του λήπτη

Παρότι η ΛΔΚ δεν συγκαταλέγεται ανάμεσα στους παραδοσιακούς λήπτες ΕΑΒ, δεδομένου ότι, ταυτόχρονα, δραστηριοποιείται σαν ένας δωρητής πακέτων εξωτερικής βοήθειας, εξακολουθεί να λαμβάνει ενίσχυση, προκειμένου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει στο εσωτερικό της. Στο παρόν κεφάλαιο θα υπογραμμιστούν οι κινεζικοί τομείς που απορροφούν τον μεγαλύτερο όγκο της ΕΑΒ, καθώς, επίσης και ποιες χώρες συνθέτουν την λίστα με τους κύριους δωρητές προς τις κινεζικές αρχές.

3.1 Η Ιαπωνία σαν ένας δωρητής στην Κίνα

Η Ιαπωνία, η οποία συγκαταλέγεται στον κατάλογο με τους μεγαλύτερους χορηγούς ΕΑΒ σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί, παράλληλα, και τον μεγαλύτερο δωρητή αναπτυξιακής βοήθειας για τις κινεζικές αρχές σε διμερές επίπεδο²⁵. Ήδη, από το 1979 μέχρι και σήμερα, οι ιαπωνικές αρχές έχουν χορηγήσει στον κόκκινο δράκο αναπτυξιακά δάνεια ύψους 3,4 τρισεκατομμυρίων ιαπωνικών γεν καθώς, επίσης, και εξωτερική βοήθεια με τη μορφή των δωρεών και των προγραμμάτων για την τεχνική συνεργασία, διαδραματίζοντας, με τον τρόπο αυτό, ενεργό ρόλο στην οικονομική αναδιάρθρωση και στην κοινωνική ανάπτυξη της ΛΔΚ με απώτερο στόχο το άνοιγμα της αγοράς.

²⁵ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 5-6

Πιο αναλυτικά, η γεωπολιτική θέση του αναπτυσσόμενου γίγαντα, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την Ιαπωνία, δεν αποτελεί το μοναδικό κίνητρο για την διάδραση μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων. Αντίθετα, οικονομικοί λόγοι λειτούργησαν, στον ίδιο βαθμό, σαν κινητήριο δύναμη για την προαγωγή της διμερούς αναπτυξιακής συνεργασίας²⁶. Ειδικότερα, οι πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 κόστισαν στην Ιαπωνία την ενεργειακή της εξάρτηση από έναν μεγάλο αριθμό εισαγωγών, με αποτέλεσμα η πρώτη να αρχίσει να στρέφεται ολοένα και περισσότερο προς την κινεζική αγορά για την εξασφάλιση της ενεργειακής της ασφάλειας.

Πρόκειται, συνεπώς, για μία διμερή αναπτυξιακή σχέση που δεν εξυπηρετεί μόνο στρατηγικά και οικονομικά οφέλη του παρόντος αλλά για δύο αναπτυξιακούς εταίρους, των οποίων η αλληλεπίδραση μετρά πολλές δεκαετίες. Πιο συγκεκριμένα, οι σινο-ιαπωνικές σχέσεις δύναται να διαχωριστούν σε τρεις χρονικές περιόδους.

Οι επίσημες ιστορικές σχέσεις της ΛΔΚ με την Ιαπωνία τοποθετούνται χρονικά τον Σεπτέμβριο του 1972, με την έκδοση της «Κοινής Δήλωσης» κατά την διάρκεια της επίσκεψης του Ιάπωνα Πρωθυπουργού Tanaka στο κινεζικό έδαφος. Στο πλαίσιο των διμερών σχέσεων, τον Αύγουστο του 1978, η Κίνα και η Ιαπωνία υπέγραψαν την Συνθήκη για την Ειρήνη και την Φιλία²⁷, η οποία επισφραγίστηκε με την μετάβαση του Κινέζου ηγέτη Deng Xiaoping στην γειτονική χώρα. Το έτος του 1980 φιλοξενεί την πρώτη συμφωνία για την χορήγηση ιαπωνικών δανείων με προορισμό τον κόκκινο δράκο. Μάλιστα, αξίζει να επισημανθεί πως, η εν λόγω σινο-ιαπωνική συμφωνία αποτελεί και την πρώτη δέσμευση της Ιαπωνίας, ως μέλος του OECD-DAC, για την προσφορά πακέτων EAB με τόσο μακροχρόνια διάρκεια ισχύος προς μία συγκεκριμένη χώρα.

²⁶ Liaoning University of Technology, Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development, p. 3-4

²⁷ Liaoning University of Technology, Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development, p. 3

Η πρώτη περίοδος στην ιστορία των δύο ασιατικών χωρών, η οποία διαρκεί από το 1979 έως και το 1989²⁸, αφορά την περίοδο της ανάπτυξης. Πρόκειται για μία χρονική περίοδο, οπότε και οι σινο-ιαπωνικές σχέσεις εντατικοποιούνται, δεδομένου ότι ο κόκκινος δράκος υπήρξε ο μοναδικός αποδέκτης της ιαπωνικής εξωτερικής βοήθειας, με την Ιαπωνία να διοχετεύει ολοένα και περισσότερα αναπτυξιακά δάνεια στην κινεζική αγορά, με απώτερο στόχο την περαιτέρω ενθάρρυνση και ενίσχυση των κινεζικών δραστηριοτήτων για την μετάβαση στην οικονομία της αγοράς²⁹. Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε, για τον κινεζικό κοινωνικό τομέα, η συμβολή των ιαπωνικών δωρεών.

Τα δύο πρώτα ιαπωνικά πακέτα βοήθειας, τα οποία χορηγήθηκαν με όρους πενταετούς αποπληρωμής, εστίαζαν στον τομέα των έργων υποδομής και στην ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών, με απώτερο στόχο την τόνωση των εμπορικών δραστηριοτήτων μεταξύ των δύο ασιατικών χωρών για το κάρβουνο. Εκτιμάται πως το πρώτο ιαπωνικό δάνειο άγγιξε το ποσό των 331 δισεκατομμυρίων γεν και προοριζόνταν για την χρηματοδότηση των κινεζικών οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονταν είτε άμεσα είτε έμμεσα με το εμπόριο. Όσον αφορά το δεύτερο ιαπωνικό δάνειο εξωτερικής βοήθειας, που αφορούσε το χρονικό διάστημα 1984-1989, ανήλθε στο ποσό των 450 δισεκατομμυρίων γεν. Με την χορήγηση του εν λόγω δανείου η Ιαπωνία επεδίωκε να συνεισφέρει στον κινεζικό εκσυγχρονισμό.

Το έτος του 1989³⁰ σηματοδοτεί την έναρξη της δεύτερης περιόδου στην ιστορία των δύο αναπτυξιακών εταίρων, παρότι το συμβάν, που έλαβε χώρα στην πλατεία Tiananmen, ώθησε τις ιαπωνικές αρχές στην αναθεώρηση της αναπτυξιακής

²⁸ The European Institute of Japanese Studies, Stockholm School of Economics, *Japan's ODA Policy in Northeast Asia*, 2002, p. 8

²⁹ Xianfen X., Japan's Official Development Assistance (ODA) Policy towards China: The Role of Emotional Factors, *The Journal of Contemporary China Studies*, Vol 2, No 1, 2013

³⁰ Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development*, p. 4

στρατηγικής που ακολουθούσαν για τον κόκκινο δράκο³¹. Τα ιαπωνικά δάνεια που διοχετεύθηκαν στις κινεζικές αρχές, κατά την διάρκεια της δεύτερης ιστορικής περιόδου, ναι μεν εξακολουθούσαν να αποσκοπούν στον συντονισμό των αναπτυξιακών σχεδίων της ΛΔΚ (Όγδοο Πενταετές Σχέδιο και Έννατο Πενταετές Σχέδιο), ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής τους επεκτάθηκε, σε αντίθεση με τα πακέτα ενίσχυσης της προηγούμενης περιόδου, και σε νέους τομείς που περιλαμβάνουν έργα για τις παροχές νερού, το αποχετευτικό σύστημα, τις εγκαταστάσεις φυσικού αερίου, την εξέλιξη του συστήματος των επικοινωνιών για την διασύνδεση μεταξύ των πόλεων καθώς, και, τα έργα υποδομής. Τέλος, αξιοσημείωτες αλλαγές σημειώθηκαν και στους όρους χορήγησης των αναπτυξιακών δανείων που αφορούσαν την αποτροπή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ρύπανσης. Ειδικότερα, κατά το 2000, από τον συνολικό αριθμό των 19 αναπτυξιακών προγραμμάτων που διεξήχθησαν στο κινεζικό έδαφος, τα 14 ενείχαν το στοιχείο της περιβαλλοντικής προστασίας.

Το 2000, παράλληλα με την οικονομική επιδείνωση στο εσωτερικό της Ιαπωνίας, ξεκινά και η τρίτη περίοδος για τις σινο-ιαπωνικές σχέσεις. Η έντονη κριτική που ασκήθηκε από ένα μεγάλο μέρος του ιαπωνικού πληθυσμού για τον όγκο της εξωτερικής βοήθειας προς την ΛΔΚ³², δεδομένου ότι άρχισαν να γεννιούνται ανησυχίες σχετικά με την ταχέως αναπτυσσόμενη κινεζική οικονομία, είχε σαν αποτέλεσμα την κατακόρυφη πτώση των πακέτων βοήθειας, μετά την απογείωση που γνώρισαν κατά το οικονομικό έτος 2000-2001. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, που θα διεξάγονταν στο Πεκίνο το 2008, λειτούργησαν σαν καταπέλτης για την διεξαγωγή νέων αναπτυξιακών προγραμμάτων, συρρικνώνοντας ακόμη περισσότερο τον αριθμό των ιαπωνικών δανείων³³. Όσον αφορά την τομεακή κατανομή της εν λόγω περιόδου, η ιαπωνική αναπτυξιακή βοήθεια απορροφήθηκε, κυρίως, για την

³¹ Λαμπρόπουλος Κ., Οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας στο περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 209

³² University of Oslo, Japan ends its yen loans to China, A study of the role of ODA in the bilateral relationship, 2007

³³ Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and Its Contribution to China's Development*, p. 5

εκπαίδευση και την προστασία του περιβάλλοντος. Παρόλο που και ο όγκος των ιαπωνικών δωρεών ακολούθησε μία φθίνουσα πορεία, η ΛΔΚ εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες-δικαιούχους που λαμβάνουν έναν μεγάλο αριθμό ιαπωνικών πακέτων ενίσχυσης.

Όσον αφορά τις μορφές της ιαπωνικής αναπτυξιακής βοήθειας³⁴ προς τον αναπτυσσόμενο γίγαντα, ως επικρατέστερες σημειώνονται τα ιαπωνικά δάνεια γεν, οι δωρεές καθώς, και, τα αναπτυξιακά προγράμματα για την προαγωγή της τεχνικής συνεργασίας, όπως προκύπτει και από το σχεδιάγραμμα 3. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την ιαπωνική κυβέρνηση, τα δάνεια γεν εντάσσονται στην κατηγορία των χρηματοοικονομικών εξόδων για την ΕΑΒ, διαμορφώνοντας, με τον τρόπο αυτό, τον ορισμό της ΕΑΒ με όρους ιαπωνικούς. Λόγω του χαμηλού επιτοκίου και της μακράς περιόδου αποπληρωμής καθίστανται στην κατηγορία των δανείων με ιδιαίτερα ελαστικούς όρους χορήγησης. Από το 1980 έως και το 2000, οι ιαπωνικές αρχές είχαν εκταμιεύσει τέσσερις φορές δάνεια γεν με προορισμό την ΛΔΚ, σε μία προσπάθεια υποστήριξης των κινεζικών πενταετών οικονομικών σχεδίων, όπως άλλωστε αποδεικνύουν και τα δεδομένα στον πίνακα 1. Παράλληλα, αυτό το είδος δανείων αφιερώνεται, ήδη από το πρώτο στάδιο χορήγησής τους, για την διεξαγωγή μεγάλης κλίμακας προγραμμάτων που καλύπτουν, κυρίως, τον τομέα των υποδομών³⁵.

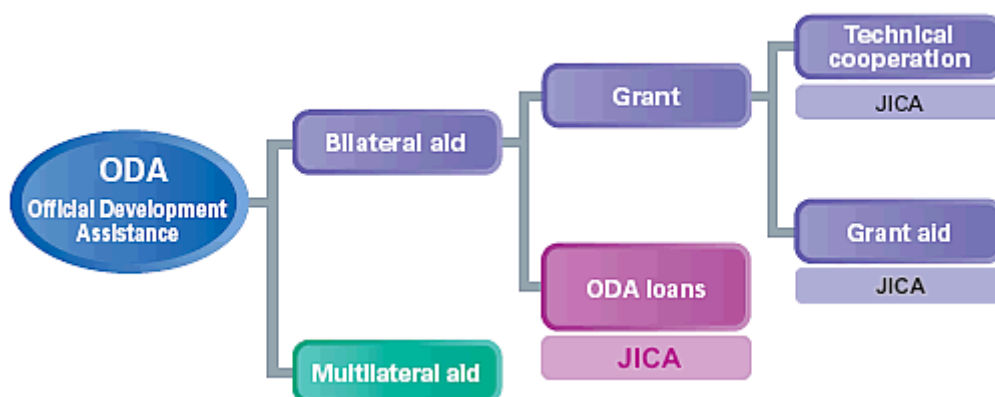
³⁴ Ministry of Foreign Affairs of Japan, διαθέσιμο στο:

http://www.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/china/ {τελευταία πρόσβαση: 27/10/2016}

³⁵ A Guide to Japan's Aid, διαθέσιμο στο:

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/guide/1998/3-1.html> {τελευταία πρόσβαση: 27/10/2016}

Types of ODA

Σχεδιάγραμμα 3 – Είδη ιαπωνικής αναπτυξιακής βοήθειας

Πηγή: Japan International Cooperation Agency – Types of ODA, διαθέσιμο στο:

https://www.jica.go.jp/english/our_work/types_of_assistance/oda_loans/overseas/index.html

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980, τα δάνεια γεν της ιαπωνικής κυβέρνησης χρησιμοποιούνταν για την ανάπτυξη των ανατολικών παραθαλάσσιων περιοχών της ΛΔΚ, σε αντίθεση με την τελευταία δεκαετία, οπότε και τα υπανάπτυκτα τμήματα της ενδοχώρας και της δυτικής Κίνας απορρόφησαν, κατά κόρον, τα ιαπωνικά δάνεια ενίσχυσης³⁶. Με άλλα λόγια, δεδομένου ότι μέχρι και τις αρχές του 2016 εκτιμάται πως έχουν χορηγηθεί, συνολικά, στις κινεζικές αρχές ιαπωνικά δάνεια ύψους 33.164 γεν³⁷, η ιαπωνική εξωτερική βοήθεια με την μορφή των δανείων αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της καλπάζουσας οικονομικής ανάπτυξης του κόκκινου δράκου.

³⁶ Liaoning University of Technology, Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development, p. 7

³⁷ http://www.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/china/ [τελευταία πρόσβαση: 30/10/2016]

Summary of Yen Loans to China (1980-2001)

Period	Total Amount	Terms	Key Areas of Use
First Batch (1980-1984)	JPY 330.9 billion	Interest rate at 3%, maturity of 30 years (including 10 years of grace)	7 construction projects of railways and ports
Second Batch (1985-1989)	JPY 540 billion	Interest rate at 2.5-3.5%, maturity as the above	17 construction projects of railways, ports, telecommunication, gas, water, etc.
Third Batch (1990-1995)	JPY 810 billion	Interest rate at 2.5%; maturity as the above	New areas include chemical fertilizers, bridges, airports, etc.
Fourth Batch (1996-2000)	JPY 969.9 billion	0.75-2.3%, maturity as the above	New areas include highways, urban pollution control, forestry, etc.
From 2001, annual review and decision	JPY 161.3 billion for 2001	0.75-2.2%; maturity of 30-40 years (including 10 years of grace)	Environment protection, poverty reduction and education in China's central and western region

Πίνακας 1 – Η σύνοψη των ιαπωνικών δανείων γεν στην Κίνα

Πηγή: *Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, Oda for China: seed money and a window for contacts, 2015, διαθέσιμο στο:*
<http://swopec.hhs.se/eijswp/papers/eijswp0214.pdf>

Ως ιαπωνική δωρεά νοείται κάθε είδος κεφαλαίου με προορισμό τις κινεζικές αρχές για την χρηματοδότηση ενός συγκεκριμένου έργου, του οποίου η αποπληρωμή, σε αντίθεση με τα ιαπωνικά δάνεια γεν, δεν καθίσταται απαραίτητη. Οι δωρεές για την αναπτυξιακή βοήθεια αποσκοπούν στην υποστήριξη της πολιτιστικής ανάπτυξης και στην προώθηση ανταλλαγών πολιτιστικής φύσεως μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων για την καλλιέργεια ενός πνεύματος αλληλεγγύης, κατανόησης και συνεργασίας. Παράλληλα, το περιεχόμενο των αναπτυξιακών επιχορηγήσεων συνθέτουν η τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός καθώς, και, η διαφύλαξη οικοδομημάτων πολιτιστικής κληρονομιάς, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται τα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά ινστιτούτα, οι βιβλιοθήκες, οι αθλητικές εγκαταστάσεις και τα μουσεία³⁸.

³⁸ Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and Its Contribution to China's Development*, p. 5

Η τεχνική συνεργασία συνιστά το τρίτο είδος αναπτυξιακής βοήθειας των ιαπωνικών αρχών προς το Πεκίνο. Στο πλαίσιο της τεχνικής συνεργασίας, αποστολές Γιαπωνέζων εμπειρογνομόνων μεταβαίνουν στο κινεζικό έδαφος με σκοπό την διετέλεση επιστημονικού έργου, είτε με τη μορφή των διαλέξεων είτε με την μορφή της μεταφοράς της τεχνολογίας και της παροχής του απαραίτητου εξοπλισμού. Απώτερος στόχος της τεχνικής βοήθειας είναι³⁹, μέσα από την προσφορά της κατάλληλης τεχνογνωσίας, να ενθαρρύνει την ανάδυση της κινεζικής ικανότητας για την επίτευξη της επιδιωκόμενης ανάπτυξης και ανοικοδόμησης. Τέλος, οι δωρεές μαζί με τα προγράμματα για την τεχνική συνεργασία τελούν υπό την διαχείριση της Ιαπωνικής Υπηρεσίας για την Διεθνή Συνεργασία (Japan International Cooperation Agency-JICA).

Παρότι τα ιαπωνικά δάνεια γεν συνιστούν το μεγαλύτερο μέρος της ΕΑΒ που χορηγείται από τις ιαπωνικές αρχές στην ΛΔΚ, η συνδρομή τόσο των δωρεών όσο και των προγραμμάτων για την τεχνική συνεργασία υπήρξε καθοριστική, όπως προκύπτει και από το Πίνακα 2, για την οικονομική ανάπτυξη της τελευταίας καθώς, και, για την βελτίωση του κινεζικού βιοτικού επιπέδου. Ήδη από την δεκαετία του 1980 οι ιαπωνικές δωρεές άρχισαν να στρέφονται σε ευαίσθητους και υψίστης σημασίας, για την ανθρώπινη ζωή, τομείς που αφορούν την ιατρική περίθαλψη, την περιβαλλοντική προστασία, την παροχή τεχνογνωσίας στο ανθρώπινο δυναμικό και το εκπαιδευτικό σύστημα. Στο πλαίσιο της εν λόγω προσπάθειας, υπολογίζεται πως μέχρι και το 2004 οι δωρεές των ιαπωνικών αρχών άγγιξαν τα 1.457 εκατομμύρια γεν. Το νοσοκομείο φιλίας μεταξύ της ΛΔΚ και της Ιαπωνίας⁴⁰, που παρέχει ιατρική περίθαλψη σε περισσότερους από

³⁹ Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development*, p. 5

⁴⁰ Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development*, p.12

unit: hundred million

Year	Grant aid	Technical cooperation
1990	66. 06	70. 49
1991	66. 52	68. 55
1992	82. 37	75. 27
1993	98. 23	76. 51
1994	77. 99	79. 57
1995	4. 81	73. 74
1996	20. 67	98. 90
1997	68. 86	103. 82
1998	76. 05	98. 30
1999	59. 10	73. 30
2000	47. 80	81. 96
2001	63. 33	77. 77
2002	67. 87	62. 37
2003	51. 50	61. 80
2004	41. 10	59. 23

Πίνακας 2 – Όγκος των ιαπωνικών δωρεών και των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας

Πηγή: Liaoning University of Technology, Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development, διαθέσιμο στο: <http://www.cc.kyoto-su.ac.jp/project/orc/econ-public/china/documents/WUDP28.pdf>

3.000 ασθενείς καθημερινά, αποτελεί και την μεγαλύτερη απόδειξη των ωφελειών που έχει αποκομίσει το Πεκίνο από τις ιαπωνικές δωρεές.

Η συνεισφορά του τομέα της τεχνικής συνεργασίας, υπό την Ιαπωνική Υπηρεσία για την Διεθνή Συνεργασία, έχει χαρακτηριστεί εξίσου σημαντική τόσο λόγω της υποδοχής εκπαιδευόμενων όσο και λόγω της αποπεράτωσης έργων υποδομής μεγάλης κλίμακας. Ειδικότερα, εκτιμάται πως περισσότεροι από 22.000 εκπαιδευόμενοι⁴¹ έχουν λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση και τεχνογνωσία από την JICA για την προώθηση της βιομηχανικής ανάπτυξης, ενώ, παράλληλα, αποστολές 5.000 Γιαπωνέζων εμπειρογνομόνων έχουν καταφθάσει στο κινεζικό έδαφος για την γαλούχηση των ανθρωπίνων πόρων. Τέλος, η κατασκευή δρόμων, αεροδρομίων και ενεργειακών σταθμών συνιστούν έργα ικανά να αποτελέσουν

⁴¹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, διαθέσιμο στο:

http://www.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/china/ {τελευταία πρόσβαση: 22/10/2016}

δείκτες μέτρησης του κινεζικού αναπτυξιακού επιπέδου μετά το πέρας των ιαπωνικών προγραμμάτων τεχνικές συνεργασίας.

3.2 Οι ΗΠΑ σαν ένας δωρητής στην Κίνα

Εκτός από την γειτονική, για τον κόκκινο δράκο, χώρα της Ιαπωνίας, ανάμεσα στις δότριες χώρες ΕΑΒ με προορισμό τις κινεζικές αρχές, συγκαταλέγονται και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Παρότι η διάδραση μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, δεδομένου ότι τοποθετείται χρονικά στις αρχές της χιλιετίας, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι ΗΠΑ αποτελούν τον μεγαλύτερο χορηγό αναπτυξιακών προγραμμάτων για την υποστήριξη της δραστηριότητας των Non-governmental Organisms (NGO) και της κοινωνίας των πολιτών στο Πεκίνο.

Πιο αναλυτικά , από το τέλος της δεκαετίας του 1990, το Κογκρέσο, μέσα από την θέσπιση ειδικών διατάξεων και τον καθορισμό πολιτικών εξωτερικής βοήθειας, δραστηριοποιείται ως ο κύριος εντολέας για την διεξαγωγή αναπτυξιακών προγραμμάτων με προορισμό την ΛΔΚ. Ήδη από το 1997⁴², ο Πρόεδρος Κλίντον μαζί με τον Κινέζο Πρόεδρο, Jiang Zemin, υπέγραψαν τον Κανονισμό ΗΠΑ-Κίνας για την Νομοθετική Πρωτοβουλία (US-China Rule of Law Initiative), μέσα από τον οποίο ανακοινώνεται επίσημα η έναρξη της αμερικάνικης χρηματοδότησης με σκοπό την ανάπτυξη. Παρά ταύτα, η πρώτη έγκριση δόθηκε λίγα χρόνια μετά, όταν το 1999 οι αμερικανικές αρχές χορήγησαν το πρώτο αναπτυξιακό πακέτο βοήθειας για την περαιτέρω διάδοση και ενδυνάμωση της δημοκρατίας στο εσωτερικό του κόκκινου δράκου. Στη συνέχεια, κατά το 2000 και κατόπιν υπογραφής της Πράξης Χορήγησης Κανονικών και Μόνιμων Εμπορικών Σχέσεων (Act Granting Permanent Normal Trade

⁴² Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China*, 2014, p. 5-6

Relations-PNTR), αδειοδοτήθηκε η διεξαγωγή προγραμμάτων στην ΛΔΚ για την προαγωγή του κράτους δικαίου και την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, το Κογκρέσο⁴³ δεν αποτελεί τον μοναδικό φορέα διαχείρισης της ΕΑΒ που προσφέρεται στον αναπτυσσόμενο γίγαντα. Αντίθετα, τόσο η Υπηρεσία των ΗΠΑ για την Διεθνή Συνεργασία (U.S. Agency for International Development-USAID)⁴⁴ όσο και το Υπουργείο Εξωτερικών (State Department) συγκαταλέγονται μεταξύ των φορέων που είναι επιφορτισμένοι με το έργο της διανομής της ΕΑΒ στο εσωτερικό της Κίνας. Ακόμη, ο ΟΟΣΑ κατατάσσει το Εθνικό Κληροδότημα για την Δημοκρατία (National Endowment for Democracy) στην λίστα με τους αρμόδιους φορείς⁴⁵. Επιπροσθέτως, με την ταυτότητα των επίσημων εξουσιοδοτημένων φορέων για την διαχείριση της εξωτερικής βοήθειας, δραστηριοποιείται μία σειρά από αμερικάνικες υπηρεσίες. Πρόκειται για το Υπουργείο Ενέργειας (Department of Energy-DOE), το Υπουργείο για την Υγεία και τις Ανθρώπινες Υπηρεσίες (Department of Health and Human Services-HHS) καθώς, και, η Υπηρεσία των ΗΠΑ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (U.S. Trade and Development Agency). Τέλος, πέραν του αριθμού των υπηρεσιών που λαμβάνουν κρατικές επιχορηγήσεις για την προώθηση πακέτων βοήθειας αναπτυξιακής φύσεως στο Πεκίνο, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και ορισμένες αμερικάνικες ιδιωτικές επιχειρήσεις, κυρίως, με την παροχή βοήθειας στους τομείς του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης.

Όσον αφορά τον όγκο της αμερικανικής αναπτυξιακής βοήθειας στις κινεζικές αρχές, εκτιμάται πως από το 2001 έως και το 2014 η κυβέρνηση των ΗΠΑ διέθεσε το ποσό των 390 εκατομμυρίων δολαρίων⁴⁶, τα οποία χορηγήθηκαν μέσω του

⁴³ National Committee on United States – China Relations, *Meeting the Development Challenge in the 21st Century: American and Chinese Perspectives on Foreign Aid*, p. 17

⁴⁴ Embassy of the United States, Beijing-China, διαθέσιμο στο:

<http://beijing.usembassy-china.org.cn/usaaid.html> {τελευταία πρόσβαση: 28/10/2016}

⁴⁵ Πρόκειται για ένα ιδιωτικό ίδρυμα που λαμβάνει ετήσια πίστωση από το Κογκρέσο.

⁴⁶ Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China*, 2014, p. 1

Υπουργείου Εξωτερικών με την μορφή των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Ο αριθμός των αμερικανικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που διοχετεύθηκαν στην κινεζική αγορά, γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση κατά το 2010, αγγίζοντας το ποσό των 46,9 εκατομμυρίων δολαρίων. Ωστόσο, την ευμάρεια των αναπτυξιακών επιχορηγήσεων ήρθε να διαδεχτεί το 2012 μία μείωση της τάξεως του 40% των χρηματοδοτικών πόρων, απόρροια της οποίας υπήρξαν οι περικοπές ενός μεγάλου αριθμού αναπτυξιακών προγραμμάτων με αντικείμενο το περιβάλλον και τους κανόνες δικαίου.

Όπως αποτυπώνεται και στον Πίνακα 3, στο επίκεντρο των αμερικανικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, που προορίζονται για τον κόκκινο δράκο, εντάσσονται οι τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας, των κανόνων δικαίου, της βιώσιμης ανάπτυξης, της πολιτιστικής διατήρησης, της περιβαλλοντικής προστασίας και των πανδημικών ασθενειών⁴⁷. Πιο συγκεκριμένα, η αμερικανική ΕΑΒ αφορά τις πολιτικές ελευθερίες, την κυβερνητική διαφάνεια και λογοδοσία, την νομική κατάρτιση και επίγνωση, την πρόσβαση σε νομικές συμβουλές και υποστήριξη, την ανάπτυξη ικανότητας των ΜΚΟ, την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, τα εργασιακά δικαιώματα, την πρόληψη και την παροχή της απαραίτητης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για την αντιμετώπιση του HIV/AIDS καθώς, και, την παροχή βοήθειας στις περιοχές του Θιβέτ. Πρόκειται, συνεπώς, για τομείς, οι οποίοι, όπως καθίσταται πρόδηλα αντιληπτό, έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τους τομείς προτεραιότητας της ιαπωνικής αναπτυξιακής βοήθειας.

⁴⁷ America's Development Aid to China, διαθέσιμο στο:

http://my.jessup.edu/publicpolicy/wp-content/uploads/sites/39/2014/05/Little_Sen-Sem-Final.pdf

{τελευταία πρόσβαση: 27/10/2016}

Account (Program)	2000-02	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 est.	2015 req.
GHCS/GHP	0	0	0	0	0	6,750	6,960	7,308	7,000	5,000	3,000	2,977	1,500	1,500
DA (rule of law, environment)	0	0	0	0	4,950	5,000	9,919	11,000	12,000	7,000	0	0	0	0
ESF (rule of law)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,000	3,092	3,000	n/a
ESF/DF (democracy programs) ^a	11,000	15,000	13,500	19,000	20,000	20,000	15,000	17,000	17,000	17,000	11,000	10,000	10,000	n/a
ESF (Tibet)	0	0	3,976	4,216	3,960	3,960	4,960	7,300	7,400	5,000	7,500	7,032	7,000	4,500 ^b
INCLE (criminal justice)	0	0	0	0	0	0	0	600	800	800	800	823	800	825
Peace Corps ^c	4,292	977	863	1,476	1,683	1,748	1,980	2,057	2,718	2,900	3,000	3,200	2,500	2,900
Totals	15,292	17,980	20,343	26,697	30,593	37,458	38,819	45,265	46,918	37,000	28,300	27,124	24,800	—

Πίνακας 3 – Χρηματοδότηση και προγράμματα αναπτυξιακής βοήθειας των ΗΠΑ στην Κίνα

Πηγή: Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China, 2014*, διαθέσιμο στο: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22663.pdf>

Από το σύνολο της χορηγούμενης αμερικανικής αναπτυξιακής βοήθειας, το μεγαλύτερο τμήμα της, το οποίο αντιστοιχεί στο ποσό των 320 εκατομμυρίων δολαρίων⁴⁸, αφιερώνεται στην προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, στην προστασία του περιβάλλοντος, στις κοινότητες του Τιβέτ καθώς, και, σε όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με τα προαναφερόμενα αντικείμενα. Ως κύριοι αποδέκτες των δωρεών, που προσφέρονται μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών και της Υπηρεσίας των ΗΠΑ για την Διεθνή Συνεργασία⁴⁹, σημειώνονται, κατά κύριο λόγο, πανεπιστήμια και ΜΚΟ που είναι εγκατεστημένες στο εσωτερικό της ΛΔΚ. Ωστόσο, κινεζικοί ΜΚΟ, πανεπιστήμια καθώς, και, κυβερνητικοί φορείς είναι δυνατόν να επωφεληθούν, εξίσου, με έμμεσο τρόπο από τις αμερικανικές επιχορηγήσεις.

Η ολοένα και πιο εντατικοποιημένη διάδραση μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων έχει εγείρει πλειστάκις την έντονη αντίδραση πολλών μελών του

⁴⁸ Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China*, 2014, p. 1

⁴⁹ United States Agency for International Development, διαθέσιμο στο:

<https://www.usaid.gov/china> {τελευταία πρόσβαση 30/10/2016}

Κογκρέσου⁵⁰. Πιο συγκεκριμένα, ένας σημαντικός αριθμός ηγετικών στελεχών των ΗΠΑ διατείνεται τον περιορισμό των πακέτων εξωτερικής βοήθειας προς την ΛΔΚ, με εξαίρεση την ενίσχυση που προσφέρεται στις περιοχές του Θιβέτ και μία σειρά αναπτυξιακών προγραμμάτων για την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, παραθέτοντας σαν επιχείρημα το τεράστιο εμπορικό πλεόνασμά της και τα συναλλαγματικά της αποθέματα. Παράλληλα, οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που εξακολουθούν να εφαρμόζονται εκ μέρους του αναπτυσσόμενου γίγαντα καθώς, και, το χαμηλό επίπεδο που καταγράφεται για τον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παρά τον όγκο της αμερικανικής εξωτερικής βοήθειας, αμβλύνουν ακόμη περισσότερο τις αντιθέσεις. Από την άλλη πλευρά, μέρος των αμερικανικών αρχών παρέχουν την αμέριστη υποστήριξή τους στην προώθηση αναπτυξιακών προγραμμάτων με αντικείμενο την περιβαλλοντική προστασία στο κινεζικό έδαφος, ισχυριζόμενοι πως η ρύπανση του αέρα από τις κινεζικές δραστηριότητες έχει άμεσο αντίκτυπο τόσο στο νερό όσο και στον αέρα της Νότιας Αμερικής.

Για τον λόγο αυτό, δημιουργήθηκε η Εκτελεστική Επιτροπή του Κογκρέσου για την Κίνα (Congressional-Executive Commission on China – CECC)⁵¹, ως κύρια αρμοδιότητα της οποίας σκιαγραφείται η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων για την προαγωγή και την προστασία τόσο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και του κράτους δικαίου καθώς, και, η υποβολή ετήσιας έκθεσης προς το Κογκρέσο, αναπόσπαστο τμήμα της οποίας αποτελεί η παροχή συστάσεων για την καλύτερη δυνατή απορρόφηση των αμερικανικών αναπτυξιακών κονδυλίων από τις κινεζικές αρχές.

⁵⁰ Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China*, 2014, p. 4-5

⁵¹ Congressional Executive Commission on China, διαθέσιμο στο:

<https://www.cecc.gov/issues> {τελευταία πρόσβαση: 30/10/2016}

3.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση σαν ένας δωρητής στην Κίνα

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ αποτελούν έναν ισότιμο, σε σχέση με την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ, δωρητή εξωτερικής βοήθειας προς το Πεκίνο. Το έτος του 1975 σηματοδοτεί το σημείο αφετηρίας για τις σχέσεις της ΕΕ με την Κίνα, με την υπογραφή της Συμφωνίας για το Εμπόριο και την Οικονομική Συνεργασία (Trade and Economic Cooperation Agreement). Παρότι, η διμερής συνεργασία τους, αρχικά, χαρακτηρίζονταν ως μονοδιάστατη με επίκεντρο τις εμπορικές συναλλαγές⁵², σήμερα, η εν λόγω Συμφωνία, που αφορά θέματα εμπορίου, οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης, εξακολουθεί να είναι σε ισχύ, αποτελώντας, ταυτόχρονα, έναν πολύ βασικό πυλώνα στο πλαίσιο της θεσμοθετημένης συνεργασίας μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων.

Στο πλαίσιο της απόπειρας για την ομαλοποίηση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και της ΛΔΚ⁵³, μετά τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην πλατεία Τιενανμέν, το 1989, τα δύο μέρη συμφώνησαν στην διαμόρφωση ενός πλαισίου δομημένου πολιτικού διαλόγου, κατά το 1994, πλαίσιο, το οποίο, αναβαθμίστηκε, το 1998, για την καλύτερη διεξαγωγή της αναπτυξιακής συνεργασίας.

Σήμερα, η ΕΕ, μέσα από το Κείμενο Στρατηγικής για την Κίνα για την περίοδο 2007-2013 (Strategy Paper for China, 2007-2013), θέτει στο επίκεντρο τις προτεραιότητές της για το Πεκίνο, οι οποίες αφορούν την παροχή ενίσχυσης στο κινεζικό μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα και την χορήγηση αναπτυξιακών πακέτων στις κινεζικές αρχές για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων που προσδίδουν,

⁵² European Commission – China, Trade, διαθέσιμο στο:

<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/> {τελευταία πρόσβαση: 1/11/2016}

⁵³ Μπαλαβούκος Σ., Οι Σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Κίνα, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 138

ακόμη, περισσότερη ευπάθεια στον κινεζικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένων των τομέων του περιβάλλοντος, της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής⁵⁴.

Όσον αφορά τον όγκο της ευρωπαϊκής αναπτυξιακής βοήθειας προς τον κόκκινο δράκο, εκτιμάται πως από το 2007 έως και το 2013, οι αρχές των ευρωπαϊκών κρατών-μελών διέθεσαν το ποσό των 224 εκατομμυρίων ευρώ για μία σειρά κινεζικών τομέων. Η πλειονότητα των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών πακέτων απορροφήθηκε από τους τομείς της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής, δεδομένου ότι οι περιβαλλοντικές εξελίξεις στο εσωτερικό της Κίνας έχουν άμεσο αντίκτυπο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ειδικότερα, στην φαρέτρα των πολιτικών, για την επίτευξη του απώτερου στόχου της αναμόρφωσης του κινεζικού ενεργειακού τομέα και της αποτελεσματικής προαγωγής της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας, εντάσσονται οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τα έξυπνα δίκτυα, η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, ο καθαρός άνθρακας, η πυρηνική ενέργεια και η ενεργειακή νομοθεσία⁵⁵. Στο ίδιο πεδίο εντάσσεται και η προαγωγή της τεχνικής συνεργασίας μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων για την κλιματική προσαρμογή και την θέση σε εφαρμογή του Μηχανισμού για την Καθαρή Ανάπτυξη (Clean Development Mechanism – CDM). Επιπροσθέτως, στους ευρωπαϊκούς τομείς προτεραιότητας για το περιβάλλον, δύναται να υπαχθεί και η συνεργασία για την διατήρηση της βιοποικιλότητας, την ορθή διαχείριση των φυσικών πόρων, την διαχείριση του νερού και των απορριμάτων καθώς, και, η υιοθέτηση μέτρων για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης⁵⁶. Μέσα από τους εν λόγω τομείς συνεργασίας, η ΕΕ επιδιώκει τον περιορισμό της κινεζικής ενεργειακής εξάρτησης από τις παγκόσμιες, κατευνάζοντας, παράλληλα, το αίσθημα του φόβου για την εξάντληση των φυσικών

⁵⁴ European Commission, Country Strategy Paper China, 2007 – 2013, p. 2

⁵⁵ European Commission-China, Energy, διαθέσιμο στο:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/international-cooperation/china> { τελευταία πρόσβαση: 2/11/2016 }

⁵⁶ OECD, Active with the People's Republic of China, 2016, p. 56-61

πόρων, που αναδύεται μέσα από τους ρυθμούς ανάπτυξης της ενεργοβόρας κινεζικής βιομηχανίας.

Σε αντίθεση, ωστόσο, με τους δύο προηγούμενους δωρητές αναπτυξιακής βοήθειας, η αλληλεπίδραση μεταξύ του αναπτυσσόμενου γίγαντα και των κρατών-μελών της ΕΕ, δεν περιορίζεται, απλώς, στην χορήγηση αναπτυξιακής βοήθειας με τη μορφή των αναπτυξιακών προγραμμάτων και της τεχνικής συνεργασίας, αλλά, και, στην διοχέτευση ΑΞΕ στην κινεζική αγορά και στους εμπορικούς δεσμούς⁵⁷. Πιο αναλυτικά, η ΛΔΚ αποτελεί τον δεύτερο, κατά σειρά, εμπορικό εταίρο της ΕΕ, με τις εμπορικές ροές να αγγίζουν, το 2004, το ποσό των 430 δισεκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 17% των εισαγωγών της ΕΕ από την πρώτη. Ανάλογη πορεία ακολούθησε και ο τομέας της προώθησης ευρωπαϊκών επενδυτικών κεφαλαίων, εφόσον, ο κόκκινος δράκος, πριν την ένταξή του στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), μείωσε τους δασμούς από το 41% στο 6%, καλλιεργώντας, με τον τρόπο αυτό, ένα επενδυτικό κλίμα πρόσφορο για τις ευρωπαϊκές, και όχι μόνο, ΑΞΕ.

Σύμφωνα με την νομοθεσία της ΕΕ, η τελευταία διαθέτει ένα ευρύ φάσμα φορέων διαχείρισης της εξωτερικής βοήθειας που προορίζεται για τις κινεζικές αρχές, εκ των οποίων ως επικρατέστερος εξουσιοδοτημένος φορέας αναγνωρίζεται το Όργανο για την Αναπτυξιακή Συνεργασία (Development Cooperation Instrument – DCI)⁵⁸, της οποίας, το έργο και οι πηγές χρηματοδότησης εμβαθύνουν, μεταξύ των άλλων στον ευρύτερο χώρο της ασιατικής ηπείρου.

⁵⁷ Μπαλαβούκος Σ., Οι Σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Κίνα, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρης Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 153-160

⁵⁸ European Parliament, A general survey of development survey, διαθέσιμο στο:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.3.1.html { τελευταία πρόσβαση: 2/11/2016 }

Παρά το μικρό ποσοστό ΕΑΒ ευρωπαϊκής προέλευσης που χορηγείται στην ΛΔΚ, η εμπειρία της ΕΕ αποτελεί, σε κάθε περίπτωση, το κατάλληλο μοντέλο, στο οποίο θα στηριχτεί ο αναπτυσσόμενος γίγαντας για την μετάβασή του σε μία οικονομία που θα συνάδει με τις επιταγές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

Η σταθερή και ραγδαία αύξηση του όγκου της ΕΑΒ που χορηγείται από τις χώρες του OECD – DAC στην ΛΔΚ μέχρι και σήμερα, έχει συγκεντρώσει τα βλέμματα της διεθνούς κοινότητας και αποτελεί, ολοένα και περισσότερο, ζήτημα μελέτης σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Η ενσωμάτωση της Κίνας στον κατάλογο με τις μεγαλύτερες οικονομίες καθώς, και, η ηγετική θέση που κατέχει, με την συμμετοχή της σε ποικίλους παγκόσμιους και περιφερειακούς οργανισμούς, έχουν οδηγήσει αδιαμφισβήτητα στην ανέγερση έντονων ανησυχιών. Ωστόσο, παρά την ταχεία οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που έχει βιώσει ο κόκκινος δράκος και, παρότι, σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, έχει κατορθώσει να εξαλείψει την φτώχεια για περισσότερους από 800 εκατομμύρια ανθρώπους του κινεζικού πληθυσμού, το χαμηλό, σε σύγκριση με εκείνο των χωρών που ταξινομούνται στην λίστα των αναπτυσσόμενων χωρών, κατά κεφαλήν εισόδημα κατατάσσει το Πεκίνο στις αναπτυσσόμενες χώρες, με αποτέλεσμα να συνεχίζει να αποτελεί μία χώρα-αποδέκτη ΕΑΒ.

Παρά ταύτα η Κίνα δεν αποτελεί ένα παραδοσιακό μοντέλο λήπτριας-χώρας, δεδομένου ότι, παράλληλα, προσφέρει πακέτα εξωτερικής βοήθειας σε έναν μεγάλο αριθμό χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου, όπως θα αναλύσουμε διεξοδικά στο δεύτερο μέρος. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του OECD – DAC, η εξάρτηση του Πεκίνου από τον όγκο της ΕΑΒ καλύπτει μόλις το 0,1% του ΑΕΠ⁵⁹. Όπως γίνεται αντιληπτό πρόκειται για ένα ποσοστό πολύ μικρό σε σύγκριση με άλλες λήπτριες χώρες.

⁵⁹ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 1

Ταυτόχρονα, πέραν του μικρού ποσοστού αλληλεξάρτησης στο οποίο επαφίεται η κινεζική αναπτυξιακή πορεία, παρατηρείται μία ακόμη αξιοσημείωτη διαφορά στην αναπτυξιακή συμπεριφορά της ΛΔΚ⁶⁰. Προκειμένου να είναι σε θέση να προλαμβάνει οποιαδήποτε απόπειρα, είτε πολιτικής είτε οικονομικής χειραφέτησης, και προκειμένου να διατηρεί τον έλεγχο στο εσωτερικό της, θέτει, από το πρώτο κιάλας στάδιο της αναπτυξιακής συνεργασίας, σαν όρο την μη παρέμβαση και ανάμειξη του εκάστοτε αναπτυξιακού εταίρου στην διαδικασία της υποδοχής, της επεξεργασίας και της διανομής των χορηγούμενων πακέτων βοήθειας. Για τον λόγο αυτό, η κινεζική πλευρά συνηθίζει να μην συμμετέχει στις συνεδριάσεις συντονισμού που διοργανώνονται από τις χώρες – χορηγούς, αλλά, αντίθετα, τείνει να επικοινωνεί με την καθεμία ξεχωριστά.

Διττό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πρώτη ιστορική περίοδος με τον κόκκινο δράκο στον ρόλο του δωρητή, η οποία κυριαρχείται από την έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ της ΕΣΣΔ και της ΛΔΚ. Από την μία πλευρά, ναι μεν τα χορηγούμενα ποσά εξωτερικής βοήθειας, από τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, ακολούθησαν μία ομοιόμορφη αύξουσα πορεία, συμβάλλοντας, κατά τρόπο καθοριστικό, στην κινεζική εκβιομηχάνιση και οικονομική μεγέθυνση, αλλά, από την άλλη πλευρά, το σοβιετικό μοντέλο μίμησης ευθύνεται, σε σημαντικό βαθμό, και, για τις επικρατούσες συνθήκες στον κινεζικό κοινωνικό τομέα, οι οποίες αποτελούν, σήμερα, την αχίλλειο πτέρνα της κινεζικής πραγματικότητας. Ειδικότερα, οι κινεζικές αρχές, υιοθετώντας την σοβιετική ιδεολογία, προήγαγαν μονομερείς πολιτικές για την ιλιγγιώδη οικονομική άνθιση, αδιαφορώντας για την, παράλληλη, προαγωγή του κράτους δικαίου και της κοινωνικής δικαιοσύνης, με αποτέλεσμα τα οξύτατα κοινωνικά προβλήματα και οι σοβαρές κοινωνικές συγκρούσεις να απορρέουν την αμφισβήτηση της κυβερνητικής νομιμότητας. Ουσιαστικά, πρόκειται για έναν δείκτη, ο οποίος εξηγεί και την κατάταξη του κόκκινου δράκου στις χώρες

⁶⁰ Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015, p. 2

του αναπτυσσόμενου κόσμου, εξαιτίας και της μεγάλης διαφοράς του με τον αντίστοιχο δυτικοποιημένο δείκτη.

Όσον αφορά την δεύτερη ιστορική περίοδο παρουσιάζει, σε κάθε περίπτωση, περισσότερες διακυμάνσεις από την πρώτη. Παρά τα τεράστια ποσά που διοχετεύθηκαν στην κινεζική αγορά με τη μορφή των δανείων χαμηλού επιτοκίου και των δωρεών, από το 1978, με σκοπό την υποστήριξη της κινεζικής πρωτοβουλίας για το άνοιγμα της αγοράς, ήδη από το 2008 η πλειοψηφία των χωρών- δωρητών έχει αναστείλει την αναπτυξιακή της συνεργασία με τον κόκκινο δράκο, εξαιτίας της κινεζικής ικανότητας να χρηματοδοτήσει από μόνη της την αναπτυξιακή της απόπειρα. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν κλόνισε την προθυμία της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ, οι οποίες εξακολουθούν, μέχρι και σήμερα, να καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην κινεζική αναπτυξιακή πυραμίδα, παρέχοντας την αμέριστη ενίσχυσή τους στην ΛΔΚ. Μόνο για το έτος του 2012 η Ιαπωνία μαζί με την Γερμανία, την Γαλλία και τις ΗΠΑ χορήγησαν το ποσό των 573 εκατομμυρίων δολαρίων, με την μορφή των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Εξίσου ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, και, η σύνθεση των αναπτυξιακών προγραμμάτων που διεξάγονται από τους δωρητές για την βελτιστοποίηση του κινεζικού αναπτυξιακού επιπέδου. Πιο συγκεκριμένα, κατά το πρώτο στάδιο, της αναπτυξιακής διάδρασης μεταξύ της Κίνας και των δότριων χωρών, τα πακέτα βοήθειας επικεντρώνονταν στην υποστήριξη του εκσυγχρονισμού, στα έργα υποδομής και στην ανάπτυξη της ικανότητας, σε αντίθεση, με την δεκαετία του 1990 και μετά, οπότε, και σημειώθηκε μία μεταβολή στο περιεχόμενο των εν λόγω προγραμμάτων, η οποία, πιθανολογείται ότι είναι στενά συνυφασμένη με την Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη που έλαβε χώρα στο Ρίο ντε Τζανέιρο, το 1992. Έκτοτε, η επιτακτική ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντος συνθέτει τον πυρήνα των πακέτων αναπτυξιακής βοήθειας με προορισμό την Κίνα.

Συνοψίζοντας, το γεγονός ότι η αναπτυξιακή δυναμική της ΛΔΚ στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στις εξαγωγές και στις δημόσιες επενδύσεις⁶¹, σε συνδυασμό με την διαχείριση της περιβαλλοντικής κρίσης αποτελούν βαρυσήμαντο σκόπελο για την μακροπρόθεσμη διατήρηση των τόσο υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, καθιστώντας αβέβαιη την δυνατότητα μεταπήδησης του κόκκινου δράκου στον κατάλογο των αναπτυγμένων χωρών και δικαιολογώντας, ταυτόχρονα, την άρρηκτη συνεργασία του, μέχρι και σήμερα, με το δίπτυχο του OECD και της DAC.

⁶¹ Acemoglu D., Robinson J., *Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη*, 2013, Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη, Αθήνα, σελ.443

Μέρος δεύτερο: Η Κίνα ως δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας

Κεφάλαιο 1: Ιστορική Αναδρομή

Παρότι η Κίνα είναι ευρέως αποδεκτή ως μία αναπτυσσόμενη χώρα, με το πέρασμα των ετών, παράλληλα με την αφοσίωσή της σε αναπτυξιακά προγράμματα που αφορούσαν το εσωτερικό της⁶², άρχισε να παρέχει βοήθεια και σε άλλες χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου με οικονομικές δυσκολίες, διευκολύνοντάς τες με τον τρόπο αυτό να ανταπεξέρχονται στις διεθνείς τους υποχρεώσεις.

Αν και πολύ συχνά, στα διεθνή φόρουμ η Κίνα χαρακτηρίζεται ως ένας αναδυόμενος δωρητής, η διάδραση των μερών, με την πρώτη στον ρόλο του δότη, ξεκινά πολύ πίσω στο χρόνο, δηλαδή πολύ πιο πριν από την περίοδο ίδρυσης της ΛΔΚ. Πιο συγκεκριμένα, έχει ανακαλυφθεί πως οι πολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ της ΛΔΚ και της Μαύρης Ηπείρου, για παράδειγμα, η οποία αποτελεί και τον κύριο αναπτυξιακό εταίρο, κατά το μεγαλύτερο μέρος της κινεζικής αναπτυξιακής δραστηριοποίησης, όπως θα αναλύσουμε και στην συνέχεια της εργασίας μας, χρονολογούνται ήδη από την δυναστεία των Χαν (206 π.Χ. – 220 μ.Χ.). Ειδικότερα, με τον ερχομό των Ευρωπαίων στο κινεζικό έδαφος, κυρίως των ιεραποστόλων, οι οποίοι διέδωσαν τις γνώσεις τους για την γεωγραφία, Κινέζοι διανοούμενοι και δικαστικοί υπάλληλοι άρχισαν να ενημερώνονται ολοένα και περισσότερο για τον “έξω κόσμο”. Η επαφή, ωστόσο, με τον τελευταίο πραγματοποιήθηκε με μεγαλύτερη συχνότητα κατά τη διάρκεια της δυναστείας των Τσινγκ (1616-1911).

⁶² Information Office of the State Council The People’s Republic of China, *China’s Foreign Aid*, 2011, p. 1

Η μακρά ιστορία της κινεζικής αναπτυξιακής δραστηριότητας, η οποία με το πέρασμα των ετών έχει λάβει ποικίλες μορφές, δύναται να διακριθεί σε τέσσερις περιόδους.

1.1 Εξωτερική βοήθεια με απώτερο στόχο την διπλωματία

Η πρώτη περίοδος ξεκινά από το 1950 και φτάνει έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στην πρώτη αυτή φάση μπορεί να αποδοθεί, συνοπτικά, ο τίτλος της προσφοράς της αναπτυξιακής βοήθειας για την ικανοποίηση διπλωματικών σκοπών. Πρόκειται για μία περίοδο όπου οι κινεζικές αρχές πάσχιζαν, από την μία πλευρά, να αντισταθμίσουν την επιρροή από τις χώρες του δυτικού μπλοκ καθώς, και, από τις χώρες της ΣΕ και, από την άλλη πλευρά, επεδίωκαν να παράσχουν με κάθε τρόπο την αμέριστη υποστήριξή τους στα κινήματα ανεξαρτησίας που δραστηριοποιούνταν στην ήπειρο⁶³.

Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950, κύριος αποδέκτης της κινεζικής βοήθειας υπήρξε η ήπειρος της Ασίας, ενώ από το 1955 και μετά το κινεζικό ενδιαφέρον επεκτάθηκε, κατά κύριο λόγο, στις χώρες που απαρτίζουν την Μαύρη Ήπειρο, με την Λατινική Αμερική να απολαμβάνει, ταυτόχρονα, ένα μέρος της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας.

Κατά την δεκαετία του 1950, αμέσως μετά την ίδρυση της ΛΔΚ, παρότι βρισκόταν αντιμέτωπη με την έλλειψη πόρων και υλικών, η Κίνα άρχισε να παράσχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε άλλες χώρες, η οποία βοήθεια, παράλληλα με την προαγωγή της κινεζικής ανάπτυξης άρχισε να λαμβάνει ευρύτερες διαστάσεις. Ως πρώτος σταθμός-αποδέκτης κινεζικής υλικής βοήθειας, σημειώνονται η Λαϊκή

⁶³ Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011, p. 2

Δημοκρατία της Κορέας (ΛΔΚ) και το Βιετνάμ⁶⁴. Πρόκειται για δύο χώρες, που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με τον κόκκινο δράκο και έχουν αναπτύξει ένα φιλικό κλίμα με τον τελευταίο. Ωστόσο, η Διάσκεψη της Μπαντούνγκ, που έλαβε χώρα το 1955 στην Ινδονησία, στάθηκε η αφορμή για την μετατόπιση του κινεζικού ενδιαφέροντος από τις σοσιαλιστικές χώρες και σε άλλες χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου. Οι αφρικανικές χώρες αποτελούν τον δεύτερο λήπτη κινεζικής εξωτερικής βοήθειας, κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου, η οποία βοήθεια χρησιμοποιήθηκε για την οικοδόμηση αξιοσημείωτων υποδομών, που αποτέλεσαν σύμβολα της ανεξαρτησίας τους και ενσάρκωναν το πνεύμα της πολιτιστικής τους αποαποικιοποίησης.

Ως ορόσημο της πρώτης περιόδου σκιαγραφείται το 1964, οπότε και ο Zhou Enlai, εν τω μέσω της μαοϊκής περιόδου (1949-1976), διατύπωσε τις Οχτώ Αρχές για την Οικονομική και Τεχνική Βοήθεια της Κίνας⁶⁵ προς άλλα κράτη, στις οποίες στηρίζεται η αναπτυξιακή βοήθεια του αναπτυσσόμενου γίγαντα, μέχρι και σήμερα:

1. Έμφαση στην ισότητα και το αμοιβαίο όφελος.
2. Σεβασμός της κυριαρχίας της χώρας-δικαιούχου και μη πρόσδεση σε οποιοδήποτε προνόμιο ή προϋπόθεση.
3. Παροχή χαμηλού επιτοκίου ή άτοκων δανείων.
4. Συνδρομή στις χώρες-αποδέκτες για την οικοδόμηση ανεξαρτησίας και αυτοδυναμίας.
5. Προαγωγή προγραμμάτων που απαιτούν μικρή επένδυση και δύνανται να ολοκληρωθούν σε μικρό χρόνο.
6. Παροχή ποιοτικών εξοπλισμών και υλικών σε τιμές αγοράς.
7. Διασφάλιση αποτελεσματικής τεχνικής βοήθειας.

⁶⁴ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, *Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012, p. 5

⁶⁵ Partnership & Business Development Division, *Emerging Donors in International Development Assistance: The China Case*, 2007, p. 4

8. Διαμόρφωση των απολαβών των εμπειρογνομόνων σε συμφωνία με τα τοπικά πρότυπα.

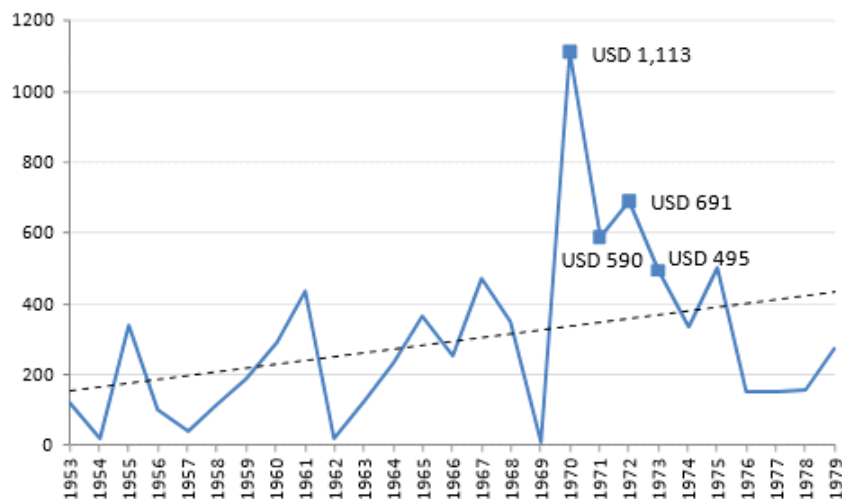
Η αποκατάσταση της θέσης της ΛΔΚ σε θεσμικό επίπεδο, με την αποδοχή της ως επίσημο εκπρόσωπο στον ΟΗΕ, τον Οκτώβριο του 1971, ενίσχυσε ακόμη περισσότερο το γόητρο της ως δότρια βοήθειας, δεδομένου ότι, η εν λόγω αναγνώριση, αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί μία εκ των προτεραιοτήτων της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής. Το γεγονός αυτό λειτούργησε σαν έναυσμα για την καλλιέργεια αναπτυξιακών σχέσεων με την πλειονότητα των χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου. Η οικονομική επιχορήγηση των 20 εκατομμυρίων ελβετικών φράγκων στην κυβέρνηση της Αιγύπτου προκειμένου να συμμετάσχει στην μάχη που διεξάγονταν στην Διώρυγα του Σουέζ (1956), η παροχή βοήθειας στη Γουινέα για την κατασκευή εργοστασίων φυτικών τσιγάρων (1960), η αποστολή επτά ειδικών γεωπόνων στο Μαλί για την παροχή βοήθειας στα πειράματα που διεξήγαγαν για την καλλιέργεια του ζαχαροκάλαμου και του τσαγιού (1961-1962), η χρηματοδότηση για την κατασκευή του σιδηροδρομικού έργου (1965) που θα ένωνε την Τανζανία με τη Ζάμπια (TAZARA) αποτελούν μόνο μερικά από τα αξιοσημείωτα παραδείγματα κινεζικής βοήθειας που εντάσσονται στην εν λόγω περίοδο⁶⁶.

Συνοπτικά, κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου τα συνολικά ποσά ξένης βοήθειας γνώρισαν ανοδική πορεία (σχεδιάγραμμα 4). Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1950-1952, το ποσό που δαπανήθηκε για την εξωτερική βοήθεια⁶⁷ άγγιξε τα 76 εκατομμύρια Renminbi (RMB), ποσό που αντιστοιχεί στο 0,23% του ΑΕΠ και στο 0,62% των δημοσιονομικών δαπανών. Το μέσο ετήσιο ποσό της προηγούμενης περιόδου αυξήθηκε σε 337 εκατομμύρια RMB το 1959, ενώ το 1973 το συνολικό ποσό που αφιέρωσε η Κίνα για την εξωτερική βοήθεια κάλυπτε το 2,05% του ΑΕΠ

⁶⁶ Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011, p. 2

⁶⁷ China Agricultural University, *China's Foreign Aid and Aid to Africa*, p. 4

και το 6,9% των οικονομικών δαπανών, ποσοστό το οποίο υπολογίζεται ότι ανέρχεται στα 5.584 εκατομμύρια RMB.

Σχεδιάγραμμα 4 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια, 1953-1979 (USD million)

Πηγή: OECD, *Policy Dialogue on Aid for Trade, Trade-Related South-South Cooperation: China, 2012*, διαθέσιμο στο: https://www.oecd.org/dac/aft/South-South_China.pdf

1.2 Η περίοδος του οικονομικού πραγματισμού

Το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1970 σηματοδοτεί την έναρξη μίας νέας περιόδου κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας. Πρόκειται για την φάση της προσαρμογής και του μετασχηματισμού, κατά την οποία, οι κινεζικές αρχές γνωστοποιούσαν την βούλησή τους να μην υποστηρίξουν στο μέλλον την δωρεάν υλοποίηση έργων, που αντιστοιχούν στο μέγεθος του σιδηροδρόμου της Τανζανίας⁶⁸, αλλά και την πρόθεσή τους, να συνεχίσουν την παροχή νέων δανείων,

⁶⁸ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 26

ενώ, ταυτόχρονα, εισήγαγαν και την πολιτική της ελάφρυνσης του χρέους για πολλές χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Πιο συγκεκριμένα, το 1978, όταν η ηγεσία της ΛΔΚ αναλήφθηκε από τον Deng Xiaoping⁶⁹, ο κόκκινος δράκος άρχισε να διαβαίνει τον δρόμο της καπιταλιστικής ανάπτυξης μέσω της υιοθέτησης πολιτικών μεταρρύθμισης και ανοίγματος. Ο νέος ηγέτης, μεταξύ των άλλων, επαναπροσδιόρισε την κινεζική πολιτική στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας, θέτοντας, πλέον, ως προτεραιότητα πολυμορφικές και αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες. Επιπροσθέτως, προσάρμοσε την κλίμακα, τον κανονισμό, τη δομή και τους τομείς της εξωτερικής βοήθειας σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες. Ως απόρροια, το κινεζικό ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στις Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες (ΕΑΧ), ενώ, ταυτόχρονα, ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στα οικονομικά οφέλη και στα μακροπρόθεσμα προνόμια που απέφεραν τα αναπτυξιακά προγράμματα.

Σε μία προσπάθεια παγίωσης των επιτευγμάτων, η πολυμορφική τεχνική και διαχειριστική συνεργασία της Κίνας με τις λήπτριες χώρες αποτελούσε το ιδανικό πρότυπο, με απώτερο στόχο την αναπτυξιακή επιτυχία. Η διαχείριση των αναπτυξιακών προγραμμάτων από την Κίνα προς όφελος της χώρας-δικαιούχου, η διαχείριση της μίσθωσης και οι κοινοπραξίες αποτελούν ορισμένα παραδείγματα πολιτικών του προαναφερθέντος μοντέλου⁷⁰.

Ωστόσο, παρά τις επιτυχημένες εσωτερικές μεταρρυθμίσεις, τα ποσοστά της δεύτερης περιόδου παρουσιάζουν μία φθίνουσα καμπύλη. Αναλυτικότερα, το συνολικό ποσό που προορίζονταν για την αναπτυξιακή βοήθεια σημείωσε πτώση αγγίζοντας τα 1.562 εκατομμύρια RMB το 1990 από 4.771.000.000 RMB που είχαν

⁶⁹ Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, p. 204

⁷⁰ Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011, p.2

εκτιμηθεί το 1974. Τα εν λόγω ποσοστά οφείλονται, κατά κύριο λόγο, στο γεγονός ότι η ΛΔΚ, μετά το μεταρρυθμιστικό άνοιγμα του 1978, προήγαγε το μοντέλο της προσαρμογής στις διπλωματικές της πολιτικές, εστιάζοντας στα οφέλη που θα πρέπει να αποδίδουν οι εξωτερικές σχέσεις με τις λήπτριες χώρες στον εσωτερικό εκσυγχρονισμό.

1.3 Αναπτυξιακή συνεργασία για αμοιβαία οφέλη

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σηματοδοτείται και η έναρξη της τρίτης περιόδου⁷¹, η οποία διαρκεί έως και το 2006 και είναι αφιερωμένη στην παροχή βοήθειας που θα απορρέει αμοιβαία οφέλη και οικονομική συνεργασία. Προκειμένου να επιτύχει την μετάβασή της από τη σχεδιασμένη οικονομία στην σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς αλλά, και, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις μεταβολές και τη δημιουργία νέων δεδομένων που άφησε πίσω του το τέλος του διπολισμού, ο αναπτυσσόμενος γίγαντας υιοθέτησε μία σειρά μέτρων για την μεταρρύθμιση του μηχανισμού εξωτερικής βοήθειας, επιδιώκοντας τον διαχωρισμό των πηγών και των μέσων χρηματοδότησης.

Πιο συγκεκριμένα, το 1993 η κυβέρνηση της ΛΔΚ συστήνει το Ταμείο Εξωτερικής Βοήθειας για τις Κοινοπραξίες και τα Προγράμματα Συνεργασίας, σύμφωνα με την πολιτική του οποίου τμήμα των άτοκων δανείων που χορηγούνταν στις αναπτυσσόμενες χώρες να επιστρέφεται. Οι πόροι του εν λόγω Ταμείου προορίζονταν, κυρίως, για την οικοδόμηση κοινοπραγιών και την προαγωγή συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της ΛΔΚ και των δικαιούχων χωρών στον τομέα της λειτουργίας και της παραγωγής. Το επόμενο σημείο καμπής

⁷¹ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 27

στην κινεζική πολιτική για την εξωτερική βοήθεια πραγματοποιείται το 1994⁷². Το εν λόγω έτος, ο Υπουργός του Εξωτερικού Εμπορίου και της Οικονομικής Συνεργασίας, Wu Yi, επινοεί και θέτει σε εφαρμογή το Μεγάλο Σχέδιο για το Εμπόριο και την Οικονομική Συνεργασία. Στον ασκό των μεταρρυθμίσεων εντάχθηκε το 1995 και η παροχή, μέσω της Τράπεζας Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων δανείων με χαμηλό επιτόκιο σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου. Επακόλουθο των δύο τελευταίων μεταρρυθμίσεων ήταν η ενσωμάτωση εργαλείων για την οικονομική συνεργασία στην κινεζική εξωτερική βοήθεια, στα οποία εμπεριέχονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις και οι υπηρεσίες για την εργασία. Με άλλα λόγια, η εξωτερική βοήθεια του Πεκίνου συνδέθηκε με τις επενδύσεις και το εμπόριο, ενώ, ταυτόχρονα, άρχισε να διεξάγει αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία ομοιάζαν σε σημαντικό βαθμό με εκείνα της γειτονικής Ιαπωνίας, όπως τα γνωρίσαμε μέσα από το πρώτο μέρος της εργασίας. Το επόμενο αποφασιστικό σημείο έλαβε χώρα το 2000, με τη δημιουργία μίας πλατφόρμας διαλόγου μεταξύ της Κίνας και των αφρικανικών χωρών, ευρύτερα γνωστής ως Φόρουμ Συνεργασίας μεταξύ της Κίνας και της Αφρικής, βήμα, το οποίο, καταδεικνύει την αποφασιστικότητα του κόκκινου δράκου να ισχυροποιήσει ακόμη, περισσότερο, την διεθνή του παρουσία σαν δωρητής.

Παράλληλα, η ταχύτατα αναπτυσσόμενη κινεζική οικονομία και η απελευθέρωση της αγοράς ωθούν πλήθος κινεζικών εταιριών να αναζητήσουν ευκαιρίες στο εξωτερικό, σε μία περίοδο όπου οι αναπτυσσόμενες χώρες φέρουν ιδιαίτερα ελκυστικά χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, το κινεζικό μοντέλο για την εξωτερική βοήθεια, μέσω της οικονομικής συνεργασίας, λειτουργεί ως ακολούθως⁷³. Σε ένα πρώτο στάδιο, οι κινεζικές επιχειρήσεις εισέρχονται στην αγορά των αναπτυσσόμενων χωρών μέσα από την διοχέτευση έργων εξωτερικής βοήθειας. Μέσα από την θέση σε εφαρμογή των εν λόγω έργων, παρέχεται η δυνατότητα στις

⁷² Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 27

⁷³ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 27

κινεζικές επιχειρήσεις να αποκτήσουν τριβή με την τοπική αγορά και να ανακαλύψουν πόσο πρόσφορη καθίσταται η τελευταία για την ανάπτυξή τους σε μακροχρόνια βάση. Σε αυτό το σημείο, ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί πως η προαναφερόμενη αλληλεπίδραση είναι δυνατόν να λειτουργήσει, αντιστρόφως ανάλογα, και για την τοπική αγορά. Σε ένα δεύτερο στάδιο, η καλή φήμη που μπορούν να αποκτήσουν μέσα από την γρήγορη και αποτελεσματική ολοκλήρωση των έργων, αυξάνει την ικανότητα προσέλκυσης των κινεζικών εταιριών για ακόμη περισσότερα προγράμματα τόσο στην εγχώρια όσο και στην διεθνή αγορά. Μέσα από αυτή την πρακτική, τα προγράμματα εξωτερικής βοήθειας διευκολύνουν τις εταιρίες του κόκκινου δράκου να κατανοήσουν πληρέστερα και να προσαρμοστούν στις τοπικές αγορές.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, οι κινεζικοί οικονομικοί πόροι για την εξωτερική βοήθεια αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς, προκαλώντας μία άνθιση που αγγίζει το 29,4% από το 2004 έως το 2009⁷⁴. Η ΛΔΚ, έχοντας σαν βάση την απώτερη επιδίωξή της για βιώσιμη και ταχεία ανάπτυξη καθώς, και, για ενίσχυση της εθνικής της δύναμης, συντονίζει ομάδες διαβούλευσης μεταξύ της ίδιας και των χωρών-δικαιούχων σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο.

1.4 Πλήρης ανάμειξη και διεθνή ευθύνη

Η τέταρτη φάση, το έναυσμα της οποίας τοποθετείται το 2006, χαρακτηρίζεται για την εντατικοποιημένη κινεζική εμπλοκή στο εσωτερικό των χωρών-παραληπτών με κάθε τρόπο. Η αυξανόμενη κινεζική αλληλεπίδραση, με το μεγαλύτερο μέρος των χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου, παρέχει την δυνατότητα στις κινεζικές αρχές να επεκταθούν και σε άλλους τομείς στο εσωτερικό των χωρών-εταίρων.

⁷⁴ China Agricultural University, China's Foreign Aid and Aid to Africa, p. 7

Παράλληλα, η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του κόκκινου δράκου του επιτρέπει, μέσα από την χορήγηση ολοένα και μεγαλύτερου όγκου πακέτων βοήθειας, να καταλάβει σημαντικό μερίδιο στην διεθνή σκηνή⁷⁵. Το 2010 συντελείται μία καινοτομία από την κινεζική κυβέρνηση, η οποία, ενόψει του Εθνικού Συνεδρίου για την Εξωτερική Βοήθεια, προέβη στην σύνοψη της εμπειρίας που είχε συλλέξει στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας καθώς, και, στον προσδιορισμό των παραγόντων, εκείνων, που χρήζουν βελτίωσης για την προσαρμογή της τελευταίας στις νέες συνθήκες αλλά, και, για την καλύτερη δυνατή διανομή της. Έτσι, με τον τρόπο αυτό, η αναπτυξιακή βοήθεια, που δωρίζεται από την ΛΔΚ, εισέρχεται σε ένα νέο στάδιο, όπως θα αναλύσουμε και στη συνέχεια.

⁷⁵ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 28

Κεφάλαιο 2: Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια

Η κινεζική προσέγγιση αναφορικά με την χορήγηση της εξωτερικής βοήθειας είναι, σε κάθε περίπτωση, διαφορετική από τις πρακτικές που εφαρμόζουν οι παραδοσιακοί χορηγοί. Το Πεκίνο προσφέρει βοήθεια και συνάπτει εμπορικές συμφωνίες με απώτερο στόχο την ανάπτυξη της δική του οικονομίας. Οι επιχορηγήσεις, τα άτοκα δάνεια και τα δάνεια με ευνοϊκούς όρους παρέχονται, δίχως, την επιβολή οικονομικών ή πολιτικών προϋποθέσεων για την δικαιούχο χώρα, προάγοντας, παράλληλα, τα αμοιβαία οφέλη και την ισότητα. Το παρόν κεφάλαιο θα αναλύσει την εννοιολογική προσέγγιση της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας, ενώ, ταυτόχρονα, θα παρατεθούν οι μέθοδοι και η πυραμίδα των φορέων διαχείρισης που χρησιμοποιούνται για την εκπόνηση του αναπτυξιακού έργου από το Πεκίνο.

2.1 Ορισμός κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας

Η ΛΔΚ, αν και δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας, δεν συνιστά μέλος της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας που τελεί υπό την αιγίδα του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, οι κινεζικές αρχές προσεγγίζουν από μία διαφορετική σκοπιά τον ορισμό της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας, ο οποίος διαφέρει από εκείνον του OECD/DAC, όπως αυτός αναλύθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, γεγονός που έχει προκαλέσει την ανάδυση έντονης κριτικής από το δυτικό μπλοκ.

Ο αναπτυσσόμενος γίγαντας, παρότι έχει προβεί στην κοινοποίηση δύο εξουσιοδοτημένων εγγράφων μέσω του Γραφείου Πληροφοριών του Κρατικού Συμβουλίου τον Απρίλιο του 2011 και τον Ιούλιο του 2014, δεν διαθέτει έναν

επίσημο και αυστηρά προσδιοριζόμενο ορισμό κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας σε σύγκριση με την ορολογία του OECD/DAC⁷⁶. Αντίθετα, αναφέρει, μόνο, πως η εξωτερική βοήθεια της Κίνας αντανakλά «την αμοιβαία βοήθεια μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, επικεντρώνεται σε πρακτικά αποτελέσματα, στεγάζει τα συμφέροντα των λήπτριων χωρών και επιδιώκει τόσο την προώθηση φιλικών διμερών σχέσεων όσο και το αμοιβαίο όφελος μέσα από την προαγωγή της οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με τις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου».

Σε κάθε περίπτωση, το κινεζικό αναπτυξιακό πρόγραμμα ταξινομείται στη συνεργασία Νότου-Νότου, στο πλαίσιο του οποίου τα συμμετέχοντα κράτη υιοθετούν μία πιο ολιστική προσέγγιση από εκείνη του Βορρά, σύμφωνα με την οποία η αναπτυξιακή βοήθεια αποτελείται από δύο πυλώνες⁷⁷:

- i. την οικονομική συνεργασία, η οποία αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στις εμπορικές και τεχνολογικές ροές μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, συμπεριλαμβανομένης της κατάργησης των διακρίσεων στα θεσμικά και ρυθμιστικά πλαίσια
- ii. την τεχνική βοήθεια, με επίκεντρο την οικοδόμηση τεχνικής ικανότητας μέσω της κατάρτισης, της ανταλλαγής εμπειρογνομόνων και της κοινής χρήσης της τεχνογνωσίας

Συνεπώς, ως κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια δεν νοείται μόνο η παροχή ενίσχυσης, αλλά και η τόνωση του εμπορίου, η δυνατότητα πρόσβασης σε νέες αγορές και η συνεισφορά με ΑΞΕ. Με άλλα λόγια, οι αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες στο σύστημα της αναπτυξιακής βοήθειας δραστηριοποιούνται σύμφωνα με τις επιταγές

⁷⁶ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 4

⁷⁷ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, *Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012, p. 4

της South-South cooperation (SSC), τείνουν να συνδυάζουν το εμπόριο με τα αναπτυξιακά συμφέροντα και τους τρόπους χρηματοδότησης⁷⁸.

Ειδικότερα, ως μέλος της μη-DAC ομάδας, η Κίνα εφαρμόζει μία πιο ευέλικτη και ευρεία πρακτική ξένης βοήθειας από εκείνη που επιτάσσει το μοντέλο της ΕΑΒ⁷⁹. Οι επιχορηγήσεις, τα άτοκα δάνεια, ο δανεισμός με ευνοϊκούς όρους, οι προνομιακές εμπορικές συμφωνίες καθώς, και, τα επενδυτικά προγράμματα αποτελούν τους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς για τα οχτώ είδη αναπτυξιακής βοήθειας της Κίνας, τα οποία χορηγούνται στο πλαίσιο του εθνικού προϋπολογισμού και των κεφαλαίων που προήλθαν από την αγορά και αντλήθηκαν από την κρατική Τράπεζα Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως τα ευνοϊκά δανειοδοτικά προγράμματα του κόκκινου δράκου αναμειγνύουν την διπλωματία, την ανάπτυξη και τα επιχειρηματικά οφέλη με απώτερο στόχο την παροχή των απαραίτητων πόρων στις αναπτυσσόμενες χώρες για την οικοδόμηση της δικής τους ικανότητας⁸⁰.

2.2 Στρατηγική κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας

Η κύρια συζήτηση, για τον σχεδιασμό της πολιτικής της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας έλαβε χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1970, κατά την διάρκεια της οποίας, οι Κινέζοι ηγέτες συμφώνησαν ότι η χώρα, ναι μεν μπορεί, ταυτόχρονα, να

⁷⁸ African Economic Outlook, *Africa and it's Emerging Partners*, 2011, p. 11

⁷⁹ Library of Congress, Regulation of Foreign Aid: China, διαθέσιμο στο:
<https://loc.gov/law/help/foreign-aid/china.php> [τελευταία πρόσβαση: 1/11/2016]

⁸⁰ United Nations Office for South-South Cooperation, διαθέσιμο στο:
http://ssc.undp.org/content/ssc/national_dg_space/China/aboutus.html [τελευταία πρόσβαση: 1/11/2016]

εξακολουθεί να επιδιώκει ορθολογικούς αναπτυξιακούς στόχους και να είναι ένα σοσιαλιστικό κράτος, αλλά και να δύναται να δραστηριοποιείται ως ένας υποστηρικτής των συμφερόντων του Τρίτου Κόσμου. Απόρροια υπήρξε η μετατόπιση της επίσημης πολιτικής σε προγράμματα αναπτυξιακής βοήθειας, που θα απέρρεαν οικονομικά οφέλη τόσο για την δότρια χώρα όσο και για τις χώρες-αποδέκτες.

Όσον αφορά τα προγράμματα κινεζικής βοήθειας πρέπει να επισημανθεί πως, για την σύνθεσή τους οι ηγέτες της ΛΔΚ εξακολουθούν, μέχρι και σήμερα, να στηρίζονται στις Οχτώ Αρχές που διατύπωσε ο Zhou Enlai το 1964. Μεταξύ των κύριων χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν τα εν λόγω προγράμματα είναι τα ακόλουθα⁸¹:

- η Κίνα, βασιζόμενη στην πρακτική που αποδεικνύει ότι η ανάπτυξη μίας χώρας βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την δική της δύναμη, παρέχει την απαραίτητη συνδρομή στις χώρες-δικαιούχους για την οικοδόμηση της δικής τους ικανότητας αυτό-ανάπτυξης.
- ως υπέρμαχος των Πέντε Αρχών για την Ειρηνική Συνύπαρξη, η ΛΔΚ σέβεται το δικαίωμα των δικαιούχων-χωρών να επιλέξουν ανεξάρτητες το δικό τους μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο θα ανταποκρίνεται πληρέστερα στις δικές τους πραγματικές συνθήκες.
- η Κίνα διατείνεται πως ακρογωνιαίος λίθος των πολιτικών για την εξωτερική βοήθεια είναι η ισότητα, το αμοιβαίο όφελος και η κοινή ανάπτυξη και, κατά τρόπο ανάλογο, προάγει την οικονομική και τεχνική συνεργασία με την ομάδα των αναπτυσσόμενων χωρών.
- μέσα από την καλύτερη διαχείριση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, οι κινεζικές αρχές παρέχουν εξωτερική βοήθεια σε συμφωνία με τις εθνικές συνθήκες και ανάγκες.

⁸¹ Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011, p. 3-4

- προσδοκώντας την συνεχή βελτίωση του έργου της εξωτερικής βοήθειας, η ΛΔΚ πασχίζει διαρκώς να συμπορεύεται με τα διεθνή δρώμενα και αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στην καινοτομία και την μεταρρύθμιση.

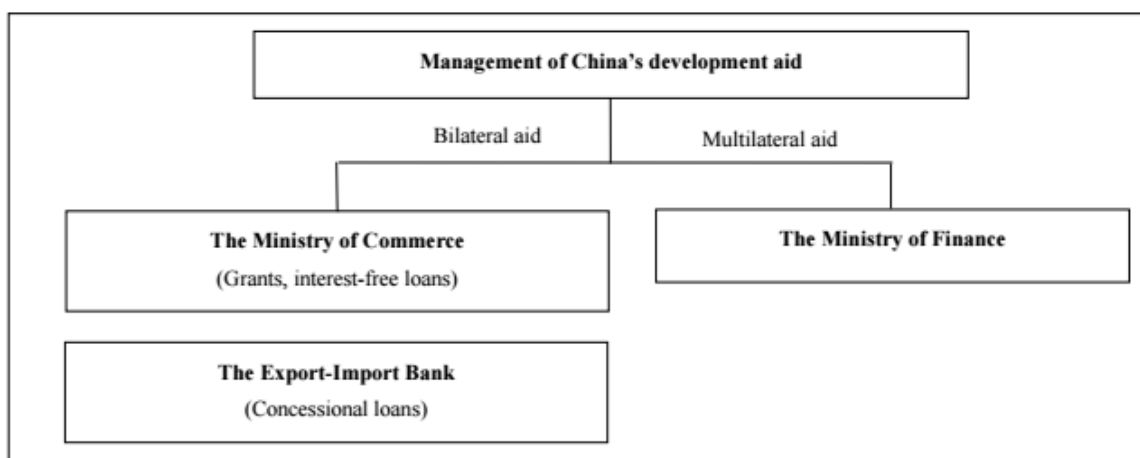
Βάσει των αρχών αυτών, καθίσταται σαφές πως η κινεζική βοήθεια διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό από την δυτική, κυρίως, λόγω της δεύτερης αρχής που τονίζει την αρχή της μη ανάμειξης στο εσωτερικό των δικαιούχων χωρών⁸². Συνεπώς, πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό της κινεζικής βοήθειας, που καθιστά την τελευταία ολόένα και πιο ελκυστική στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, εφόσον η χορήγησή της δεν υπόκειται σε όρους.

Έχοντας προσδιορίσει τις αρχές της κινεζικής εξωτερικής βοήθειας, η δομή της, συμπεριλαμβανομένων των ρόλων και των ευθυνών των επίσημων δρώντων, θα πρέπει να αναλυθεί προκειμένου να κατανοήσουμε πληρέστερα το κινεζικό σύστημα, εφόσον η οργανωτική δομή της Κίνας διαφέρει από εκείνη των μελών του ΟΟΣΑ. Ειδικότερα, η ΛΔΚ δε διαθέτει μία μόνο αρχή που φέρει την ευθύνη των προγραμμάτων αναπτυξιακής βοήθειας, αντίθετα, η διαχείρισή τους επαφίεται στην δικαιοδοσία διαφόρων κρατικών μονάδων και την λειτουργία τους επιτάσσει, σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς, η ηγεσία της Κίνας με απόφαση του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Δύο υψηλού-επιπέδου πολιτικά σώματα, η Κύρια Ομάδα για τις Εξωτερικές Υποθέσεις του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος και η Κύρια Ομάδα για τις Εξωτερικές Υποθέσεις του Κρατικού Συμβουλίου, παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές σε τέσσερις οργανισμούς που είναι επιφορτισμένοι με την διαχείριση της εξωτερικής βοήθειας. Πρόκειται για το Υπουργείο Εμπορίου, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Διεθνές Γραφείο Συνδέσμου της Κεντρικής Επιτροπής του

⁸² Kitano N., Harada Y., Estimating China's Foreign Aid 2001-2013, *Journal of International Development*, 2015

Κομμουνιστικού Κόμματος καθώς, και, Υπουργεία με επιφανείς αρμοδιότητες, όπως το Υπουργείο Γεωργίας, το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Υγείας και, τέλος, το Υπουργείο Συγκοινωνιών⁸³. Οι εν λόγω τέσσερις διοικητικοί πυλώνες της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας λογοδοτούν στην Κύρια Ομάδα για τις Εξωτερικές Υποθέσεις του Κρατικού Συμβουλίου μέσω μίας διυπουργικής ομάδας συντονισμού για την εξωτερική βοήθεια, όπως προκύπτει και από το σχεδιάγραμμα 5.

Σχεδιάγραμμα 5 – Φορείς διαχείρισης της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας

Πηγή: Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, διαθέσιμο στο:

<http://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/55c3015e50cd0.pdf>

Πιο αναλυτικά, το Κρατικό Συμβούλιο (State Council), το οποίο τοποθετείται στην κορυφή της κινεζικής πυραμίδας για την εξωτερική βοήθεια και την οικονομική συνεργασία, διαχειρίζεται το σύνολο των αναπτυξιακών προγραμμάτων και λαμβάνει τις κύριες αποφάσεις πολιτικής. Το MOFCOM, με τη σειρά του, το οποίο υποδιαιρείται σε δύο τμήματα⁸⁴, στο Τμήμα για την Διεθνή Συνεργασία

⁸³ Library of Congress, Regulation of Foreign Aid: China, διαθέσιμο στο:

<https://loc.gov/law/help/foreign-aid/china.php> [τελευταία πρόσβαση: 8/10/2016]

⁸⁴ Partnership & Business Development Division, Emerging Donors in International Development Assistance: The China Case, 2007, p. 6-7

(Department for International Cooperation) με την Κίνα στον ρόλο του λήπτη και στο Τμήμα για την Βοήθεια σε Ξένες Χώρες (Department of Aid to Foreign Countries) με την Κίνα στον ρόλο του δωρητή, είναι επιφορτισμένο με πλήθος καθηκόντων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η διαπραγμάτευση για ενδοκυβερνητικές συμφωνίες, η εξέταση αιτημάτων προερχόμενων από το Υπουργείο Εξωτερικών καθώς, και, η διεξαγωγή έρευνας για την βιωσιμότητα των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Ιδιαίτερα σημαντικός καθίσταται και ο ρόλος του Υπουργείου Εξωτερικών, ο οποίος έχει, κατά κύριο λόγο, χαρακτήρα συμβουλευτικό. Ειδικότερα, λειτουργεί σαν συμβουλευτικό σώμα προς το MOFCOM, αναφορικά με την καθοδήγηση των προγραμμάτων ενίσχυσης με διπλωματικά κίνητρα. Όσον αφορά το Υπουργείο Οικονομικών φέρει, σε συνεργασία με το MOFCOM, την κύρια ευθύνη για την κατάρτιση του προϋπολογισμού για την εξωτερική βοήθεια. Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι η διαχείριση της πολυμερούς βοήθειας εμπίπτει στις αρμοδιότητες του, το MOF προάγει την απαραίτητη επικοινωνία με τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως είναι η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) και το International Monetary Fund (IMF). Τέλος, η Exim Bank⁸⁵, η οποία τελεί υπό την αιγίδα του Κρατικού Συμβουλίου, είναι υπεύθυνη για δύο επιμέρους λειτουργίες. Όντας η επίσημη υπηρεσία εξαγωγών επιμελείται το εμπόριο και τις επενδυτικές εγγυήσεις ενώ, ταυτόχρονα, με την συμμετοχή της στην αναπτυξιακή διαδικασία, προβαίνει σε αξιολόγηση των προγραμμάτων εξωτερικής βοήθειας.

Προκειμένου να φανεί συνεπής στην τήρηση των «κανόνων» για την εξωτερική βοήθεια, ευρύτερα γνωστών ως Οχτώ Αρχών για την Οικονομική Βοήθεια και την Τεχνική Συνεργασία με Άλλες Χώρες, η κινεζική κυβέρνηση παρέχει μία σειρά από εργαλεία για να επιτύχει δια μεσολαβήσεως την δέσμευσή της στις αναπτυσσόμενες χώρες – οικονομικά και πολιτικά. Αυτό σημαίνει πως τα κινεζικά οικονομικά προγράμματα, από κυριολεκτικής εννοιολογικής άποψης, δεν αποτελούν βοήθεια. Ωστόσο, πολλές οικονομικές επενδύσεις της ΛΔΚ στις χώρες

⁸⁵ Centre for Chinese Studies, *Transparency of Chinese Aid, An analysis of the published information on Chinese external financial flows*, 2011, p. 15

του αναπτυσσόμενου κόσμου, δύνανται να θεωρηθούν εξωτερική βοήθεια και, όχι, ως άμεσες επενδύσεις, εφόσον οι κινεζικές εταιρίες που εμπλέκονται δεν θέτουν πραγματικούς χρηματοοικονομικούς κινδύνους και δεν καταλήγουν σε κινεζική κατάσχεση των ξένων περιουσιακών στοιχείων.

Αναφορικά με τις μορφές της κινεζικής εξωτερικής βοήθειας, η συντριπτική πλειονότητά της καταβάλλεται σε διμερές επίπεδο. Ο αναπτυσσόμενος γίγαντας διαθέτει τρία είδη οικονομικών πόρων για την χορήγηση ενίσχυσης: επιχορηγήσεις (δωρεάν δάνεια), άτοκα δάνεια και δάνεια με ευνοϊκούς όρους. Τα δύο πρώτα είδη προέρχονται από τα δημόσια οικονομικά της χώρας, ενώ τα δάνεια με ευνοϊκούς όρους ⁸⁶χορηγούνται από την Τράπεζα Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας, όπως προβλέπεται από την κινεζική κυβέρνηση. Ωστόσο, θα ήτο παράλειψη να μην επισημανθεί, πως η αναπτυξιακή βοήθεια της ΛΔΚ είναι δυνατόν να χορηγηθεί λαμβάνοντας, τουλάχιστον, οχτώ διαφορετικές μορφές: ολοκληρωμένα έργα, παροχή αγαθών και υλικών, αποστολή Κινέζων ειδικών για την παροχή τεχνικής καθοδήγησης, προαγωγή συνεργασίας για την κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού, αποστολή ιατρικών ομάδων και παροχή ιατρικών υπηρεσιών και φαρμάκων, ανθρωπιστική βοήθεια και υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης, υπερπόντια εθελοντικά προγράμματα και ελάφρυνση του χρέους⁸⁷. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως από τα κινεζικά προγράμματα ενίσχυσης δεν απουσιάζει η χορήγηση πακέτων βοήθειας για την κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τις επιχορηγήσεις προορίζονται, κυρίως, για την κατασκευή νοσοκομείων, σχολείων, χαμηλού-κόστους σπιτιών αλλά και γενικότερα για μεσαία και μικρά έργα κοινωνικής πρόνοιας. Η οικοδόμηση δημοσίων εγκαταστάσεων και τα έργα που στοχεύουν στην άμεση βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων υλοποιούνται μέσω των άτοκων δανείων, ενώ τα δάνεια με ευνοϊκούς

⁸⁶ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 4

⁸⁷ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, *Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012, p. 7

όρους παρέχουν τη δυνατότητα στις χώρες-δικαιούχους να αναλάβουν πρόσφορα έργα που θα προσδώσουν οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Σε αυτό το σημείο αξίζει να διευκρινιστεί πως μόνο ένα συγκεκριμένο τμήμα των ευνοϊκών δανείων λογίζεται ως ODA, δεδομένου ότι η Exim Bank επιδοτείται από το Υπουργείο Εμπορίου με την διαφορά επιτοκίου ανάμεσα σε εμπορικό και ευνοϊκό δάνειο⁸⁸.

Οι αναδυόμενοι αναπτυξιακοί εταίροι, με πρωταγωνίστρια την Κίνα, τείνουν να υιοθετούν, σε αντίθεση με τους δυτικούς εταίρους που προασπίζονται την πολιτική των ΑΞΕ, εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης, οι οποίες αν και δεν εντάσσονται είτε στην ομάδα των ΑΞΕ είτε στην κατηγορία της ΕΑΒ, η προσμέτρησή τους κρίνεται σκόπιμη προκειμένου να έχουμε πλήρη εικόνα για τον τρόπο λειτουργίας του κινεζικού συστήματος αναπτυξιακής βοήθειας. Ειδικότερα:

1. Εξαγωγικές πιστώσεις, που καθιστούν ανταγωνιστικούς τους Κινέζους εξαγωγείς στις υπερπόντιες πωλήσεις.
2. Πιστώσεις βάσει των φυσικών πόρων, που διαχειρίζονται από την Τράπεζα Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας ως εγγύηση για έργα υποδομής και ως μέσα για την αποπληρωμή ενός δανείου.
3. Μικτές πιστώσεις, που συνδυάζουν δάνεια με ευνοϊκούς όρους και δάνεια που βασίζονται στο επιτόκιο της αγοράς. Μάλιστα, ο εν λόγω υβριδικός χρηματοδοτικός μηχανισμός, που περιλαμβάνει την μείξη των πιστώσεων ΑΞΕ και των εξαγωγικών πιστώσεων, χρησιμοποιείται κατά κόρον από την ΛΔΚ.

Συνοψίζοντας, οι αναπτυξιακοί εταίροι του αναπτυσσόμενου κόσμου, χρησιμοποιώντας με ολοένα και μεγαλύτερη συχνότητα τους εν λόγω χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, τείνουν να επιτυγχάνουν ένα διττό σκοπό: ένα

⁸⁸ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 4

μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα που επιτρέπει για μία περίοδο απώλεια χρηματοδότησης σε συνδυασμό με την απόδοση του προσανατολισμένου-στο-κέρδος ιδιωτικού τομέα. Παράλληλα, ωστόσο, η απουσία οποιασδήποτε αιρεσιμότητας κατά την χορήγηση της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας, αποτελεί και την κύρια έριδα κριτικής από τον ανεπτυγμένο Βορρά, που διατείνεται πως ο κόκκινος δράκος αδυνατεί να προσδώσει τον προσήκοντα σεβασμό στην δημοκρατία, τη χρηστή διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα, υποβαθμίζοντας, ταυτόχρονα, τις παγκόσμιες προσπάθειες.

Κεφάλαιο 3: Όγκος και γεωγραφική κατανομή

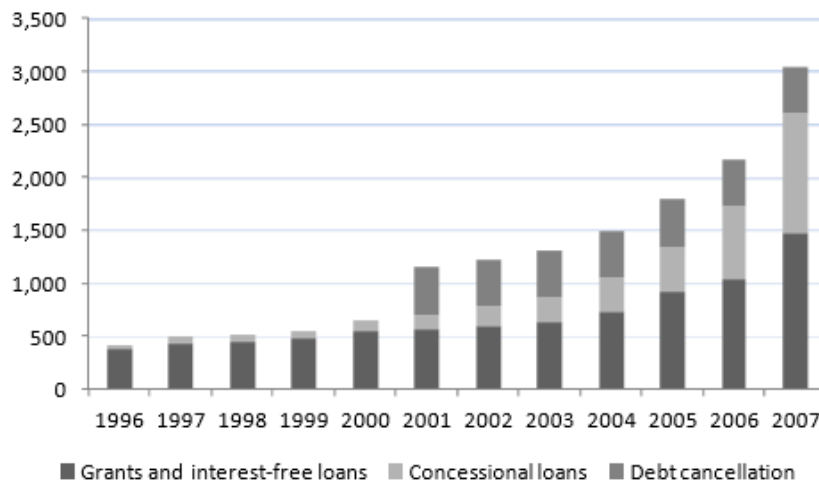
Το ταχέως αναπτυσσόμενο μέγεθος της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας αναμφίβολα παρέχει τη δυνατότητα στην ΛΔΚ να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο σύστημα της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, προσδίδοντάς της, παράλληλα, το γόητρο μίας εκ των κυριότερων χωρών - δωρητών. Παρότι το ενδιαφέρον της διεθνούς αναπτυξιακής κοινότητας υπήρξε έντονο για την εκτίμηση αυτού του μεγέθους και, παρά, την κοινοποίηση των δύο κυβερνητικών εγγράφων για την κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια από το Γραφείο Πληροφοριών του Κρατικού Συμβουλίου το 2011 και το 2014⁸⁹ καθώς, και, τις μελέτες πολλών ερευνητών, η ακριβής ποσοτικοποίηση του όγκου της εξακολουθεί να αποτελεί ένα εξαιρετικά επίπονο εγχείρημα. Τούτο οφείλεται, κυρίως, εκτός από την χρήση εναλλακτικών χρηματοδοτικών ροών εκ μέρους της Κίνας και την ύπαρξη των δυσδιάκριτων ορίων ανάμεσα στις ΑΞΕ και στην ΕΑΒ, στο τεράστιο ζήτημα που προκύπτει από την μη συστηματική δημοσίευση στατιστικών στοιχείων για τους οικονομικούς όρους της εξωτερικής βοήθειάς της. Συνεπώς, τα δεδομένα που θα ακολουθήσουν βασίζονται σε εκτιμήσεις των εγκυρότερων δυνατών βιβλιογραφικών πηγών.

Ειδικότερα, ο όγκος της αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγείται από τον αναπτυσσόμενο γίγαντα στις χώρες-δικαιούχους ακολουθεί ανοδική πορεία διαχρονικά, όπως αποτυπώνεται και στο σχεδιάγραμμα 6. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν το 2011 από την κινεζική κυβέρνηση, η Κίνα παρείχε συνολικά, για το χρονικό διάστημα από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 έως και το 2009, 256.29 δισεκατομμύρια RMB⁹⁰, εκ των οποίων το ποσό των 106.2 δισεκατομμυρίων RMB αντιπροσώπευε επιχορηγήσεις, το ποσό των 76.54 δισεκατομμυρίων RMB

⁸⁹ Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2014, p. 1

⁹⁰ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, *Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012, p. 7

άτοκα δάνεια και το υπόλοιπο των 73.55 δισεκατομμυρίων RMB αφορούσε κρατικά δάνεια με ευνοϊκούς όρους. Σε σύγκριση, λοιπόν, με τα συνολικά ποσά της δυτικής βοήθειας, τα ποσοστά της ΛΔΚ είναι πολύ μικρά, αλλά τυγχάνουν ταχείας αύξησης.

Σχεδιάγραμμα 6 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια, 1996-2007 (USD million)

Πηγή: OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, Trade-Related South-South Cooperation: China, 2012, διαθέσιμο στο: https://www.oecd.org/dac/aft/South-South_China.pdf

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα δεδομένα του πρώτου επίσημου εγγράφου, τα ευνοϊκά δάνεια, που χορηγήθηκαν, κατά την ίδια χρονική περίοδο, αφιερώθηκαν για την ολοκλήρωση 325 προγραμμάτων σε 76 διαφορετικές χώρες⁹¹, με μέρος της κινεζικής ενίσχυσης να έχει αποσπαστεί όχι, μόνο, από χώρες αλλά, και, από διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς. Ακόμη, 50 χώρες επωφελήθηκαν από την ανακούφιση του χρέους αξίας 255,8 εκατομμυρίων γεν.

Η δεύτερη έκδοση έφερε στο φως το συνολικό ποσό που χορηγήθηκε από τις κινεζικές αρχές για την ανάπτυξη των χωρών-δικαιούχων, το οποίο ανερχόταν στα

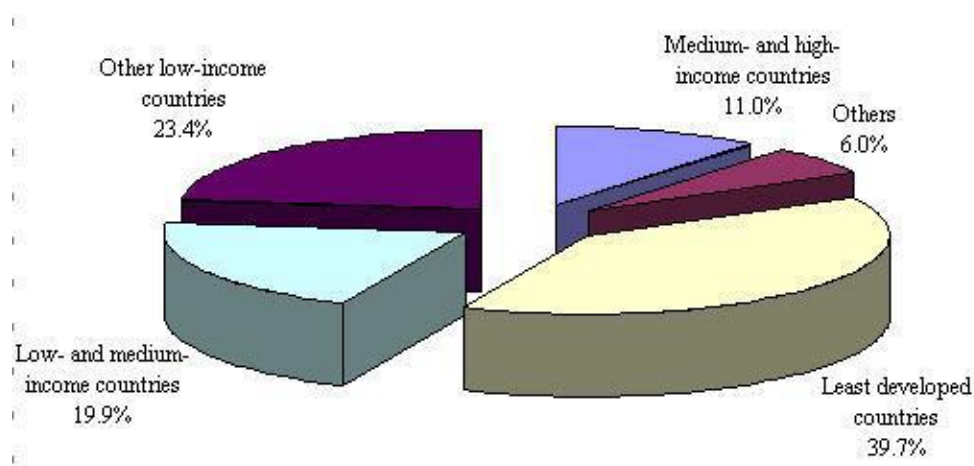
⁹¹ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, Trade-Related South-South Cooperation: China, 2012, p. 7

89.34 δισεκατομμύρια RMB και κάλυπτε την χρονική περίοδο από το 2010 έως το 2012. Το εν λόγω ποσό αποτελείται από 32.32 δισεκατομμύρια RMB επιχορηγήσεις, 7.26 δισεκατομμύρια RMB άτοκα δάνεια και 49.76 δισεκατομμύρια RMB.

Από τον συνολικό όγκο της κινεζικής εξωτερικής βοήθειας, η συντριπτική πλειοψηφία της παρέχεται σε διμερές επίπεδο, με επικρατέστερες τις μορφές των ευνοϊκών δανείων, των επιχορηγήσεων και των άτοκων δανείων. Οι δωρεές, κατά κύριο λόγο, προορίζονται για τις ΕΑΧ, ενώ οι περισσότερες αναπτυγμένες χώρες απορροφούν τα άλλα δύο είδη κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας. Ωστόσο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί πως μεταξύ των παραληπτών κινεζικών δανείων διακρίνονται και χώρες με ανώτερο μέσο εισόδημα, οι οποίες εμφανίζουν ΑΕΠ μεγαλύτερο από εκείνο της Κίνας.

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η γεωγραφική κάλυψη της εξωτερικής βοήθειας της Κίνας, η οποία αντανακλά μία ομοιόμορφη κάλυψη⁹². Οι χώρες-αποδέκτες αντιπροσωπεύουν τις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας, της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής, της Καραϊβικής, της Ωκεανίας καθώς, και της Ανατολικής Ευρώπης, σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα που δημοσιεύτηκε από το Γραφείο Πληροφοριών του Κρατικού Συμβουλίου της ΛΔΚ (σχεδιάγραμμα 7). Η κινεζική κυβέρνηση, από το πρώτο κιάλας στάδιο διαμόρφωσης της αναπτυξιακής της αρχιτεκτονικής, αφιέρωνε και εξακολουθεί να αφιερώνει μέχρι και σήμερα το μεγαλύτερο τμήμα της εξωτερικής βοήθειας στις ΕΑΧ και στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, καθοδηγούμενη από μία ποικιλία κινήτρων και καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα τομέων.

⁹² Centre for Chinese Studies, *Transparency of Chinese Aid, An analysis of the published information on Chinese external financial flows*, 2011, p. 8

Σχεδιάγραμμα 7- Κατανομή της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας σύμφωνα με το εισόδημα των χωρών - παραληπτών

Πηγή: Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011, διαθέσιμο στο: <http://www.china-embassy.org/eng/zt/bps/t943741.htm>

Σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο⁹³, διαχρονικά, το 45,7% των κινεζικών ενισχύσεων εστιάζει στις χώρες της Μαύρης Ηπείρου, με την Ασία να ακολουθεί απορροφώντας το 32,8%. Έχοντας σαν μέτρο σύγκρισης το εισόδημα, το 63,1% της αναπτυξιακής βοήθειας του Πεκίνου καταλαμβάνεται από τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, εκ του οποίου το 39,7% έχει σαν παραλήπτη τις ΕΑΧ, σε μία προσπάθεια να συμβάλει στην ενίσχυση της εμπορικής τους ικανότητας και να τους επιτρέψει να επωφελούνται από το άνοιγμα της ΛΔΚ στις παγκόσμιες αγορές.

Τέλος, όπως, ήδη, έχει επισημανθεί, η αναπτυξιακή βοήθεια δεν αποτελεί ένα καινούργιο σενάριο για την Κίνα. Αντίθετα, ο κόκκινος δράκος την διεξήγαγε, ήδη από τις πρώτες ημέρες της ίδρυσης του, με τη μορφή των «δώρων» από τον Κινέζο Αυτοκράτορα στα υποτελή κράτη. Ωστόσο, η συχνότητα της βοήθειας καθώς και οι πρακτικές και τα κίνητρα πίσω από την τελευταία έχουν λάβει ποικίλες μορφές με

⁹³ OECD, Policy Dialogue on Aid for Trade, *Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012, p. 9

την πάροδο του χρόνου, οι οποίες μορφές θα αναλυθούν στα αμέσως επόμενα κεφάλαια σε συνάφεια με την καθεμία ήπειρο ξεχωριστά.

3.1 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στην Αφρική

Η κινεζική βοήθεια στην Μαύρη Ήπειρο έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, γεγονός που έχει εγείρει το έντονο ενδιαφέρον των ακαδημαϊκών και των πολιτικών. Ωστόσο, πρόκειται για μία διμερή σχέση που μετρά περίπου έξι αιώνες. Ειδικότερα, οι επίσημες ιστορικές κινεζικές σχέσεις με την Αφρική, αρχικά, είχαν υιοθετήσει τη μορφή της τελετουργικής ανταλλαγής δώρων, με τους Κινέζους εξερευνητές να καταφθάνουν στις ανατολικές ακτές της ηπείρου προσφέροντας στους κατοίκους πορσελάνες, μετάξι και πιπέρι λαμβάνοντας, ταυτόχρονα, ως αντάλλαγμα μία καμηλοπάρδαλη⁹⁴. Η κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου υπήρξε πρόσφορο έδαφος για την ολοένα και πιο εντατικοποιημένη παρουσία στην Αφρική, ως απόρροια της κινεζικής συμμετοχής στα κομμουνιστικά πολιτικά κινήματα της περιοχής σύμφωνα με τις μαοϊκές ιδεολογικές επιταγές.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο εταίρων στη σύγχρονη εποχή εισέρχεται σε ένα νέο στάδιο από την Διάσκεψη της Μπαντούνγκ⁹⁵ και μετά, κατά τη διάρκεια, της οποίας, ο Zhou Enlai διατύπωσε τις Πέντε Αρχές για την Ειρηνική Συνύπαρξη. Την διπλωματική επιτυχία του 1955 διαδέχτηκε, το 1963, η διαμόρφωση των Οχτώ Αρχών, και πάλι από τον Zhou Enlai, στο πλαίσιο της επίσκεψής του σε δέκα αφρικανικά έθνη. Οι εν λόγω Αρχές αντανakλούσαν τον κινεζικό τρόπο ανάμειξης

⁹⁴ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 20

⁹⁵ Τσάλτας Γ., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές & Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, 2010, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 128

στην Αφρική και καταδείκνυαν την πρόθεση της ΛΔΚ να συνεισφέρει στην αναπτυξιακή προσπάθεια της ηπείρου, χωρίς να αναμένει κάποιο αντάλλαγμα, τουλάχιστον, από την οικονομική σκοπιά.

Κατά την διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και του 1980, δεδομένης της εστίασης των κινεζικών αρχών στην εγχώρια ανάπτυξη, η παροχή βοήθειας στην Αφρική περιοριζόνταν, απλώς, σε έργα υποδομής, δημόσια έργα, τεχνική βοήθεια και υποτροφίες για σπουδές στην Κίνα, ενώ οι απώτερες επιδιώξεις των Κινέζων ηγετών υποκινούνταν από την έντονη επιθυμία τους να συνάψουν σχέσεις μεταξύ των «αδέσμευτων» εθνών και να ανταγωνιστούν την Ταϊβάν. Έχοντας υλοποιήσει τον πλέον σπουδαιότερο πολιτικό της στόχο, με την κατάκτηση της έδρας στα Ηνωμένα Έθνη και έχοντας εισάγει τον παράγοντα του αμοιβαίου οφέλους στην εξωτερική της πολιτική, οι αρχές της ΛΔΚ εισάγουν ένα νέο κεφάλαιο στις σινο-αφρικανικές σχέσεις, όταν ο πρωθυπουργός Zhao Ziyang διαμόρφωσε Τέσσερις Αρχές για την Οικονομική και Τεχνική Συνεργασία μεταξύ της Κίνας και της Αφρικής⁹⁶, οι οποίες επικεντρώνονταν στην ισότητα και στα αμοιβαία οφέλη, στο πρακτικό αποτέλεσμα, στην ποικιλία στις μορφές και, τέλος, στην κοινή ανάπτυξη.

Στις αρχές της επόμενης δεκαετίας, η ΛΔΚ, υπό την καθοδήγηση της πεποιθήσής της ότι η Αφρική αποτελεί ευρωπαϊκό κατώφλι, δεν έδιδε παρά μόνο μικρές ποσότητες βοήθειας στις αφρικανικές χώρες. Το 1996, στα πλαίσια της επίσκεψής της στην Μαύρη Ήπειρο, η Jiang Zemin⁹⁷ καλλιέργησε το έδαφος για την γεφύρωση των σχέσεων με την πρώτη, εισάγοντας μία νέα πρόταση Πέντε Σημείων που αφορούν: την αξιόπιστη φιλία, την κυριαρχική ισότητα, την μη-ανάμειξη, την αμοιβαία επωφελή ανάπτυξη καθώς, και, την διεθνή συνεργασία.

⁹⁶ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 20

⁹⁷ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 20

Το έτος του 2000 φιλοξενεί τον επόμενο σταθμό στην ιστορία των σινο-αφρικανικών σχέσεων, με την δημιουργία του Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) που έλαβε χώρα με τη συμμετοχή των υψηλότερων κινεζικών κρατικών αρχών καθώς, και, 43 Αφρικανών ηγετών. Το FOCAC⁹⁸ αντιπροσωπεύει μία ολοκληρωμένη προσπάθεια της Κίνας για την οικοδόμηση αμοιβαία επικοδομητικών οικονομικών, αναπτυξιακών, εμπορικών και πολιτικών σχέσεων με την Αφρική, σύμφωνα με τις αρχές της South-South-Cooperation. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια έχει μετεξελιχθεί σε ένα βασικό όχημα για την ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και την επέκταση των εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων μεταξύ των δύο μερών.

Σύμφωνα με τις επίσημες κινεζικές αρχές, μέσω των 800 περίπου αναπτυξιακών προγραμμάτων ο αναπτυσσόμενος γίγαντας προσφέρει αναπτυξιακή βοήθεια στο σύνολο σχεδόν των αφρικανικών χωρών. Μόνο για το έτος του 2009, το 45,7% της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας προορίζονταν για την Μαύρη Ήπειρο. Σύμφωνα με τα δεδομένα του ΟΟΣΑ⁹⁹, το ποσό των 4.7 δισεκατομμυρίων δολαρίων δεσμεύτηκε για την Αφρική κατά την περίοδο 1960-1989, ενώ από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, οπότε και σημειώθηκε η έναρξη του κινεζικού αναπτυξιακού προγράμματος, μέχρι και το 2006 το συνολικό ποσό που αφιερώθηκε για την ανάπτυξη της ηπείρου άγγιξε τα 5.7 δισεκατομμύρια δολάρια.

Όσον αφορά τις μορφές της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας προς την αφρικανική ήπειρο, κυριαρχείται από δάνεια με ευνοϊκούς όρους και τις εξαγωγικές πιστώσεις που παρέχονται μέσω του Υπουργείου Εμπορίου και της Eximbank¹⁰⁰. Στην ομάδα των παραδοσιακών ενισχύσεων με τη μορφή των δωρεών, των ευνοϊκών δανείων

⁹⁸ FOCAC, Sino-African Relations, διαθέσιμο στο :

<http://www.focac.org/eng/zfgx/> {τελευταία πρόσβαση: 30/10/2016}

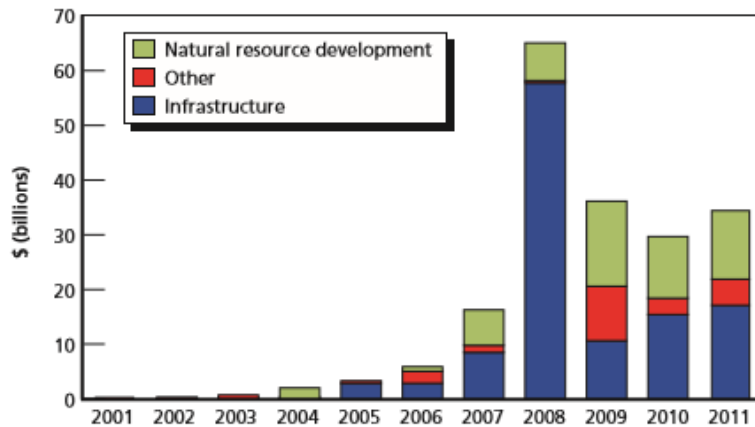
⁹⁹ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 20-21

¹⁰⁰ Brautigam D., Chinese Development Aid in Africa, What, where, why and how much, διαθέσιμο στο: Golley J ,Song L. (eds), *Rising China, Global Challenges and Opportunities*, 2011, E Press, p. 205-206

και της οικονομικής βοήθειας, η ΛΔΚ εισήγαγε και την ελάφρυνση του χρέους για τις χώρες της Αφρικής. Ακόμη, σε πολλές περιπτώσεις, όταν η δικαιούχος χώρα έχει κακή πίστωση, τα δάνεια δύνανται να αποπληρωθούν σε είδος, κυρίως, με την παροχή πετρελαίου ή άλλων εμπορευμάτων που προσφέρονται από την πρώτη. Μάλιστα, αξίζει να επισημανθεί πως, σύμφωνα με δημοσιεύματα της Eximbank, οι κινεζικές αρχές προέβησαν, από το 2000, σε διαγραφή επίσημων αφρικανικών οφειλών, που αντιστοιχούσαν στο ποσό των 1,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ενώ, κατά τη διάρκεια της τρίτης συνόδου κορυφής του FOCAC, δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν το πρόγραμμα διαγραφής χρέους.

Τα δάνεια της ΛΔΚ προς την Αφρική, τα οποία φέρονται να αυξήθηκαν κατά 35% ετησίως από το 2001 έως και το 2005, έχουν απορροφηθεί, κυρίως, για τη δημιουργία έργων υποδομής σε περισσότερες από 35 αφρικανικές χώρες. Ειδικότερα, όσον αφορά την τομεακή κατανομή της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας¹⁰¹, όπως προκύπτει από τον κατάλογο της ερευνητικής ομάδας της NYU Wagner Σχολής και από το σχεδιάγραμμα 8 που ακολουθεί, κατά την περίοδο 2002-2007 οι ενισχύσεις της ΛΔΚ καθώς, και, τα επενδυτικά της σχέδια προς την Αφρική διαμόρφωσαν το ποσό των 33 δισεκατομμυρίων δολαρίων, εκ των οποίων το 54% αφιερώθηκε για την οικοδόμηση έργων υποδομής και άλλων δημοσίων έργων, το ποσοστό των 28,5% απορροφήθηκε για την εξόρυξη ή την παραγωγή φυσικών πόρων, το 2,5% αφορούσε τις ανθρωπιστικές δραστηριότητες και την στρατιωτική βοήθεια, ενώ, το υπόλοιπο του 15% παρέμεινε απροσδιόριστο.

¹⁰¹ Congressional Research Service, China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America, and Southeast Asia, 2009, p. 9

Σχεδιάγραμμα 8 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Αφρική

Πηγή: Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, διαθέσιμο στο:

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Ωστόσο, πέραν των πακέτων εξωτερικής βοήθειας, το διασυνοριακό εμπόριο ανάμεσα στην ΛΔΚ και την Αφρική¹⁰² αποτελεί, εξίσου, μία κεντρική μορφή κινεζικής εμπλοκής στην τελευταία, το οποίο, μάλιστα, από το 1950, οπότε και τοποθετείται η έναρξη της διμερούς εμπορικής δραστηριότητας, μέχρι και σήμερα, αυξάνεται με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου. Ενδεικτικά, αναφέρουμε πως ο όγκος του διμερούς εμπορίου το 1950 ανερχόταν μόλις στα 12,14 εκατομμύρια δολάρια, το 1980 ξεπέρασε το 1 δισεκατομμύριο, ενώ, το 2008 άγγιξε το ποσό των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Έντονες ανησυχίες, ωστόσο, εγείρονται για τον τομέα των φυσικών πόρων, δεδομένου ότι το πετρέλαιο, τα ορυκτά και τα μέταλλα απορροφούν τον κύριο όγκο των εισαγωγών του Πεκίνου από τις αφρικανικές χώρες. Τέλος, η σύνθεση του εμπορίου αντιστρέφεται, όταν πρόκειται για τις αφρικανικές εισαγωγές από την Κίνα, οι οποίες κυριαρχούνται, κατά κύριο λόγο, από βιομηχανικά προϊόντα, όπως είναι ο μηχανικός εξοπλισμός, τα κλωστοϋφαντουργικά και τα ηλεκτρονικά.

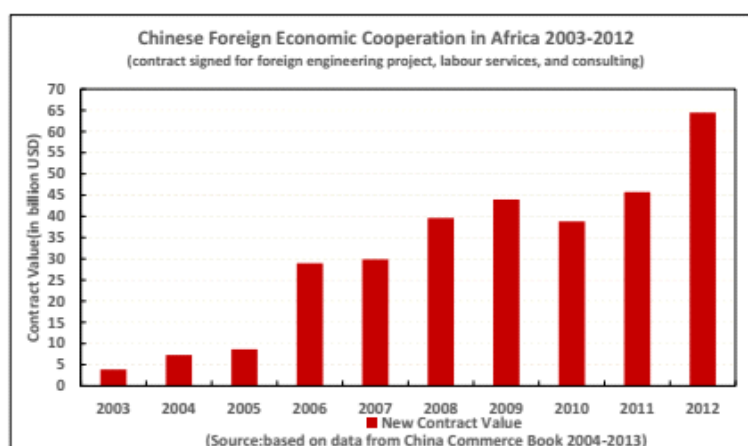
¹⁰² Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 6

Σε αντίθεση με την εμπορική αλληλεπίδραση μεταξύ ΛΔΚ-Αφρικής, που χαρακτηρίζεται από βάθος χρόνου, οι υπερπόντιες επενδύσεις του κόκκινου δράκου αποτελούν ένα πιο πρόσφατο φαινόμενο. Η ραγδαία αύξηση των ΑΞΕ της Κίνας σηματοδοτείται από την δεκαετία του 1990 και μετά, οπότε και έλαβαν χώρα οι μεταρρυθμίσεις του Deng Xiaoping. Ειδικότερα¹⁰³, το έτος του 1979 οι κινεζικές ΑΞΕ είναι μικρής κλίμακας και χαρακτηρίζονται ως αμελητέες. Ο όγκος τους τριπλασιάστηκε, κατά το 1992, ο οποίος υπολογίζεται ότι ανήλθε στα 4 δισεκατομμύρια δολάρια/ανά έτος, πόσο ο οποίο σταθεροποιήθηκε στα 2,3 δισεκατομμύρια δολάρια στα χρόνια που ακολούθησαν.

Ωστόσο, από τις συνολικές ΑΞΕ που διεξάγονται από την Κίνα, το μερίδιο, με προορισμό την αφρικανική ήπειρο, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, γνωρίζοντας μία μεγαλύτερη άνθιση, την χρονική περίοδο από το 2005-2010, οπότε οι κινεζικές ΑΞΕ κατείχαν το 0.9% από τις συνολικές ΑΞΕ στην Αφρική¹⁰⁴. Όσον αφορά την τομεακή κατανομή των ΑΞΕ του αναπτυσσόμενου γίγαντα προσομοιάζουν σε μεγάλο βαθμό με εκείνη του εμπορίου, εφόσον παρατηρείται υψηλή συγκέντρωση σε αφρικανικά κράτη πλούσια σε φυσικούς πόρους και με έδαφος πρόσφορο για εξορυκτικές δραστηριότητες.

¹⁰³ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 7

¹⁰⁴ OECD, *OECD Investment Policy Reviews: China 2008*, p. 104

Σχεδιάγραμμα 9 – Κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια στην Αφρική, 2003-2012

Πηγή: Tsinghua University, School of Public Policy and Management, China's Foreign Aid Policy and Architecture, 2014, διαθέσιμο στο:

<https://casi.sas.upenn.edu/sites/casi.sas.upenn.edu/files/upiasi/Lan%20Xue%20-%20IDRC,%20China%20as%20an%20Emerging%20Donor.pdf>

Η συμμετοχή της ΛΔΚ, στο σύνολο της ΕΑΒ και των προγραμμάτων για την οικονομική συνεργασία, είναι, ναι μεν μικρή, ωστόσο ο ρυθμός αύξησής της αναπτύσσεται τάχιστα, όπως προκύπτει και από το σχεδιάγραμμα 9, επιδρώντας, από την μία πλευρά, θετικά στις απόπειρες αυτό-ανάπτυξης των αφρικανικών χωρών και εγείροντας, από την άλλη πλευρά, υπόνοιες νεοαποικιοκρατικής δύναμης λόγω του μεγέθους της αλληλεξάρτησης μεταξύ των δύο αναπτυξιακών εταίρων. Σε κάθε περίπτωση, η επισκόπηση της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας προς την Μαύρη Ήπειρο δεν δύναται να θεωρηθεί ολοκληρωμένη, εάν δεν εξεταστεί σε συνάφεια με τον όγκο του εμπορίου και των ΑΞΕ.

3.2 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στην Ασία

Το Πεκίνο αποτελεί μία σημαντική πηγή αναπτυξιακής βοήθειας και για τις χώρες της ασιατικής ηπείρου. Παρά τη χρόνια παθητικότητα που χαρακτήριζε τις σινο-ασιατικές σχέσεις, η ΛΔΚ εκδήλωσε για πρώτη φορά το ενδιαφέρον της¹⁰⁵ για στενότερη συνεργασία με τους περιφερειακούς της εταίρους το 1991, κατά τη διάρκεια της 24^{ης} Υπουργικής Συνόδου του Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) στην Κουάλα Λουμπόρ, ενώ, μόλις το 1996, με την συμμετοχή της στην 29^η Υπουργική Σύνοδο του ASEAN, που έλαβε χώρα στην Τζακάρτα, οι κινεζικές αρχές απέκτησαν το καθεστώς του πλήρους διαλόγου με τα κράτη που απαρτίζουν τον ASEAN. Ωστόσο, η ασιατική οικονομική κρίση του 1997 υπήρξε ο κύριος παράγοντας που έδωσε την δυνατότητα στον κόκκινο δράκο να κερδίσει τον υψηλό έπαινο από τις γειτονικές του χώρες, καθώς, όχι μόνο παρείχε πακέτα αναπτυξιακής βοήθειας σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, αλλά και εξαιτίας της δέσμευσής της να μην προβεί σε υποβάθμιση του νομίσματός της, γεγονός που θα είχε οξύνει, ακόμη περισσότερο, την οικονομική ύφεση της ηπείρου.

Έκτοτε, η Κίνα έχει εξελιχθεί σε έναν από τους μεγαλύτερους αναπτυξιακούς εταίρους για τα ασιατικά κράτη. Παρότι η πρόσβαση σε φυσικούς πόρους, αποτελεί μία από τις κυριότερες κινητήριες δυνάμεις για την κινεζική εμπλοκή στις χώρες της ευρύτερης περιοχής της Ασίας, τα στρατηγικά συμφέροντα είναι, εξίσου, πιθανό να επηρεάσουν την κινεζική δραστηριοποίηση στην ασιατική ήπειρο. Επιπροσθέτως, στον κατάλογο των κινεζικών κινήτρων¹⁰⁶ για την χορήγηση αναπτυξιακής βοήθειας προς την ήπειρο της Ασίας συγκαταλέγονται τα μακροπρόθεσμα διπλωματικά οφέλη, η περιφερειακή ασφάλεια καθώς, και, η ενδυνάμωση των διμερών σχέσεων.

¹⁰⁵ Focus on the Global South, ASEAN-China Relations, διαθέσιμο στο:

<http://focusweb.org/node/1218> [τελευταία πρόσβαση: 15/10/2016]

¹⁰⁶ Nowak W., China's Development Aid Strategies, *David Publishing Company*, Vol. 14, No 4, 2015, p. 207

Τέλος, η ισχυρή οικονομική παρουσία της ΛΔΚ στην Ασία οφείλεται στην εγγύτητα αλλά και στους ιστορικούς δεσμούς με την περιοχή.

Σήμερα, ο όγκος της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας καλύπτει το πλήθος των περιοχών της Ασίας, όπως αυτές προκύπτουν από τον πολιτικό διαχωρισμό της ηπείρου βάσει γεωγραφικών και πολιτισμικών κριτηρίων που αποδέχεται ο ΟΗΕ. Ειδικότερα, όσον αφορά τα κράτη της Νότιας Ασίας¹⁰⁷ εκτιμάται ότι απορρόφησαν το 10% της συνολικής κινεζικής εξωτερικής βοήθειας από το 2001 έως και το 2011, με τις χώρες της Μέσης Ανατολής να καταλαμβάνουν την δεύτερη θέση με το ποσοστό του 10%¹⁰⁸, ενώ οι χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ασίας συγκέντρωσαν το 5%¹⁰⁹ από τα αναπτυξιακά προγράμματα που διεξήγαγαν οι κινεζικές αρχές την εν λόγω περίοδο. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως μεταξύ των κυριότερων κινεζικών αναπτυξιακών εταίρων ταξινομούνται η Μιανμάρ, η Καμπότζη και το Λάος.

Πιο αναλυτικά, τα ποσά που χορηγήθηκαν για την ανάπτυξη των πέντε χωρών της Μέσης Ανατολής άγγιξαν το ποσό των 151 εκατομμυρίων δολαρίων το 2001, ενώ, το εν λόγω ποσό το έτος του 2011 αυξήθηκε στα 6.8 δισεκατομμύρια δολάρια¹¹⁰, γνωρίζοντας στα χρόνια που μεσολάβησαν αρκετές διακυμάνσεις λόγω των επικρατούσων αβέβαιων πολιτικών και στρατιωτικών συνθηκών, όπως διαφαίνεται και στο σχεδιάγραμμα 10. Το μεγαλύτερο μέρος των κινεζικών χορηγήσεων στην περιοχή ευθυγραμμίζεται, και, με την στρατηγική για τους φυσικούς πόρους, που εφαρμόζουν οι κινεζικές αρχές σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία εστιάζει την

¹⁰⁷ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 36

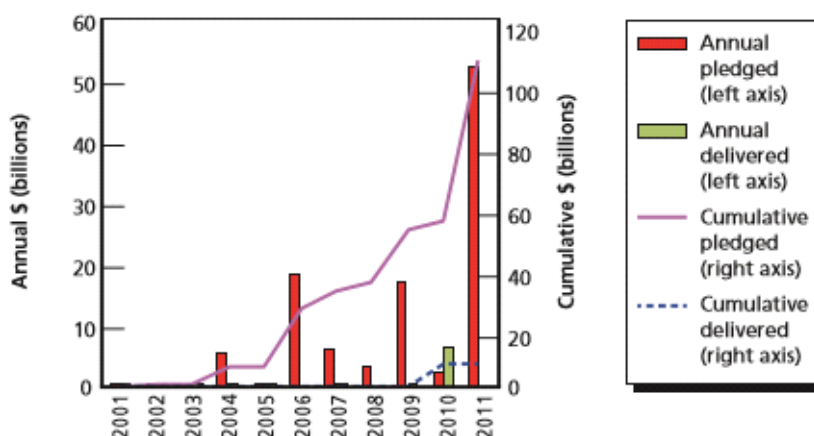
¹⁰⁸ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 33

¹⁰⁹ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 40 & 43

¹¹⁰ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 33-34

προσοχή της στην ενεργειακή εξερεύνηση και παραγωγή, ενώ, ταυτόχρονα, ο τομέας της κτιριακής υποδομής και η κατασκευή σιδηροδρόμων, κυρίως στο Ιράν, απέσπασαν σημαντικό τμήμα της κινεζικής εξωτερικής βοήθειας.

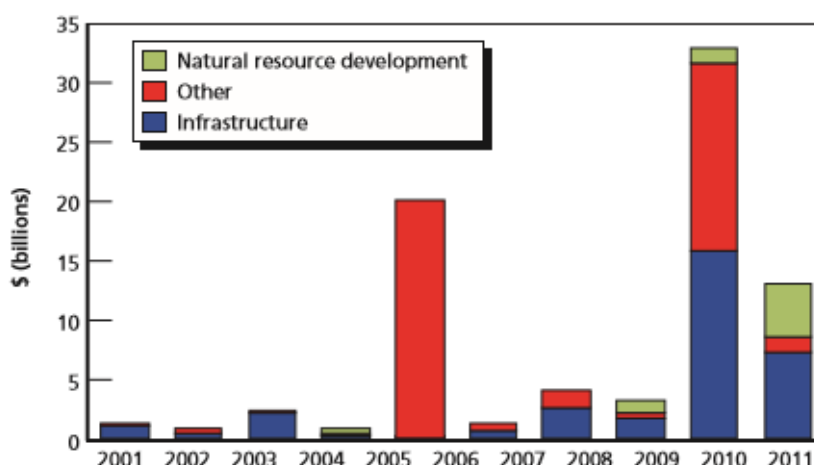
Η χορηγούμενη κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια προς το Πακιστάν, την Ινδία, το Νεπάλ, την Σρι Λάνκα και τις Μπαγκλαντές¹¹¹ γνώρισε σημαντικές αυξομειώσεις από 0.5 δισεκατομμύρια δολάρια έως και 33 δισεκατομμύρια δολάρια, κατά την χρονική περίοδο 2003-2011. Ανάμεσα στις νοτιοασιατικές χώρες, το Πακιστάν υπήρξε ο πρωτεύων λήπτης βοήθειας, κατά την τελευταία δεκαετία, λαμβάνοντας το 87% της συνολικής περιφερειακής βοήθειας, που αντιστοιχεί στο ποσό των 66 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Όσον αφορά την τομεακή κατανομή στην νότια ασιατική περιφέρεια, σε αντίθεση με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, η πλειοψηφία των κινεζικών αναπτυξιακών προγραμμάτων εστιάζουν στις υποδομές και στις συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας, όπως παρατηρούμε και στο σχεδιάγραμμα 11.

Σχεδιάγραμμα 10 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Μέση Ανατολή

Πηγή: *National Defense Research Institute, Rand Corporation, China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013, διαθέσιμο στο:*

¹¹¹ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 15

Σχεδιάγραμμα 11 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Νότια Ασία

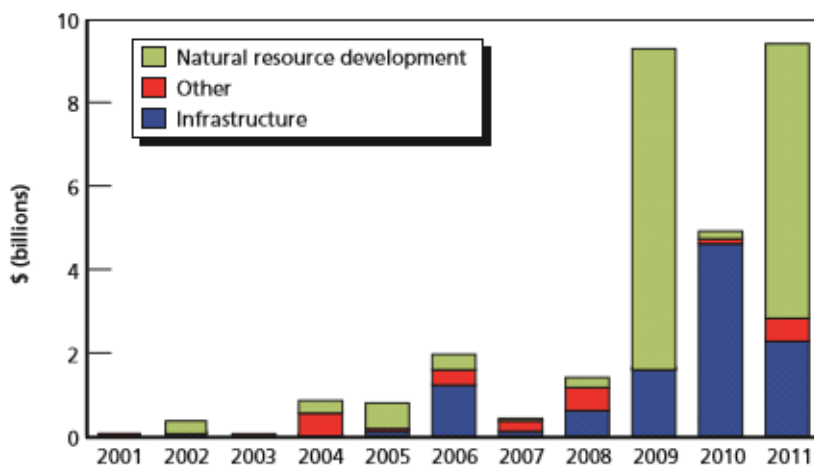
Πηγή: National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013, διαθέσιμο*

στο: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Η κεντρική Ασία, τα τελευταία χρόνια, απολαμβάνει το μικρότερο τμήμα της κινεζικής βοήθειας από οποιαδήποτε άλλη περιοχή της ασιατικής ηπείρου, το οποίο αντιπροσωπεύει μόλις το 2 έως 5% από το σύνολο των προγραμμάτων που διανεμήθηκαν από τις κινεζικές αρχές¹¹². Οι ετήσιες χορηγήσεις αυξήθηκαν, από τα 3 εκατομμύρια δολάρια το 2001, σε 284 εκατομμύρια δολάρια το 2005, ενώ, το ποσό αυτό παρέμεινε στο ίδιο επίπεδο μέχρι και το 2010, οπότε και το σύνολο της βοήθειας, που είχε ληφθεί από τα κράτη της Κεντρικής Ασίας, υπολογίστηκε στο 1 δισεκατομμύριο δολάρια. Παράλληλα με τον ρυθμό ανάπτυξης των χορηγούμενων ποσών, τα προγράμματα παρουσίασαν, επίσης, μία άνιση κατανομή μεταξύ των διαφόρων τομεακών κατηγοριών. Στο σχεδιάγραμμα 12 αποτυπώνονται οι τομείς

¹¹² Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 17-18

που απορρόφησαν το μεγαλύτερο ποσοστό της κινεζικής βοήθειας. Ειδικότερα, η ενέργεια και τα έργα που συνδέονται με τους φυσικούς πόρους απέσπασαν τα υψηλότερα ποσοστά χορήγησης από οποιαδήποτε άλλα προγράμματα. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως τα τελευταία χρόνια η έντονη δραστηριοποίηση των περιφερειακών οργανισμών συνεργασίας, όπως ο Shanghai Cooperation Organization (SCO)¹¹³, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προαγωγή του κινεζικού πολυμερούς εμπορίου με την περιοχή, με αποτέλεσμα να συναφθεί πλήθος συμφωνιών για τις περιφερειακές υποδομές και τους φυσικούς πόρους.

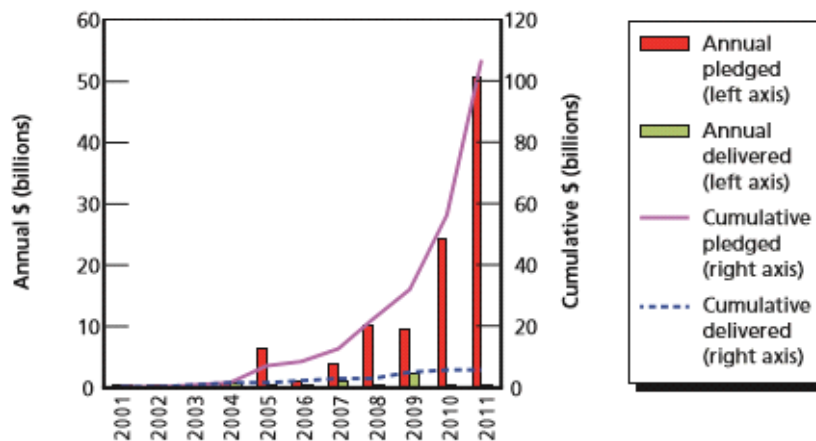
Σχεδιάγραμμα 12 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Κεντρική Ασία

Πηγή: *National Defense Research Institute, Rand Corporation, China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013, διαθέσιμο στο:* http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Σύμφωνα με τα δεδομένα που ανακοινώθηκαν, τα κράτη της Ανατολικής Ασίας απορρόφησαν μόλις το 5% από τα κινεζικά ποσά βοήθειας που χορηγήθηκαν για την ανάπτυξη της περιοχής, κατά την χρονική περίοδο από το 2001 έως και το 2011. Ωστόσο, όπως φαίνεται και στο σχεδιάγραμμα 13, η ετήσια αύξηση της χορηγούμενης βοήθειας ποικίλλει σημαντικά, καθώς τα τέσσερα από τα δέκα έτη σημειώνουν ετήσια μείωση. Παρά ταύτα και, παρά την απουσία, ενός εφάμιλλου

¹¹³ China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, Rand Corporation, 2013, p. 40-42

με τον SCO, οργανισμού στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας, για τον καλύτερο δυνατό συντονισμό της κινεζικής ενίσχυσης, τα είδη της βοήθειας που προορίζονταν για την Ανατολική Ασία αντανakλούν μία πιο ισορροπημένη προσέγγιση¹¹⁴ από ότι στις προαναφερόμενες περιοχές που αναλύσαμε. Πιο συγκεκριμένα, η Ανατολική Ασία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος προορισμός κινεζικών προγραμμάτων για τις υποδομές¹¹⁵, ο τέταρτος μεγαλύτερος προορισμός απορρόφησης κινεζικών κεφαλαίων για τους φυσικούς πόρους και, τέλος, ο δεύτερος μεγαλύτερος προορισμός για άλλες μορφές βοήθειας.

Σχεδιάγραμμα 13 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Ανατολική Ασία

Πηγή: *National Defense Research Institute, Rand Corporation, China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013*, διαθέσιμο στο:

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Συνοψίζοντας, η κινεζική εμπλοκή στην ασιατική ήπειρο, από το 2001 έως και το 2011, διεξάγεται με ποικίλες μορφές, κυρίως, λόγω του μεγάλου βαθμού διαφορετικότητας που παρουσιάζει η ίδια η ήπειρος. Ωστόσο, καθίσταται απαραίτητο να επισημανθεί πως, παρά τις διακυμάνσεις που σημειώνονται στα

¹¹⁴ Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014, p. 1

¹¹⁵ Rand Corporation, διαθέσιμο στο:

http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR118.html [τελευταία πρόσβαση: 15/10/2016]

κινεζικά κεφάλαια εξωτερικής βοήθειας ανάλογα με την χώρα-υποδοχής και παρά την παρουσία σημαντικών δωρητών, η ΛΔΚ έχει ήδη μία σημαντική οικονομική, στρατηγική και πολιτική εμπλοκή σε όλα τα τμήματα της ασιατικής ηπείρου, εμπλοκή η οποία επισφραγίστηκε ακόμη περισσότερο από τον Κινέζο Πρόεδρο Xi Jinping, κατά τη διάρκεια της Συνόδου της Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) στο Μπαλί το 2013¹¹⁶, οπότε, και, ο πρώτος επανέλαβε την δέσμευση των κινεζικών αρχών να συνεισφέρουν για την περαιτέρω ανάπτυξη των περιφερειακών τους εταίρων.

3.3 Η Κίνα στην Λατινική Αμερική και την Καραϊβική

Αν και την Κίνα με την Λατινική Αμερική και την Καραϊβική τις χωρίζουν πολλές χιλιάδες χιλιόμετρα, οι εν λόγω λαοί απολαμβάνουν μία μακροχρόνια φιλία, δεδομένου ότι και οι δύο τοποθετούνται στην ίδια βαθμίδα της αναπτυξιακής πυραμίδας. Ωστόσο, παρότι, τόσο η Κίνα όσο και η Λατινική Αμερική φλερτάρουν με την ίδια επιθυμία για μεγαλύτερη αμοιβαία κατανόηση και στενότερη συνεργασία, καθίσταται απαραίτητο να διευκρινιστεί πως η ολοένα και αυξανόμενη κινεζική εμπλοκή στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής στερείτο του χρονικού βάθους που χαρακτηρίζει τις σινο-ασιατικές σχέσεις καθώς, και, τις σχέσεις που αναπτύχθηκαν, μεταξύ του κόκκινου δράκου και της Μαύρης Ηπείρου, ως κληροδότημα του Ψυχρού Πολέμου.

Αρχικά, η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο εταίρων περιοριζονταν, απλώς, σε ανταλλαγές που διεξάγονταν μεταξύ τους. Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και του 1980, ο αναπτυσσόμενος γίγαντας σύνηψε διπλωματικές σχέσεις με το

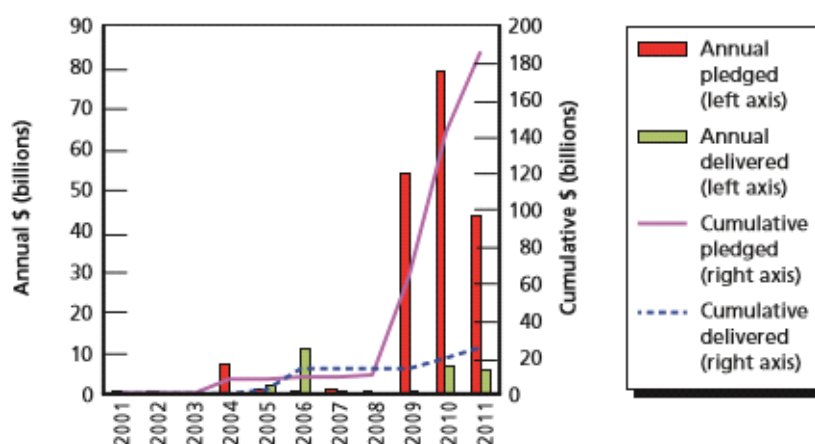
¹¹⁶ Renwick N., China's Approach to International Development: A Study of Southeast Asia, *Journal of China and International Relations*, Vol 3, No 1, 2015, p. 106

σύνολο, σχεδόν, των χωρών της ηπείρου του δυτικού ημισφαιρίου. Παρά ταύτα, η φιλική συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση τη δεκαετία του 1990, η οποία συνεργασία καλλιεργήθηκε, ακόμη, περισσότερο από τις απαρχές του 21^{ου} αιώνα και μετά, οπότε, και οι δύο εταίροι, εδραίωσαν την συνεργασία τους σε ένα ευρύ φάσμα τομέων που περιλαμβάνει την οικονομία, το εμπόριο, την επιστήμη, την τεχνολογία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό καθώς, και, την αμοιβαία υποστήριξη και συνεργασία σε διεθνείς υποθέσεις.

Ωστόσο, προτού προβούμε στην παράθεση των στοιχείων σχετικά με τον όγκο και την τομεακή κατανομή της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας προς την Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, ήτο απαραίτητο να επισημανθεί πως, σύμφωνα με τις έρευνες πολλών αναλυτών, παρότι το Πεκίνο αναγνωρίζει πως οι ΗΠΑ παραμένουν η κυρίαρχη οικονομική και πολιτική επιρροή στο δυτικό ημισφαίριο, εξακολουθεί με κάθε τρόπο να ενδυναμώνει την διπλωματική του παρουσία στην περιοχή, διότι το αναδυόμενο κινεζικό ενδιαφέρον συνδέεται, πρωτίστως, με την απώτερη επιδίωξη των αρχών της ΛΔΚ να κερδίσουν ευρύτερη πρόσβαση στους λατινοαμερικάνικους φυσικούς πόρους και τα γεωργικά προϊόντα αλλά και για να επιτύχουν την ολοκληρωτική απομόνωση της Ταϊβάν, η οποία διατηρεί μέχρι και σήμερα διπλωματικές σχέσεις με 12 έθνη της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Ακόμη, στις επιδιώξεις των κινεζικών αρχών εντάσσεται και η δυνατότητα πρόσβασης σε εναλλακτικές αγορές καθώς, και, η περαιτέρω διάδοση των κινεζικών προϊόντων και επενδύσεων.

Ο όγκος της αναπτυξιακής βοήθειας, που παρέχει η Κίνα στην Λατινική Αμερική, αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, σημειώνοντας μεγαλύτερη άνοδο από το 2001 έως και το 2011. Ειδικότερα, εκτιμάται πως το ποσό, που χορηγήθηκε από την ΛΔΚ προς τις λατινοαμερικάνικες χώρες, ανήλθε στα 51 εκατομμύρια δολάρια, ποσό το οποίο πολλαπλασιάστηκε, κατά το 2007, αγγίζοντας τα 26.4 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ, παράλληλα, η εξωτερική βοήθεια των ΗΠΑ προς τις χώρες νότια της ηπείρου είχε παρακμάσει. Μάλιστα, το 2010 η Λατινική Αμερική δέχτηκε 80

δισεκατομμύρια δολάρια κινεζικής βοήθειας, όπως αποτυπώνεται και στο σχεδιάγραμμα 14.

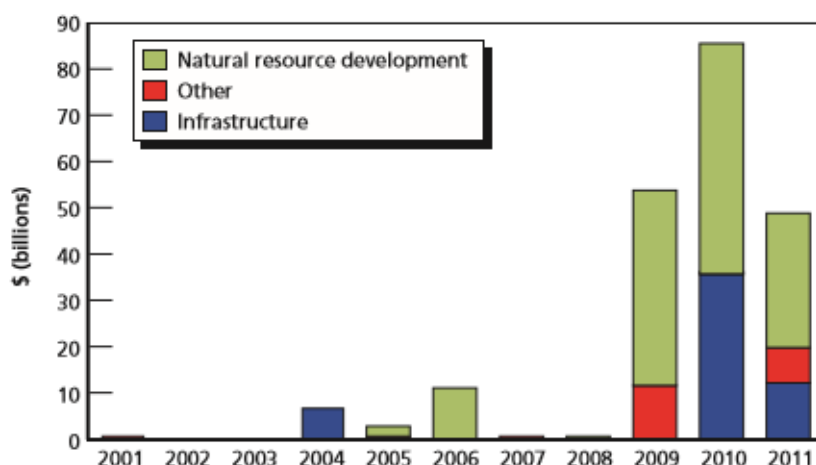
Σχεδιάγραμμα 14 – Όγκος κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην Λατινική Αμερική

Πηγή: *National Defense Research Institute, Rand Corporation, China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013, διαθέσιμο στο:*

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Όσον αφορά την τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας¹¹⁷ γνωρίζουμε πως, το μεγαλύτερο μέρος της απορροφάται για την εκπόνηση έργων που αφορούν τους φυσικούς πόρους, όπως προκύπτει και από το σχεδιάγραμμα 15. Πιο συγκεκριμένα, ο τομέας των φυσικών πόρων βρέθηκε στο επίκεντρο των κινεζικών αρχών, από το 2005 και μετά, ενώ, κατά τα προηγούμενα χρόνια, η πλειοψηφία των κινεζικών δανείων και δωρεών εστίαζε σε έργα υποδομής. Το ποσοστό της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας που παραμένει απροσδιόριστο περιλαμβάνει, κατά κύριο λόγο, την ανάπτυξη του εμπορίου, την τεχνική συνεργασία καθώς, και, την ανθρωπιστική βοήθεια.

¹¹⁷ National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013, p. 27

Σχεδιάγραμμα 15 – Τομεακή κατανομή της κινεζικής βοήθειας στην Λατινική Αμερική

Πηγή: *National Defense Research Institute, Rand Corporation, China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications, 2013, διαθέσιμο στο:*

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR118/RAND_RR118.pdf

Η χρηματοδότηση των εν λόγω έργων επιτεύχθηκε μέσα από τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις κινεζικών εταιριών του κλάδου των ορυκτών πόρων και μέσω της χορήγησης δανείων. Μεταξύ των κυριότερων επενδυτών συγκαταλέγονται τρεις εθνικές εταιρίες πετρελαίου της ΛΔΚ: SINOPEC, CNOOC, CNPC. Τέλος, τα δάνεια χορηγήθηκαν από την Exim Bank και την China Development Bank (CDB).

Ιδιαίτερα αυξημένη καθίσταται και η διάδραση μεταξύ της Κίνας και της Λατινικής Αμερικής στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων¹¹⁸. Ειδικότερα, μέχρι και το 2014¹¹⁹, η ΛΔΚ αντιπροσώπευε το 12% από την συνολική εμπορική δραστηριότητα της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Όσον αφορά τον όγκο του εμπορίου, που διεξάγεται από τις κινεζικές αρχές προς τις λατινοαμερικάνικες χώρες, κυριαρχείται από προϊόντα μεσαίας και υψηλής τεχνολογίας, σε αντίθεση με τις

¹¹⁸ Congressional Research Service, *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America, and Southeast Asia*, 2009, p. 14

¹¹⁹ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 23-24

κινεζικές εισαγωγές, η πλειονότητα των οποίων καλύπτεται από προϊόντα χαμηλής αξίας και χαμηλής τεχνολογίας.

Ομοίως, και ο τομέας των ΑΞΕ τυγχάνει ιδιαίτερης άνθισης. Μάλιστα, εκτιμάται πως οι ροές των ΑΞΕ, οι οποίες ποικίλουν ανάλογα με την λατινοαμερικάνικη χώρα υποδοχής, ανήλθαν στο ποσό των 10,7 εκατομμυρίων δολαρίων τα τελευταία χρόνια, εκ των οποίων το 57% εστιάζει στην απόκτηση πρώτων υλών. Συγχρόνως, όμως, το κινεζικό μοντέλο επενδύσεων φαίνεται να δημιουργεί προβληματική για μία σειρά από λόγους¹²⁰, με κυριότερη την ολοένα και αυξανόμενη εξάρτηση του Πεκίνου από τα πρωτογενή προϊόντα των χωρών της Λατινικής Αμερικής.

Σε αντίθεση με την εμπλοκή της σε άλλα σημεία του πλανήτη, ο κινέζικος δράκος δεν διαθέτει τα πολυμερή πλαίσια των οργανισμών¹²¹, όπως είναι ο SCO στην ασιατική ήπειρο και το FOCAC στην Μαύρη Ήπειρο, για να διευκολύνει την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων του με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Παρά ταύτα, η έλλειψη ενός εφάμιλλου οργανισμού δεν λειτούργησε ως καταπέλτης για την ευρύτερη διάδοση των κινεζικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, με αποτέλεσμα οι 14 χώρες της Λατινικής Αμερικής να κατακτήσουν των πρώτη θέση ανάμεσα στους παραλήπτες της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας κατά τη δεκαετία του 2000, αφήνοντας πίσω τους τις αφρικανικές χώρες που διαχρονικά αποτελούν τον κύριο αναπτυξιακό εταίρο.

3.4 Η Κίνα σαν ένας δωρητής στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού

¹²⁰ American University, School of International Service, Chinese Engagement in Latin America and the Caribbean: Implications for US Foreign Policy, 2012, p. 7

¹²¹ Vieiro M., Chinese (Un)Official Development Aid, *America's Quarterly*, 2012 διαθέσιμο στο: <http://www.americasquarterly.org/Vieiro>

Η επίσημη έναρξη της αναπτυξιακής συνεργασίας μεταξύ των κινεζικών αρχών και των κρατών του Ειρηνικού Ωκεανού τοποθετείται χρονικά στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Παρότι τα εν λόγω κράτη, δεν απολαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας, αποτελούν αναπτυξιακό εταίρο υψίστης σημασίας για την ΛΔΚ. Πιο συγκεκριμένα, ο κόκκινος δράκος, ήδη από την δεκαετία του 1990 και του 2000, δραστηριοποιούνταν έντονα στην περιοχή σε μία προσπάθεια να κερδίσει την διπλωματική αναγνώριση από τα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού και να αντισταθμίσει το κύρος και την επιρροή της Ταϊβάν.

Σήμερα ο αναπτυσσόμενος γίγαντας, έχοντας επιτύχει εν μέρει την απομόνωση της Ταϊβάν, δεδομένου ότι η τελευταία εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να διατηρεί επίσημες σχέσεις¹²² με το Κιριμπάτι, το Παλάο, τα νησιά Μάρσαλ, τα νησιά Σολομώντα, το Ναουρού και το Τουβαλού, τυγχάνει αναγνώρισης από οχτώ νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού. Πρόκειται για τις Ομοσπονδιακές Πολιτείες της Μικρονησίας, τα νησιά Φίτζι, την Παπούα-Νέα Γουινέα, τα νησιά Κούκ, το Νιούε, τη Σαμόα, το Βανουάτου και την Τόνγκα.

Παρότι η πλειοψηφία της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας διεξάγεται σε διμερές επίπεδο, οι κινεζικές αρχές παρέχουν, ταυτόχρονα, υποστήριξη σε κομβικές περιφερειακές οργανώσεις της περιοχής, ιδιαίτερα στο Pacific Islands Forum Secretariat (PIFS), το οποίο, ήδη, από το 1996 απολαμβάνει το ποσό των 850.000 δολαρίων, ετησίως, για την ενίσχυση των εμπορικών δραστηριοτήτων, της ανάπτυξης και των επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Προκειμένου να ενθαρρύνει την περαιτέρω διάδοση της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας στην περιοχή, η ΛΔΚ διεξήγαγε δύο περιφερειακές συναντήσεις¹²³, κατά

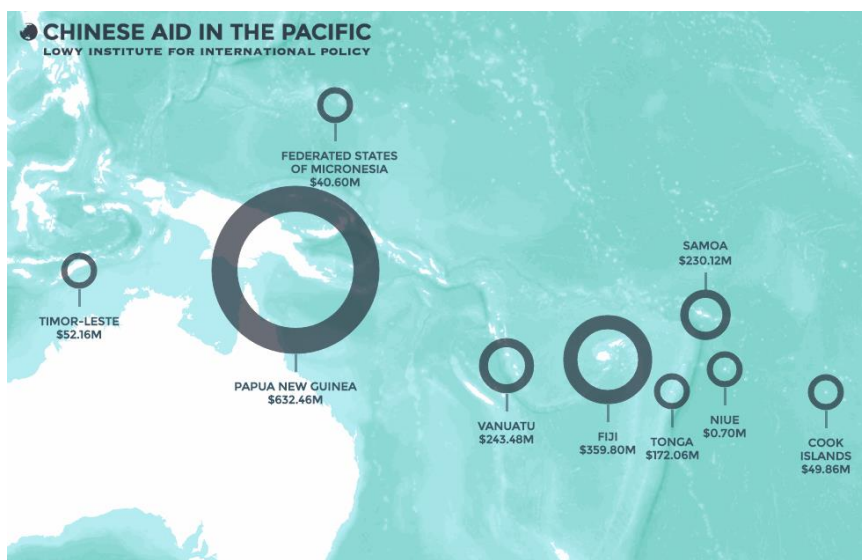
¹²² Nowak W., *China's Development Aid Strategies*, David Publishing Company, Vol. 14, No 4, 2015, p. 207 [τελευταία πρόσβαση: 9/10/2016]

¹²³ Lowy Institute, διαθέσιμο στο:

http://www.lowyinstitute.org/files/chinese_aid_in_the_pacific_regional_snapshot_0.pdf [τελευταία πρόσβαση 9/10/2016]

τη διάρκεια, των οποίων, ανακοίνωσε μία σειρά μέτρων που αφορούσαν την ενδυνάμωση της οικονομικής ανάπτυξης και των διπλωματικών σχέσεων με τα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια του πρώτου Forum για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη μεταξύ της Κίνας και των Νησιωτικών Κρατών του Ειρηνικού που έλαβε χώρα, τον Απρίλιο του 2006, στα νησιά Φίτζι, οι αρχές της ΛΔΚ δεσμεύτηκαν για την παροχή ενός πακέτου δανείων με ευνοϊκούς όρους που ανέρχονταν στα 3 δισεκατομμύρια RMB (376 εκατομμύρια δολάρια), παρέτειναν για έναν συγκεκριμένο αριθμό νησιωτικών κρατών τον χρόνο αποπληρωμής των δανείων, που έπρεπε να έχουν εξοφληθεί μέχρι και το 2005, για άλλα δέκα χρόνια ενώ, ταυτόχρονα, ακύρωσαν όλα τα εκκρεμή χρέη των ΕΑΧ της περιοχής που έληγαν το 2005. Ο Νοέμβριος του 2013¹²⁴ σηματοδοτεί τον δεύτερο σταθμό, στην αναπτυξιακή συνεργασία μεταξύ της Κίνας και των κρατών του Ειρηνικού, οπότε η Κίνα γνωστοποίησε πως, για το 95% των εξαγωγών από τις ΕΑΧ της περιοχής, θα υφίσταται μηδενικό δασμολογικό καθεστώς. Μεταξύ των δεσμεύσεων της δεύτερης περιόδου συγκαταλέγεται και η χορήγηση ευνοϊκών δανείων ύψους ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων καθώς, και, η χορήγηση ενός εμπορικού δανείου μέσω της China Development Bank (CDB).

¹²⁴Dornan M., Brant P., Chinese Assistance in the Pacific: Agency, Effectiveness and the Role of Pacific Island Governments, *Asia & the Pacific Policy Studies*, Vol. 1, No 2, 2014, p.350 [τελευταία πρόσβαση: 9/10/2016]

Εικόνα 1- Η κινεζική αναπτυξιακή βοήθεια στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού

Πηγή: www.lowyinstitute.org

Σύμφωνα με το Lowy Institute για την Διεθνή Πολιτική, μέχρι και το 2006, το Πεκίνο είχε ολοκληρώσει την υλοποίηση 84 προγραμμάτων στην ευρύτερη περιοχή του Ειρηνικού Ωκεανού. Όσον αφορά την τομεακή κατανομή των κινεζικών ευνοϊκών δανείων, γνωρίζουμε πως η πλειοψηφία τους απορροφάται από τον τομέα της εκπαίδευσης, της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών καθώς, και, από τις μεταφορές. Τέλος, όπως προκύπτει και από την εικόνα υπ' αριθμόν 1, στο στόχαστρο του κινεζικού ενδιαφέροντος εντοπίζονται, αρχικά, η Παπούα-Νέα Γουινέα, με τα νησιά Φίτζι να καταλαμβάνουν την δεύτερη θέση και το Βανουατού την τρίτη.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η παρουσία της ΛΔΚ στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού εδραιώνεται σταδιακά. Τα κινεζικά πακέτα εξωτερικής βοήθειας φαίνεται να στοχεύουν σε τομείς-κλειδιά για την αυτο-ανάπτυξη των κρατών της ευρύτερης περιοχής¹²⁵, δεδομένου ότι οι εν λόγω χώρες-παραλήπτες εντάσσονται στον κατάλογο των κρατών που πρόσφατα απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, μετά την κατάλυση του αποικιοκρατικού ζυγού. Ωστόσο, η αυξανόμενη κινεζική ανάμειξη

¹²⁵ Indo-Pacific Strategic Papers, *China's Growing Influence in the South-West Pacific: Australian policies that could respond to China's intentions and objectives*, 2015

έχει επιστήσει την διεθνή προσοχή, καθώς, τα νησιά του Ειρηνικού Ωκεανού αποτελούν περιοχές ιδιαίτερα απομακρυσμένες από τον κόκκινο δράκο, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα στην εξήγηση της εντατικοποιημένης αναπτυξιακής διάδρασης.

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

Η ΛΔΚ έχει εξελιχθεί σε μία από τις κυριότερες πηγές αναπτυξιακής βοήθειας στην Ασία, στην Λατινική Αμερική, στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού και, ιδιαίτερα, στην αφρικανική ήπειρο. Σε μία προσπάθεια περαιτέρω διάδοσης της αναγνωρισιμότητάς της ως νόμιμου εκπροσώπου του κινεζικού λαού καθώς, και, σε μία προσπάθεια ισχυροποίησης της θέσεως που καταλαμβάνει στον ΟΗΕ, ξεκίνησε το έργο της, κατά το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα, σαν ένας δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας.

Παρά το ζήτημα της αδιαφάνειας των στοιχείων και, παρότι, οι κινεζικές αρχές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν την αναπτυξιακή τους δραστηριότητα σαν ένα κρατικό μυστικό, γνωρίζουμε αρκετά για την κινεζική ενίσχυση, ικανά να μας βοηθήσουν στην αποτίμηση του ρόλου της ως δωρητή¹²⁶.

Το κινεζικό μοντέλο αναπτυξιακής βοήθειας, παρότι έχει δεχθεί σφοδρή κριτική από το δυτικό μπλοκ, το οποίο χαρακτηρίζει την κινεζική προσέγγιση ως ανεύθυνη και μη δημοκρατική, σε κάθε περίπτωση, συνεισφέρει στην απόπειρα για αυτό-ανάπτυξη και στην εξάλειψη τις φτώχειας, ενώ, ταυτόχρονα, αποκομίζει οφέλη για το εσωτερικό της ίδιας της Κίνας. Ο κόκκινος δράκος προσφέρει πακέτα ενίσχυσης στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου προκειμένου να επιτύχουν ποικίλους στόχους της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής. Οι κινητήριες δυνάμεις, βέβαια, που υπαγορεύουν την διαμόρφωση των κινεζικών αναπτυξιακών στρατηγικών έχουν μετεξελιχθεί με το πέρασμα των ετών.

¹²⁶ Center for Global Development, *The Chinese Aid System*, 2007, p. 1

Κατά την δεκαετία του 1950 και του 1960, η ικανοποίηση διπλωματικών και πολιτικών στόχων σκιαγραφούσε το περιεχόμενο των κινεζικών πακέτων εξωτερικής βοήθειας. Η ΛΚΔ προήγαγε την αναπτυξιακή συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες, σε μία προσπάθεια διάδοσης της κομμουνιστικής ιδεολογίας. Τα αναπτυξιακά προγράμματα είχαν λάβει την μορφή των εργαλείων ανταγωνισμού απέναντι στην Σοβιετική Ένωση για την υπεροχή ανάμεσα στις πρόσφατα ανεξαρτητοποιημένες χώρες και για την επίτευξη της απομόνωσης της Ταϊβάν.

Κατά την περίοδο 1970-1990, τα κίνητρα οικονομικής φύσεως¹²⁷ είναι εκείνα που υπαγόρευαν και, κατά ένα μεγάλο μέρος, εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να υπαγορεύουν την κινεζική πολιτική για την αναπτυξιακή συνεργασία. Ωθούμενη από την έντονη επιθυμία της για την μετάβαση στην οικονομία της αγοράς, η ΛΔΚ στράφηκε σε χώρες πλούσιες σε φυσικούς πόρους, προκειμένου να διασφαλίσει την πρόσβασή της σε ενεργειακά εμπορεύματα, τα οποία θα της επέτρεπαν την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων. Ουσιαστικά τα στοιχεία καταδεικνύουν πως οι χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής αποτέλεσαν, την εν λόγω περίοδο, τους κύριους λήπτες κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας, ενώ οι ασιατικές χώρες, παρά το πλούσιο υπέδαφός τους, δεν συγκαταλέγονται ανάμεσα στις κινεζικές προτεραιότητες.

Συγχρόνως, η αναζήτηση νέων αγορών για την διοχέτευση των κινεζικών προϊόντων αποτελεί ένα, ακόμη, κίνητρο για την προαγωγή των κινεζικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Ειδικότερα, το Πεκίνο έστρεψε την προσοχή του στις αναπτυσσόμενες αγορές της Μαύρης Ηπείρου και της Λατινικής Αμερικής καθώς, και, στις αγορές των πρώην σοβιετικών κρατών της Κεντρικής Ασίας για την ανάπτυξη του εμπορίου και την καλλιέργεια του εδάφους για την προώθηση των κινεζικών επενδύσεων. Στην προσπάθεια αναζήτησης εναλλακτικών αγορών, η Κίνα στράφηκε, τα τελευταία χρόνια και στα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού, με

¹²⁷ Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*, p. 34-36

αποτέλεσμα, σήμερα, να συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κυριότερους εμπορικούς εταίρους.

Τα πολιτικά κίνητρα συμβάλλουν, εξίσου, στην διαμόρφωση της κινεζικής αναπτυξιακής δραστηριότητας. Η Κίνα, σε μία προσπάθεια επίτευξης του διπλωματικού σκοπού της διασφάλισης τόσο της περιφερειακής όσο και της εγχώριας ασφάλειας συνάπτει διμερείς αναπτυξιακές σχέσεις με το σύνολο, σχεδόν, των ασιατικών κρατών, οι οποίες, όπως προκύπτει και από τα δεδομένα, αποτελούν διαχρονικό αναπτυξιακό εταίρο.

Όπως συνάγεται από τα παραπάνω, η ΛΔΚ, κατά την διάδρασή της με τους αναπτυξιακούς της εταίρους, δεν περιορίζεται, μόνο, στην χορήγηση κινεζικών δανείων. Αντίθετα, ένα ευρύ φάσμα στρατηγικών μεθόδων παροχής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογικής και επαγγελματικής βοήθειας, έχει τεθεί σε εφαρμογή. Επιτυχημένα έργα ενίσχυσης, όπως αυτοκινητόδρομοι, γήπεδα, αγωγοί και σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μαρτυρούν την δέσμευση της Κίνας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και απορρέουν απτά οφέλη. Η ελάφρυνση του χρέους αποτελεί ένα ακόμη στρατηγικό εργαλείο που χρησιμοποιείται από την κινεζική κυβέρνηση για την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, ιδίως στις χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Τέλος, αφρικανικά κράτη, όπως το Σουδάν και η Τανζανία λαμβάνουν στρατιωτική βοήθεια, αλλά σε αυτή την περίπτωση, η ενίσχυση δεν συνδέεται με την διασφάλιση της περιφερειακής ασφάλειας αλλά με την εξασφάλιση των πόρων.

Οι μορφές της κινεζικής εξωτερικής βοήθειας, οι οποίες ενσωματώνουν το εμπόριο και τις ΑΞΕ στην αναπτυξιακή βοήθεια, έχουν εγείρει, πλειστάκις, την διεθνή κοινή γνώμη, καθώς υποστηρίζεται ότι η αυξανόμενη κινεζική ανάμειξη στο εσωτερικό των χωρών, σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, ενέχει κινδύνους για την δημιουργία σχέσης εξάρτησης ανάμεσα στον δωρητή και την χώρα-δικαιούχο, εμφανίζοντας, παράλληλα, με τον τρόπο αυτό, κρούσματα νεοαποικιοκρατικής δύναμης.

Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι ο όγκος πακέτων αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγούνται από τον κόκκινο δράκο αυξάνονται με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου, ενόσω συγκαταλέγεται στον κατάλογο των αναπτυσσόμενων χωρών, πληθαίνει τις φωνές σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ωστόσο, παρά την δριμεία κριτική που έχει δεχτεί, ο αναπτυσσόμενος γίγαντας, σύμφωνα και με την ανασκόπηση της κινεζικής επενδυτικής πολιτικής του OECD (2008), μέσα από την αναπτυξιακή του πολιτική έχει επιτύχει την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης και, κατ' επέκταση, την σταθεροποίηση της οικονομίας, η οποία αποτελεί και ακρογωνιαίο λίθο για την πολιτική σταθερότητα, σε έναν μεγάλο αριθμό χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου. Σε κάθε περίπτωση, η επισκόπηση της κινεζικής αναπτυξιακής βοήθειας απαιτεί εκτίμηση από μία συνολική σκοπιά, εξαιτίας των λεπτών διαχωριστικών γραμμών ανάμεσα στην αναπτυξιακή βοήθεια, το εμπόριο και τις ΑΞΕ.

Συνοψίζοντας, καθίσταται, ευκόλως, αντιληπτό πως η κινεζική πρακτική διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από τις ακολουθητέες μεθόδους των παραδοσιακών δυτικών πρακτικών, δεδομένου ότι, σύμφωνα με την Κινεζική Συναίνεση (Beijing Consensus), η ΛΔΚ δεν περιορίζεται, απλώς, στην προαγωγή της ανάπτυξης, αλλά, ταυτόχρονα, παρέχει μία σειρά νέων εργαλείων και προσεγγίσεων για την επίτευξη της ποιότητας ζωής, της βιωσιμότητας και της αυτοδιάθεσης των αναπτυσσόμενων χωρών. Η κινεζική προσέγγιση για τον συνδυασμό της αναπτυξιακής βοήθειας με το εμπόριο και τις ΑΞΕ αμφισβητεί την Συναίνεση της Ουάσιγκτον (Washington Consensus) και αντιπαραθέτει πως η αναπτυξιακή βοήθεια δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται σαν ανιδιοτελή βοήθεια αλλά σαν μία μορφή επιχείρησης, για την οποία η δημιουργικότητα, και όχι ο αλτρουϊσμός, είναι το κλειδί.

Μέρος Τρίτο: Συμπεράσματα

Καταλήγοντας, η ΛΔΚ έχει διαγράψει, σε κάθε περίπτωση, μία αξιοσημείωτη πορεία μέσα από τον διπλό της ρόλο, ως λήπτης και ως δωρητής αναπτυξιακής βοήθειας. Ωστόσο, θα ήτο μάταιο, να περιοριστούμε απλώς σε μία μονομερή προσέγγιση επικαλούμενοι μόνο τα οικονομικά δεδομένα που είτε χορηγήθηκαν είτε απορροφήθηκαν από τις κινεζικές αρχές, αψηφώντας, ταυτόχρονα όλα εκείνα τα συστατικά στοιχεία που την καθιστούν ως μία «ιδιαιτέρη» αναπτυσσόμενη χώρα¹²⁸, μόνο και μόνο για να την εντάξουμε στον κατάλογο των αναπτυγμένων ή των αναπτυσσόμενων κρατών.

Αναμφίβολα, η Κίνα αποτελεί, σήμερα, την δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς, και, βασικό πυλώνα της διεθνούς πολιτικής τάξης, γεγονός το οποίο πιστοποιείται, μεταξύ των άλλων, από τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει τόσο στην G20¹²⁹ όσο, και σε περιφερειακό επίπεδο, στον συνασπισμό των BRICS. Οι ετήσιοι ρυθμοί ανάπτυξης της τάξεως των 9% με 10% που ακολουθήθηκαν τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, συνοδεύτηκαν και, από την παρεπόμενη, αύξηση του ΑΕΠ, αμβλύνοντας, ακόμη, περισσότερο τις εικασίες περί μίας αναπτυγμένης, πλέον, χώρας.

Ωστόσο, η προσέγγιση μας δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ολιστική, λαμβάνοντας υπόψη, μόνο τον δείκτη του ΑΕΠ, όταν, μάλιστα, παρά την 30ετή οικονομική

¹²⁸ Yiping H., China is a Special Developing Country, *The New York Times*, 2015, διαθέσιμο στο: <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2015/07/27/can-china-stand-on-its-own/china-is-a-special-developing-country> [τελευταία πρόσβαση: 12/10/2016]

¹²⁹ Χαλικιάς Σ., Η Κίνα και ο Κόσμος: Μαθήματα από το Παρελθόν, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 40-41

μεγέθυνση, το τμήμα του κινεζικού πληθυσμού που εντοπίζεται στις αγροτικές και παραθαλάσσιες περιοχές ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ, ταυτόχρονα, οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής ενισχύουν ακόμη, περισσότερο, την ευπάθειά του. Εκτός από το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης που έχουν γνωρίσει τα αστικά κέντρα στην ενδοχώρα της Κίνας, υπάρχουν επαρχίες που είναι, σε μεγάλο βαθμό, οικονομικά πρωτογενείς - δεδομένου ότι μόλις τώρα αποκτούν ηλεκτρικό ρεύμα – με αποτέλεσμα δεκάδες εκατομμύρια εργάτες να περιφέρονται από την μία κινεζική πόλη στην άλλη σε μία προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας.

Ταυτόχρονα το υφιστάμενο οικονομικό μοντέλο του κόκκινου δράκου καθιστά αβέβαιη την μακροπρόθεσμη οικονομική και πολιτική σταθερότητά του, δεδομένου ότι η , σε μεγάλο βαθμό, εξάρτησή του από τις εξαγωγές και της δημόσιες επενδύσεις δημιουργεί προβλήματα.

Όσον αφορά τον τομέα των εξαγωγών το χαμηλό κόστος εργασίας της Κίνας¹³⁰ της επέτρεψε την είσοδό της στο μεγαλύτερο μέρος των διεθνών αγορών. Πράγματι, ενόσω αποτελούσε την έβδομη, κατά σειρά, μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, οι εξαγωγές εξυπηρετούσαν την διατήρηση του ΑΕΠ της σε υψηλά επίπεδα. Από τη στιγμή, ωστόσο, της αναρρίχησης της στην δεύτερη θέση έχουν αρχίσει να εγείρονται ανησυχίες ως προς την μελλοντική της δυνατότητα για περαιτέρω αύξηση των κινεζικών εξαγωγών.

Αναφορικά με τον δεύτερο στυλοβάτη της ιλιγγιώδους κινεζικής οικονομικής άνθισης, εξαιτίας της χαμηλής αποδοτικότητάς τους, οι δημόσιες επενδύσεις ενέχουν τον κίνδυνο της ανόδου του πληθωρισμού. Ειδικότερα, το γεγονός, ότι οι πόροι των δημοσίων επενδύσεων πηγάζουν από τους υψηλούς ρυθμούς αποταμίευσης του κινεζικού πληθυσμού, επιφυλάσσει προβλήματα και για την

¹³⁰ Παπασωτηρίου Χ., *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, 2013, Ποιότητα, Βάρη Αττικής, σελ. 349-353

εγχώρια κατανάλωση. Σύμφωνα με την Wall Street, το έτος του 2011 το κινεζικό ΑΕΠ διαμόρφωσαν κατά 50% οι εξαγωγές και, μόνο, κατά 35% η εγχώρια κατανάλωση. Συνεπώς, μέσα από τα εν λόγω στατιστικά δεδομένα οδηγούμαστε ανεπιφύλακτα στο συμπέρασμα πως η αναπτυξιακή δυναμική της ΛΔΚ εισέρχεται σε έναν φαύλο κύκλο, στηριζόμενη, σχεδόν, κατ' αποκλειστικότητα από τις εξαγωγές.

Πέραν, ωστόσο, των οικονομικών προκλήσεων με τις οποίες βρίσκεται αντιμέτωπη η κινεζική κυβέρνηση, οι οποίες προκλήσεις λειτουργούν και ως ανασταλτικός παράγοντας για την προαγωγή της στον κατάλογο των αναπτυγμένων χωρών, οι χαμηλές προδιαγραφές προστασίας του περιβάλλοντος που υπαγόρευαν οι αλματώδεις ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης την έφεραν αντιμέτωπη με τον αυξανόμενο κίνδυνο μίας οξύτατης περιβαλλοντικής κρίσης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της υποβάθμισης των υδάτινων πόρων, της μείωσης της βιοποικιλότητας, της όξινης βροχής καθώς, και, της σημαντικής καταστροφής των δασών, που επήλθαν από την εξάπλωση της βαριάς βιομηχανίας και της αστικοποίησης, εντάσσονται ανάμεσα στις προτεραιότητες όχι μόνο της κινεζικής ατζέντας αλλά και όλων των κρατών¹³¹, δεδομένου ότι η περιβαλλοντική ρύπανση και υποβάθμιση αποτελούν προβλήματα που δεν γνωρίζουν από σύνορα.

Στα προβλήματα οικονομικής και περιβαλλοντικής φύσεως έρχεται να προστεθεί ο παράγοντας της πολιτικής σταθερότητας. Πρόκειται για έναν παράγοντα η σταθερότητα, του οποίου, κλονίζεται τόσο από τον κυβερνητικό παρεμβατισμό στην ακολουθητέα αναπτυξιακή στρατηγική όσο και από τον μεγάλο αριθμό των κοινωνικών εξεγέρσεων και συγκρούσεων, που απορρέουν από την ανισότητα μεταξύ των διαφόρων τμημάτων του πληθυσμού, καθώς, και, από τον βαθμό

¹³¹ Αλαβάνου Μ., Η περιβαλλοντική πολιτική της Κίνας, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 327

διαφθοράς ηγετικών στελεχών. Συνεπώς, γίνεται ευκόλως αντιληπτό πως η ίδια η φύση του καθεστώτος του Πεκίνου καθιστά αδύνατο τον αποχαρακτηρισμό της ΛΔΚ ως μία αναπτυσσόμενη χώρας.

Ωστόσο, ο δείκτης της οικονομικής ισχύος και το επίπεδο της κοινωνικής σταθερότητας δεν αποτελούν τα μοναδικά κριτήρια για την αξιολόγηση της Κίνας ως μίας αναπτυγμένης χώρας. Αντίθετα η στρατιωτική ισχύς¹³² διαδραματίζει, εξίσου, σημαντικό ρόλο για το αναπτυξιακό επίπεδο μίας χώρας. Και, μάλιστα, στον εν λόγω τομέα, απομένουν πολλά βήματα για τον κόκκινο δράκο προκειμένου να μειώσει σημαντικά την διαφορά έναντι των ΗΠΑ.

Ως εκ τούτου προκύπτουν αμφιβολίες για το αν οι κινεζικές αρχές θα μπορέσουν να εισάγουν τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις προκειμένου να επιλύσουν τα βαθιά προβλήματα που λειτουργούν ως σκόπελος για την μεταπήδησή της στην ομάδα των αναπτυγμένων χωρών. Μάλιστα, σε αυτό το σημείο, αξίζει να επισημανθεί πως όλες οι προαναφερόμενες εσωτερικές προκλήσεις είναι εκείνες που επιτάσσουν την συνεχιζόμενη μέχρι μια σήμερα παροχή πακέτων αναπτυξιακής βοήθειας από το μπλοκ των χωρών του OECD/DAC, καθότι το Πεκίνο δεν έχει ανάγκη μόνο από την χρηματοδότηση αλλά, κυρίως, από την παροχή του κατάλληλου μοντέλου που θα του προσκομίσει όλη εκείνη την απαραίτητη εμπειρία για τον σχεδιασμό της δικής του αναπτυξιακής κουλτούρας.

Σήμερα, η ΛΔΚ, μέσα από την εντατικοποιημένη αναπτυξιακή της διάδραση με τις χώρες της Μαύρης Ηπείρου, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής καθώς, και, με τα νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού Ωκεανού, επιδιώκει την οικοδόμηση ενός ισχυρού δικτύου συμμάχων που θα ενισχύσουν το γόητρο ισχύος της στους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς που συμμετέχει, ενώ, παράλληλα, θα επιτύχει την

¹³² Feng Z., *China's Rise will be peaceful*, available at: Ross R., Feng Z., (eds.), *China's ascent, Power, Security, and the future of International Politics*, 2008, Cornell University Press, p. 46

ανεύρεση τόσο εναλλακτικών αγορών για την εισαγωγή των κινεζικών φθηνών και χαμηλής τεχνολογίας προϊόντων όσο και πρόσφορου εδάφους για την διοχέτευση των κινεζικών επενδυτικών κεφαλαίων. Παράλληλα, η αντιδιαστολή της αμερικανικής και ιαπωνικής υπεροχής αποτελεί μία εξίσου σημαντική συνιστώσα της κινεζικής αναπτυξιακής πολιτικής. Ωστόσο, τα οικονομικά και πολιτικά κίνητρα δεν αποτελούν το μοναδικό εφελκυστήρα για την κινεζική αναπτυξιακή δραστηριότητα. Αντίθετα, το αίσθημα της αλληλεγγύης προς τις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου, που αναδύεται μέσα από τους ιστορικούς δεσμούς της ΛΔΚ με τις χώρες-εταίρους, σκιαγραφεί, σε μεγάλο βαθμό, το περιεχόμενο της κινεζικής αναπτυξιακής στρατηγικής.

Σύμφωνα με τον Νόμο Cannikin (Cannikin Law)¹³³ το μεγαλείο ενός έθνους δεν καθίσταται εφικτό να αναγνωριστεί εάν εντοπίζονται αδυναμίες σε συγκεκριμένες πτυχές. Παρά το γεγονός ότι, η ΛΔΚ αναγνωρίζεται διεθνώς ως μία ισχυρή οικονομία και μία ευημερούσα κοινωνία, η αναπτυξιακή της δυναμική περιορίζεται, σημαντικά, από μία σειρά αδύναμων κρίκων, με αποτέλεσμα ο σημαντικός αριθμός των οικονομικών και κοινωνικών επιτευγμάτων να μην καθίστανται ικανά να μεταβάλλουν για την ΛΔΚ την πραγματικότητα της αναπτυσσόμενης χώρας. Καταλήγοντας, μπορούμε ανεπιφύλακτα να πούμε πως η ΛΔΚ αποτελεί μία «ιδιαίτερη αναδυόμενη» αναπτυσσόμενη χώρα, καθώς, τόσο η λέξη της «ανόδου» όσο και η λέξη της «ανάπτυξης», περιγράφουν μία συνεχή διαδικασία, μέσα από την οποία, το Πεκίνο θα εξακολουθήσει να διεκδικεί, με κάθε τρόπο, τα μέσα και τον χώρο για περαιτέρω ανάπτυξη, συμβάλλοντας, παράλληλα, στην παγκόσμια ειρήνη, σταθερότητα και ευημερία.

¹³³ EurActiv, Why is China still a Developing Country, διαθέσιμο στο:

<https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/why-is-china-still-a-developing-country/>
[τελευταία πρόσβαση: 10/10/2016]

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1) Βιβλία

- Acemoglu D., Robinson J., *Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη*, 2013, Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη, Αθήνα
- Branden K., Shelley F., *Παγκόσμια Γεωπολιτική*, 2006, Ροές, Αθήνα
- Αλαβάνου Μ., Η περιβαλλοντική πολιτική της Κίνας, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 327-363
- Γκάφας Α., Τζιφάκης Ν., Η άνοδος της Κίνας και το μέλλον των σινο-αμερικάνικων σχέσεων: Μία θεωρητική χαρτογράφηση, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 44-78
- Λαμπρόπουλος Κ., Οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας στο περιφερειακό σύστημα της Ανατολικής Ασίας, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 194-229
- Μπαλαβούκος Σ., Οι Σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Κίνα, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 135-166
- Παπασωτηρίου Χ., *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα*, 2013, Ποιότητα, Βάρη Αττικής
- Τσάλτας Γ., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές & Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*, 2010, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Τσάλτας Γ., *Αφρική και Ανάπτυξη, Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία*, 2003, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα
- Χαλικιάς Σ., Η Κίνα και ο Κόσμος: Μαθήματα από το Παρελθόν, στο: Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η Κίνα και οι Άλλοι Οι Σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον Κόσμο*, 2013, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 29-43
- Χουλιάρας Α., Εισαγωγή, στο: Χουλιάρας Α., (επιμ.), *Η διεθνής αναπτυξιακή βοήθεια προς τον 21^ο αιώνα*, 1998, Εξάντας, Αθήνα

Ξενόγλωσση

1) Βιβλία

Brautigam D., Chinese Development Aid in Africa, What, where, why and how much, διαθέσιμο στο: Golley J, Song L. (eds), *Rising China, Global Challenges and Opportunities*, 2011, E Press

Feng Z., China's Rise will be peaceful, available at: Ross R., Feng Z., (eds.), *China's ascent, Power, Security, and the future of International Politics*, 2008, Cornell University Press, p. 34-54

Zhou H., Zhang J., Zhang M., *Foreign Aid in China*, 2014, Springer

2) Άρθρα

Barth J., Caprio G., Phumiwasana T., The Transformation of China from an Emerging Economy to a Global Powerhouse, *The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth*, Vol 8, 2009 (p. 73-110)

Brautigam D., Aid With Chinese Characteristics: Chinese Foreign Aid and Development Finance Meet the OECD-DAC Aid Regime, *Journal of International Development*, Vol. 23, 2011, p. 752-764

Dornan M., Brant P., Chinese Assistance in the Pacific: Agency, Effectiveness and the Role of Pacific Island Governments, *Asia & the Pacific Policy Studies*, Vol. 1, No 2, 2014 (p. 349-363)

Kitano N., Harada Y., Estimating China's Foreign Aid 2001-2013, *Journal of International Development*, 2015

Nowak W., China's Development Aid Strategies, *David Publishing Company*, Vol. 14, No 4, 2015 (p. 201-209)

Renwick N., China's Approach to International Development: A Study of Southeast Asia, *Journal of China and International Relations*, Vol 3, No 1, 2015

Xianfen X., Japan's Official Development Assistance (ODA) Policy towards China: The Role of Emotional Factors, *The Journal of Contemporary China Studies*, Vol 2, No 1, 2013

3) Εκθέσεις – Αναφορές – Ειδικές Εκδόσεις

- African Economic Outlook, *Africa and it's Emerging Partners*, 2011
- American University, School of International Service, *Chinese Engagement in Latin America and the Caribbean: Implications for US Foreign Policy*, 2012
- Beijing Normal University, European Institute of Japanese Studies, *Oda for China: seed money and a window for contacts*, 2015
- Bond University, Centre for East West Cultural and Economic Studies, *China's Foreign Aid Policy: Motive and Method*
- Center for Global Development, *The Chinese Aid System*, 2007
- Centre for Chinese Studies, *Transparency of Chinese Aid, An analysis of the published information on Chinese external financial flows*, 2011
- China Agricultural University, *China's Foreign Aid and Aid to Africa*
- CIA Historical Review Program, *Soviet Economic Assistance to the Sino-Soviet Bloc Countries*, June 2015
- Congressional Research Service, *China's Foreign Aid Activities in Africa, Latin America, and Southeast Asia*, 2009
- Congressional Research Service, *U.S Assistance Programs in China*, 2014
- European Commission, *Country Strategy Paper China, 2007 – 2013*
- Indo-Pacific Strategic Papers, *China's Growing Influence in the South-West Pacific: Australian policies that could respond to China's intentions and objectives*, 2015
- Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2011
- Information Office of the State Council The People's Republic of China, *China's Foreign Aid*, 2014
- Liaoning University of Technology, *Research on Japan's ODA to China and It's Contribution to China's Development*
- National Committee on United States – China Relations, *Meeting the Development Challenge in the 21st Century: American and Chinese Perspectives on Foreign Aid*
- National Defense Research Institute, Rand Corporation, *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities, Scale, Content, Destinations, and Implications*, 2013
- OECD, *Active with the People's Republic of China*, 2016

OECD, *OECD Development Assistance Committee where Governments Come Together to Make Aid Work*, 2007

OECD, *OECD Investment Policy Reviews: China* 2008

OECD, *Policy Dialogue on Aid for Trade, Trade-Related South-South Cooperation: China*, 2012

Partnership & Business Development Division, *Emerging Donors in International Development Assistance: The China Case*, 2007

The European Institute of Japanese Studies, Stockholm School of Economics, *Japan's ODA Policy in Northeast Asia*, 2002

Tsinghua University, School of Public Policy and Management, *China's Foreign Aid Policy and Architecture*, 2014

University of Oslo, *Japan ends its yen loans to China, A study of the role of ODA in the bilateral relationship*, 2007

Wolfensohn Center for Development at Brookings, *Development Assistance in the 21st Century*, 2009, p. 2

4) Ημερήσιος – Περιοδικός Τύπος

Copeland V., *The History of USSR-China Relations*, *Workers World*, 1975, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://www.workers.org/marcy/cd/samclass/class/pcnvt04.htm>

Vieiro M., *Chinese (Un)Official Development Aid*, *America's Quarterly*, 2012, διαθέσιμο στο: <http://www.americasquarterly.org/Vieiro>

Yiping H., *China is a Special Developing Country*, *The New York Times*, 2015, διαθέσιμο στο: <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2015/07/27/can-china-stand-on-its-own/china-is-a-special-developing-country>

Ηλεκτρονικές Πηγές:

http://www.lowyinstitute.org/files/chinese_aid_in_the_pacific_regional_snapshot_0.pdf

Focus on the Global South, ASEAN-China Relations, διαθέσιμο στο:

<http://focusweb.org/node/1218>

Rand Corporation, διαθέσιμο στο:

http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR118.html

China and the USSR, διαθέσιμο στο: <http://www.johndclare.net/China11.htm>

OECD – Definition of Official Development Assistance, διαθέσιμο στο:

<http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm>

Japan International Cooperation Agency – Types of ODA, διαθέσιμο στο:

https://www.jica.go.jp/english/our_work/types_of_assistance/oda_loans/overseas/index.html

UNDP in China, διαθέσιμο στο:

<http://www.cn.undp.org/content/china/en/home/operations.html>

Ministry of Foreign Affairs of Japan, διαθέσιμο στο:

http://www.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/china/

A Guide to Japan's Aid, διαθέσιμο στο:

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/guide/1998/3-1.html>

United States Agency for International Development, διαθέσιμο στο:

<https://www.usaid.gov/china>

Embassy of the United States, Beijing-China, διαθέσιμο στο:

<http://beijing.usembassy-china.org.cn/usaid.html>

Congressional Executive Commission on China, διαθέσιμο στο:

<https://www.cecc.gov/issues>

European Commission – China, Trade, διαθέσιμο στο:

<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/>

European Commission-China, Energy, διαθέσιμο στο:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/international-cooperation/china>

European Parliament, A general survey of development survey, διαθέσιμο στο:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.3.1.html

Library of Congress, Regulation of Foreign Aid: China, διαθέσιμο στο:

<https://loc.gov/law/help/foreign-aid/china.php>

United Nations Office for South-South Cooperation, διαθέσιμο στο:

http://ssc.undp.org/content/ssc/national_dg_space/China/aboutus.html

European Commission, International Cooperation and Development-China, διαθέσιμο στο:

https://ec.europa.eu/europeaid/countries/china_en

America's Development Aid to China, διαθέσιμο στο:

http://my.jessup.edu/publicpolicy/wp-content/uploads/sites/39/2014/05/Little_Sen-Sem-Final.pdf

FOCAC, Sino-African Relations, διαθέσιμο στο :

<http://www.focac.org/eng/zfgx/>

Lowy Institute, διαθέσιμο στο:

http://www.lowyinstitute.org/files/chinese_aid_in_the_pacific_regional_snapshot_0.pdf

EurActiv, Why is China still a Developing Country, διαθέσιμο στο:

<https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/why-is-china-still-a-developing-country/>

